

PLANI I MBARSHTIMIT “Q.GRAMOZ”

Periudha e vlefshmërisë
2025-2034

Ing.Dhimitër Pina
Ing.Riza Noka

Kolonjë 2025

PERMBAJTJA E PLANIT TE MBARSHTIMIT EKONOMIA PYJORE “Qender Gramoz”	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
PËRMBLEDHJE	5
1.HYRJE	7
1.1. Qëllimi dhe objektivat e Planit të Mbarështimit të Pyjeve dhe Kullotave	7
1.2 Ecuria e punës dhe përgjegjësitë	8
1.3 Metodologjia e Punës	10
1.4 Informacioni i përdorur në hartimin e PMPK	11
2. PËRSHKRIMI I PËRGJITHSHËM I EKONOMISË	12
2.1 Informacion i përgjithshëm rreth Ekonomisë pyjore	12
2.2. Pronësia, administrimi dhe organizimi	12
2.3 Vendodhja gjeografike dhe ndarja administrative	14
2.4 Konteksti i Bashkisë dhe Ekonomisë Pyjore	14
2.5 Historiku i Mbarështimit të Pyjeve dhe Kullotave në Ekonominë Pyjore	15
2.6. Situata demografike dhe social-ekonomike	18
2.7. Marketingu i produkteve pyjore drusore dhe jodrusore	21
2.8. Gjuetia dhe peshkimi	22
2.9. Fasilitetet rekreacionale dhe didaktike	23
2.10. Prania e zonave të mbrojtura, specieve dhe stacioneve	23
3. GJENDJA AKTUALE E PYJEVE DHE KULLOTAVE	24
3.1 Mbarështimi dhe funksionet e pyjeve dhe kullotave	24
3.1.1. Forma e përdorimit të territorit (aktual dhe propozimet)	24
3.1.2. Format e qeverisjes grumbujve (aktuale dhe propozimet)	25
3.1.3. Funksionet kryesore të grumbujve pyjorë (aktuale dhe propozimet)	25
3.1.4. Ndarja e ekonomisë pyjore në parcela dhe/ ose n /parcela	26
4. KUSHTET STACIONALE	27
4.1 Klima	27
4.2 Topografia dhe morfologjia	28
4.3 Gjeologjia	29
4.4 Toka	31
4.5 Rrjeti hidrologjik dhe burimet e furnizimit me ujë	31
4.6 Erozioni në shpate dhe rrjedhiet ujore	32
4.7 Rreshqitjet	32
5. VEGJETACIONI DHE BIODIVERSITETI	32
5.1. Brezat bioklimatike	32
5.2. Pyjet dhe kullotat	33

5.3. Tipet e pyjeve	34
5.4. Tipet e kullotave	34
5.5. Tipet potenciale të vegjetacionit	34
5.6. Biodiversiteti.....	35
5.7. Prania e vlerave konservuese të larta (VKL)	40
5.8. Rreziqet për biodiversitetin dhe efektet mbi planifikimin	43
5.9. Mundësitë për aktivitetet didaktike dhe kërkimit shkencor	43
6. ANALIZA E PYJEVE DHE KULLOTAVE	44
6.1 Analiza e të dhënave për Pyjet.....	44
6.1.1 Analiza e tipeve të pyjeve	45
6.1.2. Shpërndarja e sipërfaqes dhe volumit sipas formës së qeverisjes.....	45
6.1.3 Struktura e pyjeve sipas klasave të moshës dhe klasave të prodhimit	45
6.1.4 Analiza e përbërjes llojore të grumbujve pyjorë	46
6.2. Analiza e të dhënave të kullotave	46
6.2.1 Gjendja e kullotave	46
6.2.2 Madësia e sipërfaqes së kullotave dhe vendodhja e tyre.....	47
6.2.3 Altituda, pjerësia, kundërtimi, kushtet hidrologjike	Error! Bookmark not defined.
6.2.4 Mbrojtshmëria.....	48
6.2.5 Grumbullimi i të dhënave për zonat e djegura në kullota (10 vitet e fundit)	48
7. REZULTATET E INVENTARIZIMIT TË PYJEVE DHE KULLOTAVE	49
7.1 Rezultatet e Inventarizimit të Pyjeve	49
7.1.1. Analiza statistikore e Inventarizimit	49
7.1.2. Volumi dhe rritja në volum të grumbujve pyjorë	49
7.1.3. Struktura Vertikale.....	50
7.1.4. Cilësia e materialit drusor	50
7.1.5. Biomasa dhe Faktorët e Ekspansionit të Biomassës.....	50
7.1.7. Analiza e rolit të ekonomisë pyjore në sekuestrimin e karbonit	51
7.2. Gjendja shëndetsore dhe fitosanitare.....	52
7.2.2 Dëmtimet e tjera.....	52
7.3. Prerjet e paligjshme	53
7.3.1 Prerjet e paligjshme, gjendja aktuale dhe efektet në procesin e planifikimit	53
7.3.2 Impakti i prerjeve ilegale në planifikimin dhe mbarëshkrimin e pyjeve.....	53
7.4. Rezultatet e Inventarizimit të Kullotave	54
7.4.1 Tipi dhe cilësia e kullotave	54
7.4.2 Përdoruesit e kullotave dhe koha	54
7.4.3 Llojet e bagetive.....	54
7.4.4 Përdorimi aktual dhe kapaciteti mbajtës i kullotave	54
7.4.5 Infrastruktura aktuale	55
7.4.6 Problemet mbi kullotjen dhe furnizimin e blegtorisë me bazeëushqimore	55
8. OBJEKTIVAT E MBARËSHTRIMIT TË PYJEVE DHE KULLOTAVE	55
8.1. Objektivat e përgjithshme për planifikimin afat-gjatë	55
8.2. Objektivat kombëtare për Zhvillimin e Pyjeve dhe Kullotave	56
8.3. Pajtuëshmëria e PMPK me planifikimin rajonal dhe atë në nivel Bashkie.....	57
8.4. Objektivat kryesore të PMPK	57

8.5. Objektivat specifike të ekonomisë pyjore/NJM.....	58
8.5.1 Objektivat specifike mbi përdorimin e tokës, funksionin dhe formën e qeverisjes/mbarështimit	58
8.5.2 Objektivat specifike mbi tipet e pyjeve	59
8.5.3 Objektivat specifike silvikulturale	59
8.5.4 Objektivat specifike për kullotat	60
8.5.5 Objektivat specifike mbi biodiversitetin	60
8.5.6 Objektivat specifike mbi gjëndjen shëndetsore	60
8.5.7 Objektivat specifike mbi faunën	61
8.5.8 Objektivat specifike për pyjet me funksion mbrojtës+ prodhues	61
8.5.9 Objektivat specifike për pyjet me funksion mbrojtës	62
8.5.10 Objektivat specifike për pyjet me funksion rekreacioni	62
8.5.11 Objektivat specifike për pyjet me funksion konservues	63
9. MASAT E PLANIFIKUARA NË KUADËR TË MBARËSHTIMIT TË PYJEVE DHE KULLOTAVE.....	63
9.1. Prerja vjetore e lejuar/mundësia vjetore e shfrytëzimit	63
9.2. Prerja vjetore silvikulturore	63
9.3. Planifikimi vjetor i masave	64
9.3.1 Masat ne Pyje.....	64
9.3.3 Masat në infrastrukture dhe në zonat e degraduara, rekreacionale dhe didaktike	64
9.4. Masat afat-gjata.....	65
9.4.1. Masat silvikulturale në trungishte.....	65
9.4.2. Masat silvikulturore në cungishte	65
9.4.3. Masat silvikulturore ne shkurre	65
9.4.4. Pyllëzimi, ripyllëzimi.....	65
9.4.6. Gjendja dhe masat në infrastrukturën e ekonomisë pyjore.....	66
9.4.7. Masat specifike për aktivitetet rekreacionale dhe didaktike	66
10. VLERËSIMI EKONOMIK.....	66
10.1. Vlerësimi i efekteve të masave të planifikuara në pyje dhe kullota.....	66
10.2 Planifikimi i të ardhurave/përfitimeve	67
10.3 Planifikimi i kostove/shpenzimeve	67
10.4 Analiza kosto-perfitim	Error! Bookmark not defined.
11.LIDHJA MIDIS PLANIT TË MBARËSHTIMIT TË PYJEVE E KULLOTAVE DHE SISP ...	68
12.PROÇESI I VALIDIMIT TË PMPK NE SISP	69
13.MIRATIMI I PLANIT TË MBARËSHTIMIT TË PYJEVE DHE KULLOTAVE.....	69
14.MONITORIMI I ZBATIMIT TË PMPK.....	69
15.RISHIKIMI PERIODIK I ZBATIMIT TË PLANIT TË MBARËSHTIMIT	70
16.RISHIKIMI AFAT-MESËM I PLANIT TË MBARËSHTIMIT.....	70
17.RISHIKIMI FINAL I PLANIT TE MBARËSHTIMIT.....	70
18.PËRGATITJA E HARTAVE.....	71
➤ Harta e ekonomisë pyjore	
➤ Harta e funksioneve	
➤ Harta e tipeve të pyjeve dhe kullotave	

- Harta e rrjetit rrugor, infrastrukturës dhe zonave të degraduara
- Harta e ndërhyrjeve
- Harta e qeverisjes
- Harta e përdorimit

PËRMBLEDHJE

Mbarështimi i pyjeve është procesi i planifikimit afatgjatë për menaxhimin e fondit pyjor, bazuar në kritere specifike për mbledhjen e informacionit mbi gjendjen aktuale dhe përcaktimin e objektivave dhe masave të nevojshme. Synimi kryesor është përmbushja e funksioneve ekologjike, ekonomike dhe sociale duke harmonizuar parimet e zhvillimit të qëndrueshëm me nevojat e administruesve, pronarëve privatë dhe përdoruesve. Objektivat dhe funksionet kryesore përfshijnë:

- kufizimin dhe mbrojtjen nga erozioni, mbrojtjen dhe përmirësimin e cilësisë së ujrave.
- ruajtjen e natyrës dhe qëndrueshmërinë e resurseve.
- mbrojtja e tokave bujqësore.
- mbrojtjen e zonave urbane dhe infrastrukturës, etj.

Njëkohësisht, pyjet plotësojnë nevojat ekonomike duke ofruar:

- plotësimi i nevojave me material drusor.
- bazë ushqimore për blegtorinë.
- si dhe një gamë e madhe të prodhimeve të dyta pyjore.

Përftimi dhe përdorimi i pyjeve duhet të bëhet përmes një zhvillimi të qëndrueshëm, duke garantuar mbrojtjen e ekosistemeve natyrore, habitateve dhe biotopeve. Përmirësimi i peizazhit rural dhe mbrojtja e biodiversitetit janë prioritet të rëndësishme të projektit, ndërsa zgjerimi i këtyre zonave mbetet në qendër të objektivave specifike.

Gjithashtu, një vend të veçantë zë harmonizimi i interesave të komunitetit dhe aktorëve të tjerë që veprojnë në këtë ekonomi pyjore, duke siguruar përputhjen me kapacitetet aktuale dhe potenciale prodhuese të grumbujve pyjor.

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz shtrihet në territorin e Bashkisë Kolonjë dhe përfshin 20 fshatra të ish-komunave Mollas dhe Qendër Ersekë. Popullsia e zonës karakterizohet nga një nivel i lartë emigrimi jashtë vendit. Pyjet e ekonomisë përmbajnë funksione mbrojtëse dhe prodhuese, të shpërndara si më poshtë:

- Pyjet trungishte zënë 954.4 ha ose 51.8% të sipërfaqes pyjore.
- Pyjet cungishte zënë 887.6 ha ose 48.1 % të sipërfaqes pyjore.
- Pyjet shkurre zënë 2.1 ha ose 0.1 % të sipërfaqes pyjore.

Zona paraqet një kombinim të elementeve ekstensiv dhe intensiv të burimeve natyrore, duke përfshirë pyje dhe kullota, sipërfaqe inproduktive dhe fond bujqësor, ujëra dhe zona urbane, si dhe një florë dhe faunë të pasur. Faktori njeri, si përdorues dhe përfitues kryesor i këtyre burimeve, luan një rol të rëndësishëm. Megjithatë, zona përballon disa problematika

kryesore, të tilla si migrimi dhe emigrimi i brezit të ri, burime të kufizuara financiare për familjet, si dhe menaxhimi jo i qëndrueshëm i burimeve natyrore.

Kërkohet një edukim i vazhdueshëm dhe menaxhim afatgjatë e i qëndrueshëm, duke i vënë këto në funksion të përmirësimit të cilësisë së jetesës për komunitetet dhe grupet e interesit në zonë. Kjo do të mundësojë krijimin e vendeve të punës dhe sigurimin e të ardhurave për banorët.

Problematikat kryesore në zonë përfshijnë migrimin dhe emigrimin e brezit të ri, burimet e kufizuara financiare për familjet dhe menaxhimin jo të qëndrueshëm të burimeve natyrore.

Për dhjetë-vjeçarin e ardhshëm, detyrat kryesore në zbatim të këtij Plani Mbarështimi do të bazohen në programin strategjik të Qeverisë Shqiptare për zhvillimin e sektorit të pyjeve dhe kullotave, duke e harmonizuar plotësisht me programet e Bashkisë Kolonjë.

1.HYRJJE

1.1. Qëllimi dhe objektivat e Planit të Mbarështimit të Pyjeve dhe Kullotave

Qëllimi kryesor i hartimit të planit të mbarështimit është vlerësimi i gjendjes aktuale të fondit pyjor dhe kullor, bazuar në formën e përdorimit dhe grumbullimin e të dhënave, duke përfshirë rishikimin, përpunimin, analizimin dhe hartimin e një plani që të plotësojë objektivat afatshkurtra dhe afatgjata, në përputhje me vegjetacionin aktual dhe mundësitë potenciale të grumbujve pyjorë dhe tipeve të kullotave.

Në objektivat e këtij plani mbarështimi një vend të rëndësishëm zë qëllimi primar **“sigurimi i një mbarështimi të qëndrueshëm dhe shumë funksional i pyjeve/kullotave pa prishur ekujlibrin biologjik”**. Gjithashtu, plani garanton përdorimin racional të burimeve natyrore pyjore dhe kullor, duke kontribuar në përmirësimin e cilësisë së jetesës në zonën rurale dhe më gjerë. Objektivat e planit të mbarështimit janë prezantuar dhe diskutuar me të gjithë aktorët e përfshirë, duke organizuar punën për administrimin dhe menaxhimin e qëndrueshëm të pyjeve dhe kullotave të Ekonomisë Pyjore.

Hartimi i objektivave të planit të ri është mbështetur në kuadrin ligjor të Shqipërisë, përkatësisht në Ligjin nr. 57/2020 “Për pyjet”, Ligjin nr. 9693, datë 19.3.2007 “Për Fondin Kullor”, të ndryshuar, Ligjin nr. 10120, datë 23.04.2009 “Për mbrojtjen e fondit të bimëve mjekësore, eterovajore dhe tanifere natyrore”, si dhe Manualin e PMPK, në bashkëpunim me strukturat përgjegjëse për pyjet në Bashki, popullatën vendore dhe grupet e interesit.

Objektivat kryesore të planit përfshijnë:

- Vlerësimin e pyllit dhe kullotave si ekosisteme multifunkionale, duke ruajtur biodiversitetin dhe shtuar të ardhurat në dobi të popullatës lokale dhe më gjerë.
- Sigurimin e normalitetit në grumbujt pyjorë, për të garantuar një zhvillim të qëndrueshëm dhe shumëfunksional.
- Përdorimin e qëndrueshëm të kullotave, në përputhje me kapacitetin e tyre prodhues.
- Intensifikimin e rritjes natyrore të grumbujve pyjorë, përmes masave silvikulturore dhe vjeljes së racionale të materialit drusor.
- Përmirësimin e përbërjes llojore të grumbujve, duke stimuluar përzierjen e fletoreve dhe halorëve.
- Shtimin e sipërfaqes pyjore dhe sigurimin e ripërtritjes natyrore, veçanërisht në pjesët e territorit ku ajo mungon ose është dëmtuar.
- Rritjen e cilësisë së kërcellit dhe kurores së drurëve, për të përmirësuar cilësinë dhe prodhimtarinë.
- Rehabilitimin e pyjeve të degraduara përmes masave teknike silvikulturore.
- Pyllëzimin dhe ripyllëzimin e sipërfaqeve të shkatërruara nga zjarret ose faktorë të tjerë.
- Përmirësimin e infrastrukturës rrugore dhe shtrirjen optimale të rrjetit rrugor, për të garantuar mbrojtjen nga zjarret dhe dëmtuesit.
- Mbështetjen për kontrollin e erozionit dhe mbrojtjen e burimeve ujore.
- Pakësimin e ndikimeve negative në gjendjen shëndetësore të pyjeve dhe kullotave.

- Zbatimin e praktikave mirëmenaxhuese për vjeljen e produkteve jodrusore, bimëve mjekësore dhe eterovajore.
- Nxitjen e turizmit natyror dhe rural, duke evidentuar vlerat peizazhistike, kulturore dhe tradicionale lokale.

1.2 Ecuria e punës dhe përgjegjësitë

Realizimi i mbarështimit të ekonomisë pyjore “Qendër Gramoz” është bazuar në zbatimin e kriterëve të përcaktuara në Udhëzuesin e Planeve të Mbarështimit të Pyjeve dhe Kullotave, duke përmbushur punimet e terrenit dhe të zyrës sipas planifikimit. Të gjitha operacionet janë kryer në përputhje me grafikun e punimeve të parashikuar përpara fillimit të punimeve, duke përfshirë hapat e mëposhtëm:

- Përcaktimi i objektivave të planit të mbarështimit.
- Rikonicioni i plotë i ekonomisë pyjore me grupin e mbarështimit, përfshirë përfaqësues të pushtetit lokal dhe Drejtorisë së Pyjeve, Parqeve dhe Rekreacionit të Bashkisë Kolonjë.
- Grumbullimi i informacionit të dokumentuar në kadastrën pyjore të Bashkisë Kolonjë.
- Përgatitja e dokumentacionit për punimet e terrenit.
- Fillimi i punimeve të terrenit me ndarjen dhe përshkrimin parcellar.
- Rilevimet silvikulturore dhe dendrometrike në terren (inventarizimi) në sipërfaqet provë të përhershme dhe të përkohshme.
- Bashkëpunimi me grupet e interesit dhe popullatën lokale.
- Punimet e zyrës, duke futur të dhënat në program, përpunimin e tyre, nxjerrjen e rezultateve, analizimin dhe hartimin e raportit të planit të mbarështimit.
- Hartimi i hartave sipas standardeve të manualit.

a) Në fillim u realizua puna përgatitore, e cila përfshinte:

- Ngritjen e grupeve të punës dhe ndarjen e detyrave, duke siguruar koordinimin dhe efikasitetin në zbatimin e procesit.
- Sigurimin e bazës materiale teknike të nevojshme, duke përfshirë instrumente dhe pajisje për punë zyre dhe terreni, të domosdoshme për përmbushjen në kohë të të gjitha proceseve.
- Sigurimin e dokumentacionit historik dhe kadastral, si planet e mëparshme të mbarështimit/inventarizimit, regjistrat kadastralë, regjistrat e punimeve pyjore, regjistrat për zjarret, sëmundjet dhe dëmtuesit, të dhënat mbi shfrytëzimin e lëndës drusore dhe ndryshimet e mundshme të kadastrës pyjore gjatë 30-40 viteve të fundit, si dhe hartat përkatëse të ruajtura në zyrën e kadastrës së pyjeve në Bashkinë Kolonjë.
- Llogaritjen e sipërfaqeve provë që do të merren në konsideratë gjatë procesit të inventarizimit.
- Përgatitjen e hartës së punimeve të terrenit, me ndarjen aktuale të parcelave dhe nënparcelave.

- Përgatitjen e hartës së sipërfaqeve provë, duke përfshirë ato të përhershme dhe të përkohshme, të cilat do të përdoren gjatë inventarizimit të grumbujve pyjorë dhe kullotave.
- Përgatitjen e formularëve dhe mjeteve të tjera teknike, si tabletat dhe dokumentet për punimet e terrenit.

b) Punimet e terrenit,

Puna për grumbullimin e informacionit të nevojshëm në terren ka nisur në 2024 dhe është përfunduar në 2025. Aktivitetet kryesore përfshinin:

- Materializimi i kufijve parcellarë dhe numrave përkatës të parcelave dhe nënparcelave në terren, bazuar në ndarjen sipas hartës.
- Grumbullimi i informacionit për përshkrimin parcellar, duke plotësuar formularët përkatës për çdo parcelë dhe nënparcelë.
- Kryerja e rëlevimeve silvikulturore dhe dendrometrike (inventarizimi) në sipërfaqet provë të përhershme dhe të përkohshme, duke siguruar të dhënat e nevojshme për analizë.
- Bashkëpunimi me grupet e interesit dhe komunitetin lokal, duke mbledhur të dhëna mbi praktikën më të mirë dhe përfshirjen e tyre në skemat e përshkrimit dhe inventarizimit të parcelave dhe nënparcelave materializuara në terren.
- Hartografimi me dron për një gjendje reale të sipërfaqeve.

Pas përfundimit të punimeve në terren, periudha në vijim është shfrytëzuar për:

- Kryerjen e punimeve të zyrës, përfshirë hedhjen e të dhënave në programet përpunuese.
- Nxjerrjen e rezultateve dhe analizimin e tyre.
- Përpilimin e relacionit të planit të mbarështimit, bazuar në të dhënat e mbledhura dhe analizat e kryera.

c) Punimet e zyrës ,

Pas përfundimit të terrenit, të dhënat u futën në sistem për analizim dhe përpilimin e hartave tematike dhe raporteve përkatëse. Ky proces siguroi hartimin e planit të mbarështimit të ekonomisë pyjore “Qendër Gramoz”, duke respektuar manualin e ri të mbarështimit të pyjeve.

Detyra e projektimit kishte për qëllim hartimin e planit të mbarështimit të ekonomisë pyjore “Qendër Gramoz”. Ky proces përfshinte kryerjen e vërtetimeve dhe rëlevimeve në terren, plotësimin e skedave përkatëse, grumbullimin e informacionit të nevojshëm, përpunimin e të dhënave në zyrë dhe përgatitjen e materialit hartografik, duke zbatuar me saktësi manualin e ri të mbarështimit të pyjeve. Kjo detyrë përfaqësonte gjithashtu një detyrim të marrë përsiper nga shoqata Gjellbërimi“ sipas dakortësisë me Bashkinë Kolonjë.

Ky angazhim ishte përcaktuar në detyrën e dhënë nga Drejtoria e Politikave të Pyjeve dhe Kullotave (MTM) dhe DPPR e Bashkisë Kolonjë, për të hartuar plane të reja për ekonominë pyjore që kishin kaluar afatet e vlefshmërisë dhe që kishin ndryshime të theksuara në

strukturë dhe bonitet. Në hartimin e planit të mbarështimit morën pjesë disa aktorë me përgjegjësi të qarta, të cilët janë përshkruar si më poshtë:

Bashkia Kolonjë: Bashkia është pronarja legjitime dhe administratorja e pyjeve dhe kullotave brenda territorit të saj. Administrimi dhe menaxhimi kryhen nëpërmjet strukturave përgjegjëse dhe mbështeten në planet ekzistuese të mbarështimit. Shumica e këtyre planeve kanë tejkaluar afatet e vlefshmërisë, duke krijuar një nevojë urgjente për plane të reja. Roli i Bashkisë përfshin:

- Përcaktimin e kriterëve për hartimin e ekonomisë pyjore.
- Identifikimin e nevojave për hartimin e planeve të reja bazuar në prioritetin e urgjencës.
- Sigurimin e informacionit të saktë nga Kadastra Pyjore për të gjitha parcelat dhe nënparcelat.
- Rregullimin e kufijve të ekonomive pyjore me bashkitë fqinje, kur është e nevojshme.
- Organizimin dhe menaxhimin e procesit të pjesëmarrjes së aktorëve lokalë dhe grupeve të interesit.

Ministria e Turizmit dhe Mjedisit (MTM): MTM është përgjegjëse për menaxhimin e të dhënave të Kadastrës Pyjore dhe Planeve të Mbarështimit të Pyjeve dhe Kullotave (PMPK). Ajo menaxhon integrimin e informacionit në SISP dhe bën miratimin final të PMPK pas shqyrtimit nga Bashkia.

Agjencia Kombëtare e Pyjeve (AKP): AKP, nën varësinë e MTM, menaxhon Inventarin Kombëtar të Pyjeve dhe monitoron fondin pyjor dhe kullor, biodiversitetin dhe mbulesën e tokës. Ajo zhvillon dhe ruan të dhënat e planeve të mbarështimit, në përputhje me VKM Nr. 47, datë 29 Janar 2014.

Organizatat Jo Fitimprurëse (OJF): Shoqatat e përdoruesve të pyjeve dhe kullotave ndihmojnë në mbrojtjen e interesave të komunitetit lokal dhe mbështesin zbatimin e aktiviteteve të planifikuara. Këto shoqata funksionojnë në nivel lokal, rajonal dhe kombëtar, duke krijuar një rrjet përfaqësues për interesat e përdoruesve të pyjeve.

Fakulteti i Shkencave Pyjore (FSHP): Fakulteti siguron ekspertizë shkencore dhe edukative, duke asistuar në zbatimin e aktiviteteve dhe hartimin e manualeve për menaxhimin e pyjeve.

Në procesin e hartimit janë përfshirë edhe organizata të tjera si ato të grave, të mjedisit dhe të menaxhimit të biznesit lokal, të cilat kontribuojnë në realizimin e një plani të suksesshëm dhe gjithëpërfshirës për mbarështimin e pyjeve dhe kullotave.

1.3 Metodologjia e Punës.

Hartimi i planit të mbarështimit është bazuar në zbatimin e disiplinuar dhe të saktë të manualit të ri për mbarështimin e pyjeve dhe kullotave (2019). Ky manual përmban udhëzime të qarta për përshkrimin parcellar, inventarizimin me sipërfaqe provë dhe punimet e zyrës, të cilat janë ndjekur rigorozisht në të gjitha fazat e punës.

Në terren, nuk ka pasur tejkalim të limitit të sipërfaqes së parcelës. Gjatë inventarizimit me sipërfaqe provë, distancat e matura (rezja dhe distanca midis qendrave të sipërfaqeve provë) janë përshtatur në përputhje me pjerrësinë e terrenit.

Secila sipërfaqe provë përbëhej nga tre sipërfaqe rrethore bashkëqendrore, me madhësi dhe funksione të ndryshme:

- Sipërfaqja e parë rrethore me madhësi 25 m^2 ($r = 2.82 \text{ m}$) shërben për matjen e rigjenerimit, drurëve me diametër bazimetrik (1.3 m nga toka) nga $2.0 - 7.5 \text{ cm}$, vlerësimin e produkteve jo-drusore dhe inventarizimin e kullotave
- Sipërfaqja e dytë rrethore me madhësi 200 m^2 ($r = 7.98 \text{ m}$) shërben për matjen e drurëve me diametër bazimetrik nga 7.51 deri 27.5 cm .
- Sipërfaqja e jashtme rrethore me madhësi 400 m^2 ($r = 11.28 \text{ m}$) shërben për të matur drurët me diametër bazimetrik $> 27.5 \text{ cm}$.
- Kjo strukturë organizative synonte të mbulonte variacionet në diametrat e grumbullit pyjor, duke siguruar të dhëna të sakta dhe të detajuara.

Gjatë rlevimeve në terren dhe punimeve të zyrës, metodologjia standarde e mbarështimit është ndjekur pa devijime.

1.4 Informacioni i përdorur në hartimin e PMPK

Materiali bazë për grumbullimin e informacionit për hartimin e planit të mbarështimit të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz përfshin planin e vjetër të mbarështimit, hartat topografike dhe tematike të zonës, ortofoto (imazhe) satelitore, si dhe informacionin e mbledhur nga personeli pyjor i bashkisë dhe banorët lokalë. Po ashtu, tabelat e prodhimit (kubaturës), projektet dhe studimet shkencore të kryera nga specialistë të ish D.SH.P. Kolonjë dhe institucione të tjera projektuese e studimore kanë shërbyer si burime të rëndësishme. Informacioni është mbledhur në terren duke përfshirë të dhëna për llojet, dendësinë e grumbullit, nën-pyllin dhe bimësinë, të bazuara në matjet sipas rrjetit kuadratik $200 \times 200 \text{ m}$, dhe elementë të tjerë përkatës. Gjithashtu, ekspertët përgjegjës për hartimin e planit të mbarështimit grumbulluan edhe dokumentacion shtesë në lidhje me:

- Planin e Zhvillimit të Territorit të Bashkisë i ashtuquajtur "Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Kolonjë"
- Informacion mbi të dhënat demografike, të drejtat e përdorimit, tregjet lokale të produkteve drusore dhe jodrusore, kullosore etj.
- Informacion mbi turizmin, edukimin dhe aktivitetet rekreacionale
I gjithë ky informacion do të përdoret për një studim paraprak të ekonomisë pyjore, duke përfshirë:
- shtrirjen, kufijte dhe sipërfaqen e përgjithshme të ekonomisë pyjore dhe kullosore,
- karakteristikat e përgjithshme të fondit pyjor kullosor sipas formës së përdorimit të territorit (sipërfaqja e veshur me pyll, kullota/livadhe, bimësi pyjore, djerr, inproduktive, ujore; llojet drusore përbërës; klasat e moshës; gjendja e grumbujve pyjor; rrugët që përshkojnë ekonominë pyjore, infrastruktura në kullota etj.)
- të dhëna të tjera të nevojshme për ekonominë dhe hartat pyjore.

2. PËRSHKRIMI I PËRGJITHSHËM I EKONOMISË

2.1 Informacion i përgjithshëm rreth Ekonomisë pyjore kullosore

Ekonomia pyjore Qendër Novosele shtrihet në territorin e bashkisë Kolonje dhe aktualisht administrohet nga kjo bashki, dikur administrohej nga DSHP Kolonje. Plani i mbarështimit është i vlefshëm për periudhën kohore nga 2025 deri 2034. Ekonomia ka pasur inventarizim i cili është hartuar në vitin 1985 dhe ka qënë i vlefshëm deri 1995.

Ekonomia pyjore është me të njëjtin emër dhe sipas inventarizimit të vitit 1985 ka patur një sipërfaqe totale prej 962.56 ha, ndërsa me planin e ri të viti 2025 dhe ndarjen e re territoriale kjo sipërfaqe arrin në 2211.3 ha.

Përshkrimi i përgjithshëm i ekonomisë ka për qëllim njohjen dhe evidentimin e problemeve teknike dhe sociale të mprehta të zonës ku do të kryhet mbarështimi, në mënyrë që të gjejnë pasqyrim në objektivat e mbarështimit për të ardhmen.

Mbarështimi i grumbujve pyjor të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz ka synuar dhe synon që nëpërmjet zbatimit të një silvikulture natyralistike të garantojë stukturën shumëmoshare të grumbujve, të ruaj biodiversitetin në përputhje me karakteristikat ekologjike stacionale, të sigurojë vijueshmërinë e prodhimeve të pyllit dhe veçanërisht ripërtëritjen natyrore dhe shumëfunksione të grumbujve pyjorë.

2.2. Pronësia, administrimi dhe organizimi

Referuar të dhënave të grumbulluara gjatë takimeve nëpër njësitë administrative, rezulton se deri në vitin 1944 pyjet dhe kullotat, që shtrihen në territorin e kësaj ekonomie, kanë qënë pronë shtetërore por ka pasur edhe prone private. Administrimi i pyjeve dhe kullotave mbështetej në kërkesat e Ligjit datë 27 janar 1923 “Për pyjet dhe kullotat”.

Në vitin 1946 të gjithë pyjet dhe kullotat u shtetëzuan. Për plotësimin e nevojave të tyre me dru zjarri, lëndë ndërtimi dhe gjeth për blegtorinë, banorët e fshatrave duhej të mernin lejen e organeve shtetërore të shërbimit pyjor.

Pyjet dhe kullotat e ekonomisë pyjore Qendër Gramoz, gjatë periudhës 1946 -1990 janë administruar nga shteti, nëpërmjet strukturave të tij. Po gjatë kësaj periudhe pyjet janë shfrytëzuar nga vetë shteti dhe nga banorët e fshatrave në afersi të tyre. Pjesa me e madhe e trungishteve që ndodhen në këtë ekonomi janë si rezultat i pyllëzimeve të ndodhura në vitet 1970-1985. Në fundmi në vitin 2016 është pyllëzuar ngastra nr 18.

Nga sa më sipër rezulton se e drejta e përdorimit të pyjeve dhe kullotave ka evoluar sipas etapave të ndryshme.

Në vitin 1995 me Vendimin nr.700 Këshilit të Ministrave, në kuadrin e decentralizimit të pronësisë shtetërore një pjesë e kullotave kaluan në administrim të pushtetit vendor, ndërsa procesi i kalimit të pyjeve në përdorim të Njësisë të qeverisjes vendore, filloi në vitin 1997, së bashku me kullotat e përfshira brenda fondit pyjor.

Së fundmi, me Vendimin e Këshillit të Ministrave VKM Nr 668 date 21.05.2008, Komunitatet që bënin pjesë në ekonominë pyjore Qendër Gramoz kanë marrë në pronësi pyje dhe kullota brenda territorit të saj.

Me reformën administrative dhe ndarjen e re territoriale në vendin tonë pasuritë pyjore dhe kullotesore kaluan në pronësi dhe administrim të bashkive, konkretisht të bashkisë Kolonje me VKM. Nr 433 datë 08.06.2016. Pra, me këtë veprim, e drejta e pronësisë është transferuar nga qeverisja qendrore në atë vendore, e cila do t'u japë ato në përdorim banorëve të fshatrave të saj. Nga dhënia e pyjeve në përdorim të komuniteteve, do të garantohet ruajtja dhe zhvillimi i pyjeve dhe kullotave. Kështu që roli kryesor për menaxhimin e pyjeve dhe kullotave do t'u kalojë banorëve vendas, ndërsa personeli pyjor do të ketë rolin këshillimor dhe kontrollues.

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz është në pronësi publike. Ajo administrohet nga Bashkia Kolonje dhe shtrihet brenda kufijve natyrorë të kësaj bashkie. Dikur kjo ekonomi pyjore ka qënë administruar si pronë shtetërore nga ish-DSHP Kolonje.

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz shtrihet në dy Njësi Administrative Qendër Erseke dhe Njesia Administrative Mollas, ku përfshihen fshatrat:

- Njësi Administrative Qender Erseke me fshatrat Kreshovë, Selenicë, Starje, Bejkovë, Lengez, Gostivisht, Kabash, Rehovë, Taç Lart, Taç Qendër, Taç Poshtë, Prodan, Kodras, Dokollarë, Vishanj, Psar.
- Njësi Administrative Mollas me fshatrat Skorovot, Milec, Bezhan, Butkë, Shtikë, Mollas, Qafzes, Vodicë, Qinam.

Njësia administrative Qender Erseke ndodhet në periferi të qytetit Erseke, është njësia më e afërt me qendren e qytetit Ersekë.

Njesia administrative Mollas ka një distancë prej 12 km nga qendra e qytetit Ersekë.

Një pjesë e rrjetit rrugor përfshikon një pjesë të parcelave pyjore. Vjelja e lëndës drusore ka kosto shumë të lartë, kushtet e punës janë shumë të vështira si dhe mungojnë punëtorët e kualifikuar në profesionin e shfrytëzimit të pyjeve.

Përveç prodhimeve drusore, gjethit dhe barit, nga pyjet dhe kullotat, grumbullohen bimë të ndryshme mjeksore eterovajore. Nga viti në vit sasi të grumbulluara kanë ardhur në rënie. Megjithatë ato përbëjnë një burim të vogël të ardhurash për banorët e fshatrave të kësaj zone. Çmimet e liberalizuara në treg për 1m³ lëndë e rrumbullakët (trup) variojnë nga 4000-6000 lek, kurse 1m³ lëndë e sharruar (dërrasë) kushton 22-28 mijë lek. Për 1m³ dru zjarri të forta çmimi në pikat e shitjes me shumicë varion nga 4500 - 6000 lek.

Në ekonominë pyjore kullësore Qendër Gramoz ekzistojnë të drejtat e përdorimit si më poshtë:

- e drejta e përdorimit për kullotje dhe kositje bari.
- e drejta e përdorimit për grumbullim bazë ushqimore për blegtorinë, për dimër.
- e drejta e përdorimit për të prodhuar dru zjarri dhe lëndë drusore për ndërtim.
- e drejtë e përdorimit për grumbullim të bimëve mjekësore etrovajore,
- e drejtë e përdorimit për rekreacion turizëm,
- e drejtë e përdorimit për ushtrimin e veprimtarive të ndryshme ekonomike.

Në të gjitha rastet këto të drejta përdorimi u përkasin banorëve të kësaj krahine. Përsa i takon problemeve të pronësisë si për kullotat ashtu edhe për pyjet nuk ekzistojnë konflikte ndërmjet banorëve vendas, ka një ndarje pak a shumë të stabilizuar midis pronësive publike dhe asaj private. Sipërfaqja e pyjeve për prodhim gjethi është ndarë në bazë fisesh (familjesh) edhe pse kjo nuk ka bazë ligjore dhe nuk është bërë nga shërbimi pyjor.

2.3 Vendodhja gjeografike dhe ndarja administrative

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz shtrihet në qender të territorit administrativ të Bashkisë Kolonjë. Pjesa perendimore e ekonomise bashkohet me lumin Osum. Emërtimi i kësaj ekonomie ka ardhur si rezultat i pozicionit gjeografik dhe emertimit toponik që ka territori ku shtrihet.

Ekonomia ka kufij natyrore të qartë si më poshtë:

Në **Veri**: Nga ekonomia pyjore Qender Kozel ne qafa e kazanit ne lartësinë 1650 m (emri popullor) duke zbritur poshte lumit te Shtikes deri në derdhje të lumit osum ne kuoten 750 m.

Në **Lindje**: Kufiri shtetrorë me Greqinë në kuota 1886.4 m Gryka e 7-tës.

Në **Jug**. Fillon kuotën 1486.0 m prroi badres, vazhdon me proin e prodanit deri ne derdhe ne lumin osum ne kuoten 650 m.

Në **Perëndim**: Fillon në kuotën 750 m ne lumin osum dhe ndjek rjedhen e osunit deri ku bashkohet me lumin e mesickes i cili ku derdhet edhe proi i prodanit ne kuoten 650 m

Perimetri i ekonomise pyjore “Qendër Novosele” kufizohet nga këto ekonomi pyjore në:

Veri.: Ekonomia Pyjore Qender Kozel

Lindje: Kufiri Shtetror me Greqinë

Jug: Ekonomia Pyjore Navosele

Perëndim: Lumi Osum

2.4 Konteksi i Bashkisë dhe Ekonomisë Pyjore

Në territorin e Bashkisë Kolonje, pyjet dhe kullotat, menaxhohen në përmjet ekonomive pyjore, si njësi bazë pyjore në terren, për të cilat, janë hartuar Planet e Mbarështimit.

Plani i Mbarështimit nga përpunimi i të dhënave të marra në terren jep një tablo të qartë të gjendjes së përdormit të territorit dhe konsistencës së pyjeve kullotave përmes sipërfaqes, tipit të grumbujve pyjore, tipeve të kullotave dhe veçanërisht të strukturës së pronësisë. Grupet e punës gjate gjithë kohes ishin ne kontakt me komunitetin qe banon dhe kryen veprimtarine e tij lidhur me pyllin, kullotën, duke i përfshire ata në diskutim dhe planifikim dhe vendimarrje, për të realizuar menaxhimin me pjesënarrje të komunitetit.

Ekonomia pyjore/kullosore Qender Gramoz sipas planit të inventarizimit 1985 ka një sipërfaqe të përgjithshme prej 962.56 ha dhe sipas përdorimit të teritorit ka këtë strukturë:

Tab.2.4.1 Siperfaqja e ekonomisë sipas përdorimit territorit (Viti 1985)

Ekonomia Pyjore	Përdorimi i Territorit	Sip. në (ha)
Qender Gramoz	<i>Pyje gjithesej</i>	962.56

(Burimi i të dhënave Kadastra Kombetare e pyjeve dhe kullotave viti 2013¹)

Nisur nga të dhënat e tabelës 2.4.1 (inventarizimi 1985) rezulton se ekonomia pyjore Qendër Gramoz, ka pasur një sipërfaqe totale prej 962.56 ha

Te dhëna me të hollësishme mbi ndryshimet e ndodhura nga viti 1985 deri 2025 jepen në tab.2.5.1

Për përmirësimin e vazhdueshëm të gjendjes së pyjeve janë propozuar masa konkrete në drejtim të rritjes së prodhimit të grumbujve pyjorë, përdorimit optimal të stacionit, sigurimit të gjeneratës së re në rrugë natyrore dhe artificiale, ruajtjes të biodiversitetit të florës e faunës, mbrojtjes të pyjeve nga zjarret dhe prerjet e paligjshme, rehabilitimit të infrastrukturës rrugore, krijimit të tregut të punës dhe më kryesorja përfshirja e popullatës lokale në vendimmarrjet kryesore për mbarështim të qëndrueshëm të ekonomisë pyjore.

Mbarështimi i ekonomisë pyjore Qendër Gramoz, nga stafi i projektit në përgjithësi është realizuar në kushte relativisht të përshtatshme pune si për rëlevimet e terrenit ashtu edhe ato të zyrës.

Punimet e terrenit filluan në përputhje me grafikun e hartuar për këtë qëllim dhe përfundimin në kohë të tyre u angazhua grupi punës në përbërjen e të cilit merrnin pjesë 3 inxhinier pyjesh. Për të garantuar përfundimin e punimeve brenda afateve të kontratës është punuar në terren me orar të zgjatur, që i kalonte 8 orët në ditë (tre grupe pune). Fale mbështetjes logjistike në dispozicion lëvizja e stafit për në ekonomi edhe brenda saj në shumicën e rasteve është bërë me mjete për vetë faktin se kjo ekonomi është e aksesueshme me ruge.

Studimi i biodiversitetit të florës dhe faunës së ekonomisë është bërë nga një grup specialistësh të fushës.

Pajisjet e përdorura nga grupi i punës në teren për kryerjen e rëlevimeve të mbarështimit janë instrumentat bashkohorë: GPS, Vërtex, Tablet, Hipsometër, Busulla, Tryela Pressler, Dron, Meridian, diametra matës, metër shirit, piketa, harta me rrjetin e sipërfaqeve prove, shoqëruar me listën përkatëse etj.

2.5 Historiku i Mbarështimit të Pyjeve dhe Kullotave në Ekonominë Pyjore

Mbarështimi i vitit 1985 është kryer me inisiativën e specialistëve të ish ndërmarrjes së pyjeve të rrethit Kolonjë dhe me asistencën teknike të specialistëve të Stacionit të Pyjeve e Kulturave Eterovajore Tiranë. Ndërsa mbarështimi i pjesëve të vecanta të kësaj ekonomie është bërë gjatë viteve 2008 - 2009 me mbështetje financiare të Projekti i Zhvillimit të Burimeve Natyrore, në kuadër të projekteve komunale, për ato sipërfaqe të fondit pyjor kullor që u kishin kalaur komunave në administrim. Mbarështimi i ekonomisë pyjore Qendër Gramoz i realizuar në vitin 2025 u realizua nga shoqata Gjellërimi Kolonjë. Të

dhënat në lidhje me ndryshimet e formës së përdorimit të territorit nga viti 1985 në 2025 paraqiten në tab.2.5.1

Tab.2.5.1 Përdorimi i Territorit

Nr	Përdorimi	Viti 1985		Viti 2025			
		Totali		Shtesa	Totali		
		ha	%	ha	ha	%	
1	Pyje total	962.56	52.2	881.54	1844.1	47.8	
2	Kullota-Livadhe	0	0	2.4	2.4	100	
3	Sip. me bimësi pyjore	0	0	162.4	162.4	100	
4	Djerr (eroduar)	0	0	5.4	5.4	100	
5	Joproduktive	0	0	197.1	197.1	100	
	Totali	962.56		1248.84	2211.3		

(Krahasimi 1985 me 2025 pa përfshirë shtesat në sipërfaqe)

Ndryshimet në rritje të sipërfaqes së ekonomisë kanë ardhur për këto arsye.

1. Ndryshi i formës përdorimit brenda sipërfaqes së fondit pyjor kullosore brenda ekonomisë është (Tab nr 2.5.1)

Njëkohsisht në këtë ekonomi nuk kanë qenë përfshirë të gjitha tokat e bukës dhe trojet si dhe të gjitha sipërfaqet ujore.

Për shkaqet e sipërcituara shtesat rezultojnë si më poshtë:

➤ Pyje	+881.54	ha
➤ Sip.bim. pyjore	+162.4	ha
➤ Kullota /livadh	+ 2.4	ha
➤ Djer	+ 5.4	ha
➤ Joproduktive	+ 197.1	ha
Totali në (+)	1248.84	ha

Kryesisht shtesa ne pyje rezulton nga pyllëzimet artificiale të kryera në vitet para 1985 e në vazhdim dhe që nuk janë përditësuar në ndryshimet kadastrale të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz dhe azhurnimeve të mëvonshme të fondit pyjor.

Shtesa me formë përdorimi të territorit “Pyje” rezulton nga pylezimet e bera para viteve “90”. Siperfaqe me bimes pyjore jane kthyer livadhet ose siperfaqe boshe per shkak te emigrimit dhe mos perdorimit per kullotje.

Brenda teritorit të ekonomisë janë pasqyruar në këtë sipërfaqe dhe sipërfaqet aktuale që përdoren për toka buke dhe troje (urbane), ujore etj.

Nga rezultatet e matjeve sipas GIS që mendojmë se sot kryhet me metoda më të sofistikuar e të sakta pothujse në të gjithë ngastrat e ekonomise rezultati del më i madh se sipërfaqet e mëparëshme.

Sipas kalkulimeve në GIS rezulton që shtesa totale në sipërfaqe prej 1248.84 ha rrjedh nga këto arsye që përmendëm më lart si dhe nga ndryshimi i njesive administrative.

Sqarojmë se përvec shtimit në sipërfaqe fondi pyjor i kësaj ekonomie ka ndryshime pozitive qoftë në strukturën e grumbujve dhe në volum. Kjo ka ardhur për arsyet e një zhvillimi tepër të mirë të ripërtëritjes së masiveve të shfrytëzuara para viteve 90, instalimi i pyjeve në sipërfaqet me bimësi pyjore dhe të xhveshura dhe mbrojtja e mirë e këtyre grumbujve nga dëmtimet dhe prerjet abuzive.

Mbështetur në të dhënat e Inventarizimit të vitit 1985 krahasuar me të dhënat e mbarështimit të vitit 2025 rezulton të kemi një sipërfaqe pyjore të rritur prej 881.54 ha më tepër pyje kjo vjen nga disa arsye:

- nga mënyra e përpunimit të hartës dhe e matjes së parcelave,
- janë zvogeluar sipërfaqet djerrë,
- ato inproduktive
- dhe kullotë

Gjatë kësaj periudhe 40 vjecare një pjesë e tyre janë kthyer në pyll dhe sipërfaqe me bimësi pyjore. Shtimi i sipërfaqeve me bimësi pyjore ka ndodhur se një pjesë e sipërfaqeve të erodura.

Sipas formës së qeverisje pyjet e kësaj ekonomie rezultojnë të jenë:

- trungishte 954.4 ha ose 51.8 % të totalit pyje.
- cungishte 887.6 ha ose 48.1 % të totalit pyje.
- shkurre 2.1 ha ose 0.1 % të totalit pyje.

Vlen të theksohet se kjo pyjet e kësaj ekonomie janë perdorur për nevojat e komunitetit duke prodhuar një sasi të konsiderueshme lëndë drusore, dru zjarri për nevojat e popullatës pasi ka qënë me rrjet rrugore dhe afër qendrave të banuara. Ndikim negativ në këtë aspekt ka patur edhe periudha e e zjarreve sepse në disa nga parcelat e kësaj ekonomie ka qënë dëmtimi nga zjarri konkretisht ngastra nr 41 etj..

Në planin e inventarizimit të vitit 1985 funksioni kryesor i grumbujve pyjore ka qënë funksioni prodhues.

Në planin e mbarështimit të vitit 2025 është përcaktuar qartë që funksioni kryesor grumbujve të ekonomisë pyjore është prodhues por dhe funksion mbrojtës me mundësi prodhimi për ato grumbuj pyjore që janë në ekstremin e vegjetacionit dhe grumbujt e pishë së zezë për rolin që luajnë në mbrojtjen e infrastrukturës, tokës, klimës dhe ujit.

Periudha e vlefshmërisë së planit të mëparshëm të inventarizimit kishte përfunduar qysh në vitin 1994 dhe duhet të theksojmë se janë kryer fare pak ndërhyrje silvikulturale të planifikuara për mungesë financimi. Ndërsa nga banorët e zonës është shfrytëzuar lëndë drusore dhe prodhimi i druve të zjarrit.

2.6. Situata demografike dhe social-ekonomike

Popullsia vendore në këtë ekonomi është në një gjendje social - ekonomike jo të kënaqëshme edhe pse kanë qarkulluar pyje e kullota të shumta. Pylli aktualisht është një burim jetese për popullsinë që jeton në brendësi dhe në afërsi të ekonomisë. Dëmtime të ndjeshme kanë pësuar pyjet e kësaj ekonomie sidomos në periudhën e zgjatur të tranzicionit. Sasia e lëndës drusore, që është prerë nga vendasit është shitur në kushtet e ekonomisë së tregut. Ajo e ka përmirësuar gjë në një farë mase aspektin social-ekonomik të banorëve vendas por nuk e ka zgjidhur problemin e varfërisë. Të ardhurat e siguruar në këtë linjë janë thithur nga ajo pjesë e familjeve që janë zhvendosur për në zonat urbane. Pra si konkluzion mund të themi se të ardhurat e banorëve, që aktualisht banojnë në këto fshatra mbeten në nivele të ulta - deri mesatare. Shtimi i të ardhurave të tyre mund të bëhet vetëm me investime të mundshme në përpunimin e produkteve bujqësore dhe blegtorale si edhe në sektorin e pyjeve dhe turizmit.

Të dhëna për fshatrat dhe popullsinë

Popullsia e këtyre fshatrave dikur (10 vjet më parë) perbehej në një numër me të madh banorësh, në vitet e fundit emigrimi ka bërë ndryshime drestike në popullsinë e zonës. Nga këto fshatra nuk kemi më lëvizje të popullatës për tu vendosur në qendra të mëdha urbane. Lëvizjet e vrejtura janë ato të emigracionit, që është në shkallë mjaft të lartë dhe rinia përbën pjesën më të madhe të të larguarve, jo vetëm në fshatrat e zonës por edhe në gjithë Bashkinë Kolonjë. Mungesa e një pune të qëndrueshme dhe afat-gjatë përbën një nga shkaqet e këtij largimit. Burrat merren kryesisht me punët e rënda të bujqësisë dhe ruajtjen e blegtorisë së imët (veçanërisht dele e dhi), ndërsa gratë merren me shumë me punimin e kopshteve për prodhimin e perimeve dhe mbareshtimin e gjedhit (lopes), si dhe punët në shtëpi. Me mbjelljen dhe krasitjen e pemëve frutore si dhe me tregtimin e prodhimeve merren më shumë burrat, kurse gratë me pak. Një pjesë e mirë e banorëve të zonës arrijnë të shesin prodhimet bujqësore dhe blegtorale si mishi, gjalpi, djath etj. Drutë e zjarrit prodhohen apo sigurohen si nga gratë ashtu edhe nga burrat, por nuk mungojnë rastet që këto punë bëhen dhe nga fëmijet. Në ekonominë Qendër Gramoz ushtrojnë aktivitetet rreth disa biznese private si lokale, dyqane e bujtina, por numri i tyre nuk ka rritje vetëm paksim nga mungesa e financimit dhe mbështetjes nga shteti, bashkia me grante dhe subvencione..

Aktualisht numri i familjeve është

827 me 2729 banorë rezident. Të dhëna më të hollësishme demografike jepen në pasqyrën në vijim

Të dhëna demografike mbi popullsinë në territorin e ekonomisë pyjore 2.6.1

Nr	NJ/A	Familje	Banorë			Krah pune
			Gjithsej	Femra	Meshkuj	
Totali		827	2729	1437	1292	1510

Numri i familjeve me banim në territorin e ekonomisë pyjore është respektivisht 827, numri i banorëve 2729 nga të cilët 1437 femra dhe 1292 meshkuj, raporti ndërmjet tyre është rreth 53

% me 47 %. Nga numri total i popullsisë, 1510 banorë, ose rreth 55 % e numrit total janë të aftë për punë.

Të dhëna mbi blegtorinë

Në fshtrat e ekonomisë pyjore Qendër Gramoz , banorët mbarështojnë gjithsej 2670 krerë, nga të cilat 2760 krerë dhi, 2700 krerë dele, 912 krerë lopë dhe 173 njëthundrake dhe 750 zgjoe me blet.

Tab. 2.6.2

Nj. A	Të dhënat për blegtorinë					Prodhimi kv	
	Dhen	Dhi	Lope	Nje thun	blete	Qumësht	mish
TOTALI	2700	2760	912	173	750	25432	1493

Nr	Nj. A	Plotësimi i nevojave për kullotja dhe baze ushqimore në % nga			
		Tokat bujqësore	Pyjet	Kullotat	Totali
1	Totali	40	20	40	100

Prodhimi i qumështit në vit është 254 ton dhe për frymë është 413 l në vit ose 1.147 l në dit, ndërsa i mishit 149 ton. Duhet patur në konsideratë se jo e gjithë sasia e qumështit përdoret për konsum ditor, pasi një pjesë e tij përdoret për prodhimin e nënprodukteve të tij si djath, gjizë etj.

Nga të dhënat e Tab. 2.6.2 rezulton se në këto fshatra mbarështohen një numër i konsiderueshem krerë bagëti që bazën ushqimore e kanë dhe në ekonominë pyjore Qendër Gramoz, kullotat përdoren nga blegtorët gjatë gjithë vitit, po ashtu ata përdorin edhe pyjet me shkurre rreth fshatrave për kullotë. Kjo mënyrë mbarështimi e blegtorisë nuk është vetëm për motive të traditës, por detyrohet edhe nga mungesa e tokës bujqësore për kultivimin e foragjereve. Produktet blegtorale tregtohen kryesisht në Kolonje dhe zonat me aktivitet të zhvilluar turistik të qarkut ose me gjere.

Përdorimi i tokës bujqësore.

Të dhënat për bujqësinë jepen në pasqyrën nr.2.6.3 dhe siç shihet toka bujqësore është e ndarë sipas përdorimit në tokë arë, vreshtari, pemtore, të tjera. Sipërfaqen më të mahe e zen toka arë. Kulturat bujqësore që zënë sipërfaqen më të madhe të kultivuar janë drithrat, të tjera (perime, zarzavate) të ndjekur nga vreshtaria dhe në fund vjen pemtaria.

Pasqyra 2.6.3. Të dhënat mbi përdorimin e tokës bujqësore.

Nr	Tokë gjithësej	ZERAT KADASTRALE
		Ndarë sipas ligjit 7501

	(ha)	Tokë arë ha	Vreshtari ha	Pemt ha	Troje ha	Të tjera ha
Totali	1160.7	980	3	40	79	58.7

Problem mbetet vaditja e kulturave bujqësore e foragjere pasi kërkon investime në mirëmbajtjen e rezurvarëve vaditës dhe të kanaleve vaditës.

Disa të dhëna të përafërta prodhimin bujqësore që merret sipas kulturave jepen në tabelën e mëposhtëme për sasinë në kv të këtyre kulturave bujqësore:

Pasqyra 2.6.4 Të dhëna mbi prodhimin bujqësor sipas kulturave.

NjA	Prodhimet bujqësore (kv)						Të ardhurat	
	Grure	Miser	Patate	Zarza- vate	Fruta	Foragj	Total 000 lekë	Për banorë 000 lekë
Totali	4350	460	310	100	1000	2800	53680	19.670

Nga informacioni i mësipërm, konstatohet se misri është kultura që prodhohet në sasinë më të madhe se gruri. Në vitet e kaluara prodhimi i misrit arriti në 46 kv/ha dhe i grurit në 35 kv/ha. Për sa u përket kulturave të tjera, më të rëndësishme janë frutat, sasia e të cilave arrin në 1000 kv. Nisur nga fakti që blegtorja është një pjesë e rëndësishme e ekonomisë së familjeve të kësaj njesie administrative, për sigurimin e bazës ushqimore të saj, kultivohen foragjere dhe tagjira, që për vitet e kaluara prodhimi i tyre ka arritur deri 2800 kv.

Pergjithësisht të ardhurat e familjeve nga prodhimet bujqësore janë të pakta kjo për arsye se sipërfaqja e tokës bujqësore nuk shfrytëzohet sic duhet nga, mungesa e farave të përshtatëshme, mungesa e plehërave kimike, mungesa e ujit për vaditje, infrastruktura për tregtarët etj..

Tokat e abandonuara

Sipërfaqja e tokave që nuk përdoren prej disa vitesh ose të quajtura ndryshe të abandonuara llogaritet në rreth disa dhjetra ha, kjo nuk ka një statistikë të saktë. Nga konsultimet me banorët e fshatrave, u arrit në përfundimin se ato mund të përdoren përsëri. Konkretisht është kërkuar që këto sipërfaqe të pyllëzohen. Ne mendojmë, se do të qe me vlerë, që të kryhet një studim i mirëfilltë për mbjelljen e drufrutorëve si arra, geshtenja, lajthi, bajame dhe atje ku këto kultura nuk shkojnë për ndonjë arsye, të shikohet mundësia për mbjelljen e llojeve pyjorë.

Prodhimet pyjore që përdoren zakonisht

Ndër prodhimet pyjore që përdoren në mënyrë të përditëshme nga banorët e fshatrave të kësaj zone janë drutë e zjarrit. Prodhime të tjera janë lënda e ndërtimit dhe gjethi për blegtorinë, përdorimi i të cilave nuk është gjithë-vjetor.

Për të krahasuar nevojat e banorëve për prodhime pyjore, dru zjarri dhe lëndë ndërtimi, është llogaritur mundësia vjetore e shfrytëzimit, për të gjithë sipërfaqen e pyjeve. Me këtë sasi materiali plotësohen nevojat e popullatës me lende punimi ndersa për dru zjari popullota dueht ti drejtohet ngastrave te caktuara nga bashkia per nevojat e veta.

Drutë e zjarrit përdoren kryesisht për gatim, ngrohje dhe larje. Ato sigurohen nga pyjet. Nevojat mesatare për një familje llogariten minimalisht 13 m³/vit ose rreth 21.58 mst/vit. (9 muaj).

Pyjet mbrojtës + prodhues zënë 53.6% të sipërfaqes pyjore, nga këto pyje do të sigurohen lenda e punimit për popullatën..

Duke patur parasysh se pyjet trungishte dhe cungishte janë në pjesën më të madhe pyje halor dhe fletorë ku haloret nuk mund të shfrytëzohen për këtë qëllim, kështu që sasi më të mëdha të nevojave për dru zjarri do të sigurohen nga shkurret, dushqet cungishte dhe prerjet silvikulturore në fletorë kurse druret e zjarrit dhe levorja që rezultojnë nga ndërhyrjet në halore mund të përdoren në nevojat industriale.

Për sa u përket lëndëve të tjera energjitike, në këtë zonë përdoren energjia elektrike dhe gazi, të llogaritur mesatarisht në 156000 kw dhe 3900 litra në vit.

Tab.2.6.5 Konsumi vjetor për drutë e zjarrit dhe burimet e tjera të energjisë

Njësia Adm.	Nr. familjeve	Dru zjarri (m3)		Burime të tjera		
		Për	Total	Qymyr (kv)	Energji elektrike (kw)	Gaz (litra)
Totali	827	13	10700	0	156000	3900

Nevojat për material ndërtimi

Nr	NjA	Nr. familjeve	Nevojat m ³ /fam	Sig.ne pyjet m ³	Totali
	Totali	827	5	4135	4135

Lënda e ndërtimit përdoret për ndërtimin dhe riparimin e shtëpive, stallave etj. Mesatarisht janë llogaritur rreth 5 m³ lëndë ndërtimi për çdo familje në vit, që do të thotë afërsisht nga 4135 m³ në vit. Nevojat për këtë produkt plotsohen 100% pasi nga pyjet e kësaj ekonomie pyjore.

Baza ushqimore për blegtorinë sigurohet pjesërisht nga kullotat dhe pyjet bashkiake, këto të fundit kryesisht dhe masivisht për dhinë, nga kullotja në terren, por pjesa më e madhe e saj sigurohet nga foragjeret, prodhimet bujqësore dhe hamullore.

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz shtrihet në 2 njësi administrative ajo Mollas dhe Qender Erseke dhe përbëhen nga 20 fshatra sic thamë edhe më sipër, duke qënë se kjo njësi është afër qytetit Ersekë në cdo fshat të saj nuk ka shkollë fillore dhe 9-vjecare dhe ambulancë si dy shërbimet bazë për banorët e saj, por nxenesit kryejnë studimet në shkollën e qytetit Erseke.

Në këtë ekonomi operojnë operojnë biznese si lokale, dyqane, ato janë të vendosura në disa nga fshatrat e ekonomisë. Këto biznese janë familjare.

2.7. Marketingu i produkteve pyjore drusore dhe jodrusore

Nga të dhënat dhe informacionet e grumbulluara në teren rezultojnë që sasia e materialit drusor në treg të krahasuar me vitet e mëparshme ka pësuar ulje të konsiderueshme për shkak të uljes

së kapaciteteve prodhuese të lëndës drusore, që vjen nga mungesa e interesit dhe mundësive të subjekteve private që operojnë në fushën e pyjeve.

Në treg megjithëse në nivelet më të ulta sic përmendet më sipër, tregtohen materiale drusore dhe produktet jodrusore të siguruar nga pyjet.

Çmimet e liberalizuara në treg për 1m³ lëndë e rrumbullaket (trup) variojnë nga 4000-8000 lek, kurse 1m³ lëndë e sharruar (dërrase) kushton 22000-28000 lekë. Për 1m³ dru zjarri të forta çmimi varion nga 3500 - 4500 lek. Tendencat e këtyre çmimeve janë në rritje.

Përveç prodhimeve drusore, gjethit dhe barit, nga pyjet dhe kullotat, grumbullohen bimë të ndryshme mjeksore eterovajore. Nga viti në vit sasi të grumbulluara kanë ardhur në rënie. Megjithatë, ato përbëjnë një burim të vogël të ardhurash për banorët e fshatrave të kësaj zone. Llojet kryesore që rriten dhe ato që grumbullohen jepen në (Tab.2.7.1)

Nxitja e grumbullimit dhe kultivimit të bimëve mjekësore si dhe gjetja e tregut sigurisht do të mund të ndihmonin në shtimin e të ardhura më të mira.

Nga kompanitë grumbulluese të prodhimeve jo drusore pyjore duhet të investohet në drejtim të trajnimit të punëtorëve grumbullues për mënyrën dhe teknikën e vjeljes së produkteve pyjore jo drusore, pasi një investim i tillë është në të mirën e menaxhimit të qëndrueshëm të mjedisit dhe vazhdimësisë së prodhimit.

Tab.2.7.1. Të dhënat mbi bimët e ndryshme që grumbullohen

Nr	Llojet	Sasia që prodhohet (kg)	Sasia që grumbullohet (kg)	Çmimi (lek/ kg)	Shuma (lek)
1	Caji i malit	1500	220	1000	220 000
3	Trëndafili egër	1000	1000	120	120 000
4	Barblete	700	300	120	36 000
5	Dëllinjë e kuqe	4000	4000	200	800 000
6	Manaferra	60	60	70	4 200
TOTALI		7260			1 180 200

2.8. Gjuetia dhe peshkimi

Përgjithësisht fauna ka pësuar dëme të shumta, për shkak të prishjes së habitateve dhe ushtrimit të gjuetisë pa kriter. Po ashtu gjatë një periudhe mbi 35 vjeçare nuk janë kryer shërbime në dobi të mbrojtjes dhe shtimit të faunës së egër.

Nga informacionet e grumbulluara, nëpërmjet intervistave të ndryshme dhe disa vëzhgimeve, konstatohet se në territorin e pyjeve dhe kullotave të ekonomisë pyjore Qendër Novosele , gjenden lloje të ndryshëm kafshësh dhe shpendësh të egër. Ndër llojet më të rëndësishëm janë: ujku, ariu i murmë, derri i egër, dhelpra, lepuri i egër, thëllëza e malit, shkurta, pëllumbi i egër, serrat, korbat, laraska, mëllenja, qukapiku e shumë të tjerë. Aktualisht situata me pyjet ka filluar të përmiresohet, e për pasojë edhe fauna e egër nuk është shumë e kërcënuar. Një ndihmesë të padiskutueshme në shtimin dhe përmirësimin e situatës së faunës së egër ka moratoriumi i gjuetisë, dhe emigrimi i banorëve në këto zona dhe zonat përreth. Megjithatë

është e nevojëshme të merren masa, për një kontroll gjithnjë e më të rreptë të aktivitetit të gjuetisë ilegale me mjete çfarosëse të faunës së egër.

Natyra dhe peizazhet e bukur e me vlera të spikatura, që ka zona e kombinuar kjo edhe florën e faunën e pasur e bëjnë ekonominë pyjore një zonë që në të ardhmen mund të zhvillohet krahas turizmit edhe gjuetia e organizuar turistike e cila mund të shndrohet në një burim të ardhurash shumë të mira për popullsinë lokale.

2.9. Fasilitetet rekreacionale dhe didaktike

Në territorin e ekonomisë pyjore Qendër Gramoz kanë filluar të formohen kushtet për zhvillimin e turizmit. Ka mundësi për të zhvilluar guida turistike për ecjet në terrene malore. Këtë e favorizon rigjenerimi i sipërfaqeve të tëra me bimësi pyjore, relievi, peisazhi, infrastruktura rrogore që shtrihet në të gjithë territorin e kësaj ekonomie. Megjithëse infrastruktura është e shtrië në të gjithë territorin ka nevojë për rehabilitim, mirëmbajtje, për kete qellim në të ardhmen duhet punuar dhe promovuar një mundësi e tillë sepse i ka kushtet dhe do të jetë me rezultate të mira ekonomike për zonën dhe me gjere. Në këtë zonë mund të krijohen shumë mirë mundësite për zhvillimin e turizmit natyror duke shtuar shtëpите e pritjes për turistët vendas dhe të huaj.

Zhvillimi i turizmit natyror në pyjet dhe fshatrat e zonës është një mundësi punësimi për banorët e zonës si dhe përdorimi i vlerave të burimeve natyrore.

Deri tani nuk ka të dhëna për numrin e turistëve as për të punësuarit në këtë fushë të aktivitetit njerzor, por nga vërtetimet tona del se ka filluar të ndjehet zhvillimi i turizmit ditor. Në të ardhmen ky aktivitet duhet promovuar në mënyrë që të marrë një zhvillim sa më të madh.

2.10. Prania e zonave të mbrojtura, specieve dhe stacioneve

Në pyjet e ekonomisë pyjore Qendër Gramoz, nuk ka zona tipike të mbrojtura përveç parceles 1 që tani me propozimin e dhënë është shpallur me funksion mbrojtës, si e tillë nuk lejohet të nderhyet për prerje apo veprimtari të tjera në këtë territor për vetë pozitën gjeografike që ka dhe funksionet që përmbushin grumbujt pyjorë të kësaj parcele.

Nga biotopet specifike do të veçonim:

- PN Shoqerime pyjore afersisht natyrore 1692.5 ha.

Të dhëna më të plota dhe të hollësishme jepen në (Tab. nr 14) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave bashkëlëshur raportit.

Kufizime në nderhyrje do të ketë në grumbujt pyjor që janë në ekstremin e vegjetacionit dhe grumbuj me funksion mbrojtës të infrastrukturës, tokës, ujit dhe klimës.

Shkalla e natyralitetit.

Sipas shkallës së natyraliteti grumbuj pyjore ndahen si me poshte:

- Artificial 750.8 ha ose 39.6 % të totalit pyje.
- 1/2 Natyral 1113.2 ha ose 60.4 % të totalit pyje.

Të dhëna më të hollësishme në lishje natyralitetin e grumbujve pyjorë jepen të pasqyruara në (Tab. nr 13/b) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

3. GJENDJA AKTUALE E PYJEVE DHE KULLOTAVE

3.1 Mbarështimi dhe funksionet e pyjeve dhe kullotave

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz regjistron një mbareshtim të vitit 1985 dhe më i fundit mbarështimi është i vitit 2025.

- Kufijt e ekonomisë pyjore në të dy rastet e para janë pothuajse të njëjlojtë me përjashtim të ndonjë ndryshimi të detyruar duke saktësuar kufijt nëpër kurrize dhe përroje. Ky territor administrohet nga bashkia Kolonjë.
- Përshkrimi parcelar dhe inventarizimi janë realizuar nga stafe të specializuar në këto punime, kanë ruajtur pothuajse të njëjtat konture të ekonomisë dhe të parcelave të cilat janë me kufij të qartë natyrore gjeografik. Ndersa kufijte e n/gastrave ndryshojne te gjitha.

3.1.1. Format e përdorimi të territorit (aktual dhe propozimet).

Nga përpunimi i të dhënave të grumbulluar në terren, duke i hedhur në programin e përpunimit, janë nxjerrë rezultatet konkrete dhe është bërë interpretimi i tyre. Të dhëna të hollësishme dhe të detajuara si në sipërfaqe, përqindje dhe sipas pronësisë, në lidhje me format aktuale dhe të prpozuara të pëdorimit të territorit (tokës) jepen të pasqyruara në (Tab. nr 3) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

Tabela 3.1.1

Përdorimi i teritorit	Aktual/ha	I propozuar/ha
Pyje	1844.1	1844.1
Sipërfaqe me bimësi pyjore	162.4	162.4
Bujqësi		
Kullota livadhe	2.4	2.4
Ujore		
Djerr	5.4	5.4
Jo produktive	197.1	197.1
Totali	6155.0	6155.0

3.1.2. Format e qeverisjes grumbujve pyjore (aktuale dhe propozimet)

Nga përpunimi i të dhënave të grumbulluar në terren, duke i hedhur në programin e përpunimit, janë nxjerrë rezultatet konkrete dhe është bërë interpretimi i tyre. Të dhëna të hollësishme dhe të detajuara si në sipërfaqe, përqindje në lidhje me format aktuale dhe të propozuara të qeverisjes së grumbujve pyjorë jepen të pasqyruara në (Tab. nr 4) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

Forma e menaxhimit	Aktual/h	I propozuar/ha
Pyje gjithsej	1844.1	1844.1
Trungishte	954.4	954.4
Shkurre	2.1	2.1
Cungishte	887.6	887.6

Nga rezultatet shikohet se kemi ndryshime në formën e qeverisjes së grumbujve pyjor të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz. Forma e qeverisjes trungishte e grumbujve pyjore mbulon 51.8 % të totalit të sipërfaqes me pyje. Kjo ka ardhur si rezultat se është rritur sipërfaqja me grumbuj pishe artificial dhe grumbujt e plepit që në planin e inventarizimit një pjesë nuk kanë qenë fare të paraqitura. Cungishte me 48.1 % të totalit. Shkurre me 01 % të totalit.

Forma e qeverisjes së grumbujve pyjorë në këtë ekonomi pyjore është propozuar të ndryshojë në 10 vitet e ardhmesh duke ulur sipërfaqen me shkurre dhe duke favorizuar sipërfaqen me trungishte të pa rregullt. Kjo do të arrihet me realizimin e masave teknike silvikulturale që janë propozuar për tu realizuar në të ardhmen në grumbujt pyjorë të kësaj ekonomie.

3.1.3. Funksionet kryesore të grumbujve pyjorë (aktuale dhe propozimet)

Nga përpunimi i të dhënave të grumbulluar në terren, duke i hedhur në programin e përpunimit, janë nxjerrë rezultatet konkrete dhe është bërë interpretimi i tyre. Të dhëna të hollësishme dhe të detajuara si në sipërfaqe, përqindje në lidhje me funksionet kryesore aktuale dhe të propozuara që përmbushin dhe do të përmbushin grumbujt pyjorë në ekonominë pyjore Qendër Gramoz jepen të pasqyruara në (Tab nr. 5) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

Planet e hereshme të mbareshtim/inventarizimit të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz sipas funksionit grumbujt pyjor i kishin planifikuar me funksion prodhues, kurse në planin e ri të mbareshtimit një pjesë të grumbujve pyjorë duke parë rëndësinë dhe domosdoshmërinë e shërbimeve që kryejnë në mjedis kanë marrë funksion kryesor mbrojtës dhe mbrojtës me mundësi prodhimi (Mbrojtës+prodhues).

Pjesa më e madhe e pyjeve të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz, janë trungishte dhe janë trajtuar si të tilla, një pjesë si cungishte, dhe një pjesë e konsiderueshme si shkurre.

Destinacioni kryesor i tyre ka qënë sigurimi i druve të zjarrit, lëndës së punimit, gjethit për blegtorinë, pa përjashtur bandierat dhe hunjtë. Në këte mbarështim është propozuar që pyjet e kësaj ekonomie të jenë me funksion mbrojtës, mbrojtës+prodhues dhe prodhues.

Studimi i propozuar i grumbujve të ekonomisë Qendër Gramoz, i cili respekton ruajtjen e ekuilibrit mjedisor dhe social-ekonomike të zonës diferencon në 1 funksion kryesor:

- Funksion mbrojtës+prodhues (mbrojtës me mundësi prodhimi).

Tabela 3.1.1.3

Nr	Funksionet kryesore	Aktual	
		ha	%
1	Mbrojtës+Prodhues	949.14	85.8

3.1.4 Ndarja e ekonomisë pyjore në parcela dhe/ ose n /parcela

Për ndarjen në parcela të teritorit të ekonomisë janë mbajtur parasysh format e relievit dhe regjimi i trajtimit duke shfrytëzuar për këtë qëllim kufij natyrore gjeograik të dallueshëm qartë në teren. Në përgjithësi është ruajtur ndarja, emërtimi dhe numërimi i mbarështimit të mëparshëm. Madhësitë e parcelave pyjore për trungishtet, cungishtet, shkurret ndryshojnë sipas formës së terrenit.

Parcelat janë njësi pyjore homogjene, të cilat janë diferencuar mbështetur në:

- kriteret stacionale (prodhimtaria - me diferencë minimum një klase prodhimi)
- kriteret silvikulturore (origjina, forma e qeverimit, trajtimi etj.)
- veçorit e grumbujve pyjor si: (i) tipi i grumbullit, (ii) përbërja llojore, (iii) klase e moshës (diferenca 1 klasë moshe e më tepër), (iv) kurorëndësia (ndryshimi mbi 0.2), (v) struktura, (vi) cilësia e origjina e grumbullit.

Në planin e mëparshëm janë përdorur harta me shkallë 1:25 000, edhe në mbarështimin aktual është përdorur harta e shkallës 1:25 000.

Format e parcelave dhe n/parcelave të ekonomisë janë në përgjithësi të çrregullta në varësi të formave të terrenit dhe shkallës së homogjenitetit të grumbujve.

Materializimi i kufinjve të njësisë së prodhimit si dhe i parcelave dhe n/parcelave në terren është bërë duke shfrytëzuar mundësitë që ka ofruar terreni si shkëmbinj, gurë, shtylla elektrike dhe duke prodhuar e vendosur shtylla artificiale druri. Kufiri ndarës i ekonomisë është shënuar me dy vija vertikale me boje vaji të kuqe; kufiri ndarës i parcelave me një vijë vertikale, kurse ai i n/parcelave me një vijë horizontale në të dy anët me dimensione. Për identifikim e shpejtë dhe të lehtë të parcelave dhe n/parcelave në gurë apo shkëmbinj janë vendosur shenja të dubluara.

Në ekonominë pyjore Qendër Gramoz janë ruajtur kufijt e vjetër të ekonomisë dhe të parcelave pyjore duke bërë ndonjë korigjim të nevojshëm tek saktësimi i vijës ndarëse sipas kurrijeve, prroskave, rrugëve auto ose objekteve të tjera sipas kriterëve të mbarështimit por pa ndryshuar në thelb kufirin e tyre. Përsa i përket ndarjes së n/parcelave në i jemi përmbajtur kriterëve të mbarështimit dhe meqenese struktura e grumbujve ka ndryshime të theksuara në

krahasim me vitin 1985 si rezultat dhe n/parcelat në shumicën e tyre nuk kanë ruajtur kufijt e vjetër por janë vendosur kufij të rinj sipas kritereve të mbarështimit.

4.KUSHTET STACIONALE

4.1 Klima

Nisur nga pozicioni gjeografik, territori i ekonomisë pyjore Qendër Gramoz bën pjesë në Zonën Mesdhetare kontinentale, nënzona e ftohte, në Zonën e Mesme Malore.

Parametrat klimatike të zonës. Stacioni meteorologjik Kolonje

Nr	Emërtimi	Rezultatet e matura
1	Temperaturat mesatare vjetore në, gradë celsius	15
2	Temperatura mesatare më e lartë në Verë, gradë celsius	23.4
3	Temperatura më e lartë absolute, gradë celsius	31.2
4	Temperatura mesatare më e ulët në dimër, gradë celsius	6.7
5	Temperatura më e ulët absolute, gradë celsius	-9.7
6	Reshjet mesatare vjetore në mm	1050
7	Reshjet maksimale vjetore në mm	1254
8	Reshjet minimale vjetore në mm	850
9	Reshjet me te medha 24 oreshe ne mm	150
10	Numuri i ditëve me diell, mesatarja vjetore	333
11	Numuri i ditëve me re, mesatarja vjetore	31
12	Zgjatja faktike e diellëzimit në orë	2461
13	Drejtimi mbizotërues i erës vjetore	JL
14	Mbizotrimi i drejtimit të erës në verë	VL
15	Mbizotrimi i drejtimit të erës në dimër	JL
16	Shpejtsia mesatare e erës në m/sek	1.6
17	Presioni bazë i erës në kg/m2	0.281
18	Thellsia maksimale e borës në cm	80
19	Thellsia e ngrirjes së tokës në cm	10
20	Lagështia relative mesatare në %	70
21	Numuri mesatar i ditëve me rreshje > se 0.1 mm	121
22	Numuri mesatar i ditëve me reshje > se 1.0 mm	103
23	Numuri mesatar i ditëve me reshje > se 5.0 mm	69
24	Numuri mesatar i ditëve me reshje > se 10.0 mm	47
25	Numuri mesatar i ditëve me breshër	7
26	Numuri mesatar i ditëve me stuhi	26
27	Numuri mesatar i ditëve me mjegull	29
28	Intensiteti i termeteve	5-6

Rastisja shumevjecare e shpejtësisë së erës sipas drejtimeve. Stacioni metereologjik Kolonje.

Drejtimi i erës	Shpejtësia mes. erës m/sek	Rastësi
V	2.3	4.4

VL	1.7	4.0
L	1.5	8.5
JL	2.4	14.2
J	2.3	3.1
JP	2.5	3.2
P	2.4	4.3
VP	2.3	13.6

Erërat fryjnë kryesisht në drejtimet veri-lindje dhe jug-perëndim. Ato nuk paraqesin rreziqe për sa u përket pyjeve dhe këtë e dëshmojnë pyllëzimet e bëra vite më parë.

Nga studimi i faktorëve klimatik rezulton se ato janë të favorëshme për rritjen dhe zhvelimin normal të grumbujve pyjor.

Ato nuk bëhen pengesë për kryerjen e operacioneve të ndryshme të shfrytëzimit të pyjeve si dhe për ndërhyrjet silvikulturore brenda në pyll, përfshirë këtu edhe instalimin e gjenerates së re të pyjeve në rrugë natyrore.

Përjashtim bëjnë këtu temperaturat maksimale të muajit Korrik e Gusht në zonën e ulët të ekonomisë pasi krijojnë mundësi për rënien e zjarreve si dhe ngricat e herëshme të muajve Nëntor e Dhjetor të cilat paraqesin rrezik serioz për filizërinë e instaluar rishtaz dhe të pa ambjentuar mirë ndaj dukurive të tilla.

4.2 Topografia dhe morfologjia

Territori ku ndodhet ekonomia pyjore Qendër Gramoz, shtrihet në bazenin e lumit të Osum. Këtë ekonomi e ndan nga Ekonomia Pyjore Clirim në pjesen perendimore.

Me ekonominë Pyjore Navosele ne jug, në kufirin verior Ekonomia Pyjore Qarr-Kozel e ndajnë ulje dhe ngritje të theksuara me maja të larta dhe lugina, pllaja dhe shpate që kanë kundrejtime të ndryshme. Në disa vende ka pjerësi dhe kundra pjerrësi të mëdha të pa arritshme nga njeriu. Kundrejtimi dominues i këtyre sipërfaqeve është verior dhe veri prendimor. Me kufirin lindorë Kufiri Shtetror me Greqinë vija ujëndarëse përmes majës së malit të gramozit. Numri përrenjëve të rrjedhëshme gjatë gjithë viti dhe jo të rrjedhshëm gjithëvjetor është i madh, të gjitha rrjedhjet grumbullohen mes tyre nga jugu, lindja, perendimi derdhen në rrjedhën e kufirit verior dhe jugore të ekonomisë dhe keto rrejdha i dergon në Lumin Osum. Ky është një fakt që e paraqet terrenin të copëzuar dhe me kundrejtime të ndryshme

a. Lartësia mbi nivelin e detit;

Ekonomia Qendër Novosele shtrihet nga lartësia 757 m mbi nivelin e detit, pika me e ulët në Lumin Osum ne parcela 43 dhe deri në lartësinë 2100 m në Grykën e 7-es ne parcela 20. Lartësia mesatare arithmetike 1410 m, por lartësia dominuese e ekonomisë është rreth 1000 m mbi nivelin e detit.

MIN_ELEV_M=757
MAX_ELEV_M=2500
AVG_ELEV_M=1247.6393
MAX_SLOPE_DEG=54.13
MAX_SLOPE_PCT=138.2
7
AVG_SLOPE_DEG=12.90
AVG_SLOPE_PCT=22.91
AVG_ASPECT=W (282°)

Të dhëna të detajuar në lidhje me lartësinë mbi nivelin e detit të ekonomisë pyjore jepen të pasqyruara në (Tab. nr 6) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit. Sipërfaqja sipas lartësisë mbi nivelin e detit.

b. Kundrejtimi.

Sipas të rezultateve të marra nga përpunimi i të dhënave rezulton se kundrejtimit kryesore të ekonomisë janë P, V, Lindje, VL por në detaje ka dhe kundrejttime dominuese si VP, JL.

Të dhëna të hollësishme mbi kundrejtimin e sipërfaqes së parcelave dhe n/parcelave jepen të pasqyruara në (Tab. nr 7/a) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit

c. Pjerrësia.

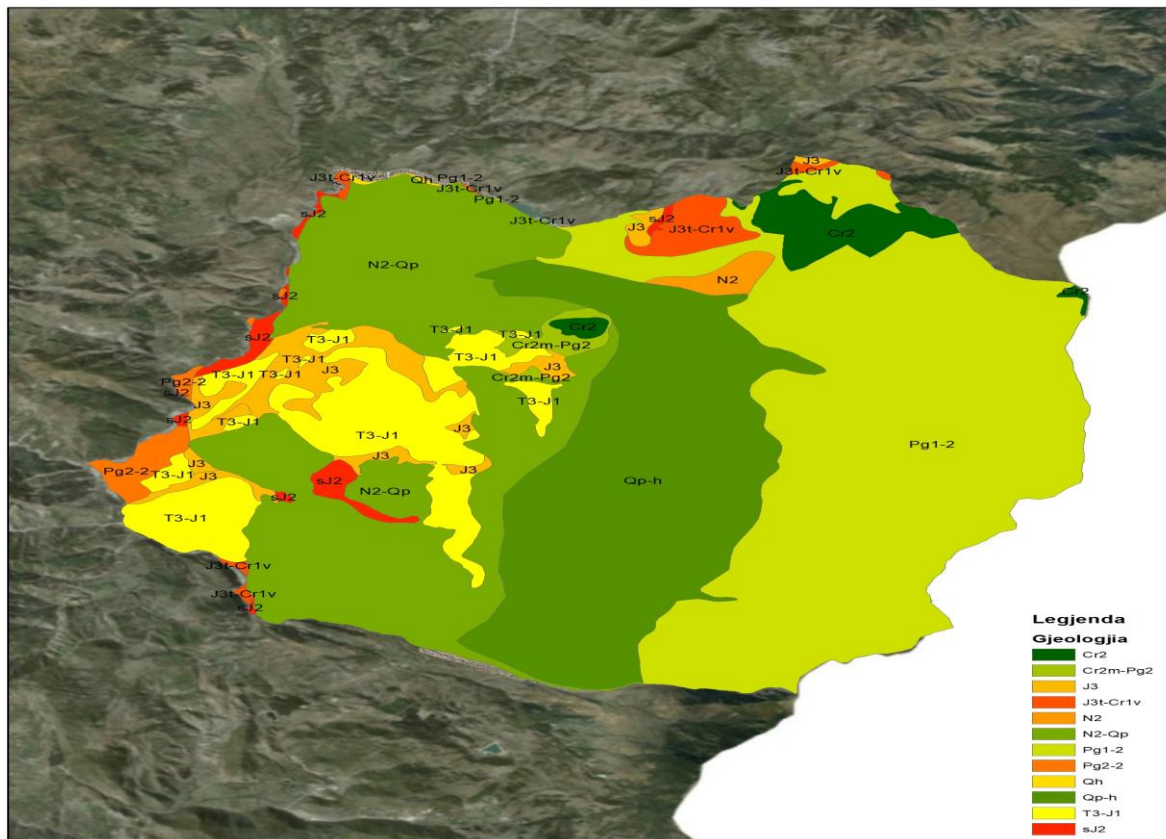
Morfologjia dominuese e ekonomisë janë shpatet, në disa raste me pjerrësi të madhe. Një pjesë e mirë e shpateve janë të kombinuara me pjesë të vogla deri mesatare dhe me sipërfaqe të rrafshta e fusha kullosore që i japin bukuri dhe kalueshmëri teritorit. Format e terrenit janë një peizazh i mrekullueshëm i kësaj ekonomie pyjore, morfologjia e përgjithëshme është një amfiteatër i vërtetë natyrorë, shmuë clodhës, piktoresk dhe rekreativ.

Të dhëna të hollësishme mbi pjerrësinë e sipërfaqes së parcelave dhe n/parcelave jepen të pasqyruara në (Tab. nr 8) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

4.3 Gjeologjia

Kjo zone ndertohet nga depozitimet e gelqeroreve pllakore qe shtrihen ne linjen e kesaj zone nga flyshi paleogjenik-argjoloro-ranorik te cilet jane te nderthurura me njera tjetren. Keto depozitime jane kryesisht karbonatike. Sipas prerjeve gjeologjike trashesia e tyre arrin nga 800-900 m. Renja e tyre eshte lindore por vende vende kemi dhe mikrorudhosje

HARTA GJEOLGJIKE

te cilat japin ide te ndryshme mbi renjen e tyre. Nga pikëpamja gjeologjike dominojnë shkëmbinjtë e epokës së Mesozoikut me moshë të Triasit të Sipërm ku dallohen shkëmbinjtë Fiolitike, Jurasike të tipeve flysh, shtuf dhe argjilor.

Nga të dhënat e përshkrimeve parcelare rezulton se sipërfaqet pyjore shtrihet kryesisht mbi formacione flyshe, gëlqerorë dhe pjesërisht te tjere. Formacionet sedimentare perfaqësohen nga gëlqerorët, që përbëhen nga blloqe të shkëputur deri në masive që hera herës dalin në sipërfaqe. Relievi i ekonomisë paraqitet me copëzime të shumta i shkaktuar nga prania e luginave, kodrinave dhe shpateve të prrenjëve. Forma e ekonomisë është një pllajë e valëzuar dhe e shtrirë lindje perëndim.

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz shtrihet kryesisht mbi formacionet gëlqerorësh në shumicën e parcelave që zënë 65.8% ndaj totalit të sipërfaqes pyjore, pjesërisht ka shkëmbinj flyshe që zënë 33.6 % ndaj totalit të sipërfaqes pyjore.

Të dhëna të hollësishme mbi gjeologjinë e sipërfaqes së parcelave dhe n/parcelave jepen të pasqyruara në (Tab. nr 9) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

4.4 Toka

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz shtrihet kryesisht mbi tokat e Murme Pyjore në grumbujt me ah dhe pjeserisht me pishë të zeze që fillojnë në lartësi mbi 950 m deri 2100 m dhe në Tokat e Kafajta nga 720 deri në 950 m mbi nivelin e detit.

Thellësia e tyre është mesatare, janë toka të freskëta dhe shumë pak të thata, me reaksion dominues neutral dhe të pasura me lëndë ushqyese.

Tokat e Murme pyjore në këtë ekonomi shkojnë nga 950 deri në 2100 m mbi nivelin e detit, kanë thellësi nga 30-100 cm, kanë sasi të konsiderueshme humusi. Janë toka të pyjeve të ahut dhe pjeserisht të pishës së zeze me profil Ao-A-B-C, me reaksion neutral.

Tokat e kafajta në këtë ekonomi shkojnë nga 720 - 950 m mbi nivelin e detit, kanë thellësi 25-120 cm, janë mesatarisht të pasura me humus, janë toka të pyjeve të dushqëve, shkurreve me shkoze dhe pjeserisht të pishës së zeze të futur në menyrë artificiale me profil A-AB-BC ose A-AC-C, me reaksion neutral nganjehere me shenja aciditeti.

a. Tipet e tokave.

- Toka të Murme pyjore 1715.99 ha
- Toka e kafajta 128 ha

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz përbëhet nga një pjesë ekonomike. E gjithë ekonomia shtrihet mbi tipin e Tokave të Kafajta, të Murme Pyjore dhe shumë pak livadhore malore, të vendosura mbi formacione flyshe, gelqerore dhe të tjera. Për sa i përket thellësisë, janë toka mesatarisht të thella me pH neutral nga 6.6-7.5, përgjithsisht janë toka të freskëta. Legusha dhe humusi në tokat e kësaj ekonomie janë kryesisht 1-2 cm dhe pjesërisht 3-5 cm, janë toka me strukturë dhe përmbajtje argjilore të lehta (SAL) dhe subargjilore të mesme (SAM)

Të dhëna të hollësishme mbi tipin e tokave të sipërfaqes së parcelave dhe n/parcelave të ekonomisë pyjore jepen të pasqyruara në (Tab. nr 10) të rezultateve të dalës nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

b. Prania e gurëve në sipërfaqen e tokës.

Përsa i përket pranisë së gurëve në sipërfaqe tabloja e kësaj ekonomie paraqitet si më poshtë:

Të dhëna të hollësishme mbi praninë e gurëve në sipërfaqen e parcelave dhe n/parcelave të ekonomisë pyjore jepen të pasqyruara në (Tab. nr 11/b) të rezultateve të dalës nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

4.5 Rrjeti hidrologjik dhe burimet e furnizimit me ujë

Territori i njësishëm i ekonomisë pyjore Qendër Gramoz përbëhet nga disa mikrobasene, me rrjete të dendur hidrike.

Kjo ekonomi mund të klasifikohet si mesatarisht e pasur nga ana hidrologjike. Shtrihet në bazenin Seman ku bën pjesë edhe Lumi Osum tek i cili derdhen të gjithë prenjtë dhe lumenjtë e kësaj ekonomie. Kufiri verior i ekonomisë që fillon nga Qafa e Kazanit dhe vazhdon me

lumin e Shtikes deri sa derdhet ne lumin Osum. Këto prroska furnizohen me ujë nga burime të shterrëshme dhe të pashterrëshme dhe nga reshjet atmosferike. Kjo ekonomi ka burime të pakta ujore natyrale, te shperndara ne menyre spioradike ne te gjithë ekonomine. Në këtë ekonomi ka dhe disa rezervuar artificial që kanë shërbyer për vaditjen e tokave bujqësore sic është ai i Butkes, i Rotit, Ersekës, Gostivishtit dhe Kabashit. Nje pjese e tokave bujqësore qe ndodhen ne teritorin e kesaj ekonomievaditen me ujin e marë nga rezervuari i Gjonçit.

4.6 Erozioni në shpate dhe rrjedhiet ujore.

Ekonomia Pyjore Qender Gramoz ka pak probleme me erozionin. Është vënë re se vitet e fundit problemet me erozionin kanë ardhur gjithnjë duke u paksuar, por duhet thënë se kjo ekonomi ka disa siperfaqe te eroduara jane kadastruar si siperfaqe me bimesi pyjore dhe do te nderhyhet ne keto me pyllezime per frenimin e fenomenit te rozionit. Arsyeja me efikase e uljes së masës së erozionit kanë qënë instalimi natyror i bimësisë në sipërfaqet me bimësi të rrallë pyjore, në vendet e xhveshura e të eroduara, pyllëzimet e viteve 75-90, ripërtëritja e kënaqëshme e masiveve të shfrytëzuar para viteve 90, etj.

Të dhëna të hollësishme mbi fenomenein e erozionit në sipërfaqen e parcelave dhe n/parcelave të ekonomisë pyjore jepen të pasqyruara në (Tab. nr12 dhe 12/a) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

4.7 Rreshqitjet

Shkarje dhe rrëshqitjet në këtë ekonomi pothuajse nuk janë shqetësuese, por në pjesë të veçanta vërehen edhe rrëshqitje ne vatra shume te vogla.

Gjithesesi gjatë zbatimit të planit duhen mbajtur parasysh rregullat teknike të sugjeruara për hapjen e rrugëve auto, shfrytëzimin e pyjeve, kryerjen e prerjeve kulturore, transportin e brëndshëm të materialit drusor etj. në mënyrë që të mos i hapet rrugë dukurive të erozionit dhe fenomenit të rrëshqitjes.

5. VEGJETACIONI DHE BIODIVERSITETI

5.1. Brezat bioklimatike

Shtrirja vertikale e ekonomisë pyjore “Qendër Gramoz ” nga kuota 757 m e deri në 2500 m mbi nivelin e detit, tregon se ato bëjnë pjesë në zonën fitoklimatike të dushqeve (Castanetum) dhe te ahut (Fagetum). Kjo ka favorizuar instalimin e një shumëllojshmërie të madhe bimësh dhe llojesh, të ndërthurura shpesh herë midis tyre dhe me kalime graduale të shoqerimeve, ku ruhet biodiversiteti dhe natyraliteti i llojeve.

Konkretisht takohen llojet kryesore te ketyre zonave fitoklimatike si ahu, bredhi i maqedonse natyral, pisha e zeze te gjitha artificiale, ndersa dushqet si qarri, bungebuta, shpardhi, bulgeri, shkoza e zezë, lajthia, thana, dhe më rrallë qershia e eger, dardha, molla dhe kumbulla e eger, rrënja, panja, mëllezë, vadhevicja, vërrini, plepi, rrapi, shëlgjet, bliri, dëllinja e kuqe, murrizat, gorica, zotërues nga drurët jane llojet si ahu, pisha e zeze, dushqet dhe në sasi më të

ndryshme gjenden llojet të tjerë sipas kundrejtimit, lartesisë tipit të tokës dhe shkëmbit amnorë. Nga shkurret llojet kryesore janë shkoza e zezë, dellinje, thana, thanukla, lajthia etj.,

a. Brezi i dushqeve (Castanetum).

Ky brez gjendet nga 720 - 950 m lartësi mbi nivelin e detit. Pjesën më të madhe të tij e zënë dushqet dhe në disa n/parceta dhe pisha e zezë kjo kryesisht artificiale. Ne brezin e dushqeve ndodhen dhe shkurret ku dominon shkoze e zeze, lajthia, thana dhe dellinja e kuqe dhe me të rralla melleza, panja vahevicja, vodhëza dhe rralle gjenden dhe llojet e tjerë.

c. Brezi i pyjeve të ahut (Fagetum).

Ky brez gjendet nga 950 – 2100 m lartësi. Dominohet nga pyjet e ahut, por është kultivuar në mënyrë artificiale dhe pisha e zeze, në zonën e poshtme të këtij brezi verëhet dhe pjesëmarrje e dushqeve si qarr, bungebute, shparth, bungë dhe shumë lloje të tjerë pyjor.

5.2. Pyjet dhe kullotat

Bazuar në rezultatet e përpunimit të informacionit të përshkrimit parcellar të terrenit, sipërfaqja totale e ekonomisë pyjore të studjuar, ndarja sipas formës së përdorimit të kësaj sipërfaqe jepet në tabelën si më poshtë:

Tab. 5.2.1

<i>Nr</i>	<i>Emërtimi</i>	<i>Sipërfaqja ha</i>
I	Sipërfaqja totale e ekonomisë pyjore	2211.3
1	Sipërfaqja e mbuluar nga trungishte e cungishte (ha)	1842
	Sipërfaqja e mbuluar nga trungishte e cungishte (%)	83.3
2	Sipërfaqja e mbuluar nga shkurret (ha)	2.1
	Sipërfaqja e mbuluar nga shkurret (%)	0.1
3	Sipërfaqja e mbuluar nga livadhe/kullotat (ha)	2.4
	Sipërfaqja e mbuluar nga livadhe/kullotat (%)	0.1
4	Sipërfaqja me bimësi pyjore (ha)	162.4
	Sipërfaqja me bimësi pyjore (%)	7.3
5	Sipërfaqja djerrë (ha)	5.4
	Sipërfaqja djerrë (%)	0.2
6	Sipërfaqja Joproductive (ha)	197.1
	Sipërfaqja Joproductive (%)	8.9

Tabb.5.2.2

Sip totale (ha)	Pyje (ha)	Pyje (%)	Shkurre (ha)	Shkurre (%)	Kullota (ha)	Kullota (%)	Të tjera (ha)	Të tjera (%)
2211.3	1844.1	83.3	2.1	0.1	2.4	0.1	362.7	16.4

5.3. Tipet e pyjeve

Nga përpunimi i të dhënave rezultatet e dala në lidhje me tipet e pyjeve që gjenden në ekonominë pyjore Qendër Gramoz, të dhëna të detajuara dhe të hollësishme si në sipërfaqe, përqindje, volum, klasë moshe, klasë prodhimi, lloj e shumë të dhëna të tjera jepen të pasqyruara në (Tab. nr 22–24) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

5.4. Tipet e kullotave

Sipërfaqja e kullotave në territorin e ekonomisë Qender Gramoz është shume e vogel per mos thene e pa perfillshme, sepse ekonomia ndodhet ne qendër të teritorit të bashkisë Kolonjë dhe si e tille ne vitet para 90 livadhet jane hapur per toka bujqesore.

Këto kullota përdoren kryesisht për bagëtitë e imta por dhe nga gjedhet e njëthundrakët gjatë periudhës pranverë vjeshtë, me përjashtim të muajve të dimrit. Banorët vendas në fakt përdorin në këtë periudhë për kullotë edhe pyjet e dushkut dhe shkurret. Nuk zbatohen sisteme të shfrytëzimit racional e teknik të kullotave (si në kullotat natyrore ashtu edhe në pyje) dhe të bërjes së gjethit për bagëtinë. Ashtu sikurse pyjet edhe kullotat janë në përdorim të përbashkët, sipas fshatrave. Periudha e përdorimit të tyre shtrihet gjatë gjithë vitit. Gjendja e kullotave ne dushqe dhe shkure është e mirë. Megjithatë nuk shfrytëzohen plotësisht kapaciteti i tyre kullosor për munges të blektorisë pas numri i blektorisë vitet e fundi është ulur. Kjo për faktin se banorët kanë emigruar dhe sidomos të rinjtë, mungesa e subvencionimeve dhe mbështetje e blektorëve me asistence ekonomike, logjistike dhe sherbime këshillimore.

Tab.5.4.1

<i>Nr</i>	<i>Tipi i kullotës</i>	<i>Sipërfaqja (ha)</i>	<i>% ndaj sipërfaqes totale të kullotave</i>
1	Kullota/livadhe	2.4	0.1

5.5. Tipet potenciale të vegjetacionit

Ekonomia pyjore Qender Gramoz ka një shtrirje horizontale dhe vertikale shumë të favorshme dhe me larmi të habitateve dhe biotopeve.

Kjo ka kushte të favorshme klimatiko tokësore që favorizon zhvillimin e shume tipeve të ndryshme vegjetacioni potencial. Në studimin e realizuar të dhënat e grumbulluar në lidhje me tipet e vegjetacionit aktual të hasura gjatë punimeve të terrenit pasi u bë përpunimi i tyre dolën rezultate që japin një larmi të konsiderueshme të tipeve aktuale dhe mundësitë potenciale që ka kjo ekonomi në lidhje me vegjetacionin. Vetë shkalla verikale e shtrirjes së ekonomisë ka favorizuar zhvillimin dhe ndërthurjen e llojeve të ndryshëm të drurëve dhe shkurreve, kullotave dhe livadheve. Të dhëna të detajuara në sipërfaqe dhe përqindje që zë cdo tip vegjetacioni potencial jepen të pasqyruara në (Tab. nr 13/a) të rezultateve të dala nga përpunimi i të dhënave, bashkëlidhur raportit.

5.6 Biodiversiteti

Grumbujt e ekonomisë pyjore Qendër Gramoz janë me një larmi të ndryshmëe në lidhje me:

- shkallën e natyralitetit të llojeve,
- tipit të grumbujve pyjorë dhe karakteristikat e tyre.
- tipet e vegetacionit potencial,
- llojet e specieve të përhapura,
- flora barishtore, llojet dhe përhapja e tyre,
- llojet e kafshëve
- llojet e shpendëve
- biotopet

Gjithashtu në këtë ekonomi kemi dhe një sipërfaqe prej 954.4 ha me pyllëzime artificiale të pishes se zeze, dushkut dhe plepit të eger të quajtura trungishte. Mbështetur në rezultatet e nxjerra për këtë ekonomi pyjore në lidhje me biodiversitetin llojor të florës, faunes dhe jo vetëm që rriten zhvillohen në saj të kushteve të përshtatëshme që u sigurohen më poshtë po japim përshkrimin e disa llojeve më kryesorë:

- **Pisha e zeze;** Pisha e zeze (*Pinus nigra* Arnold.)

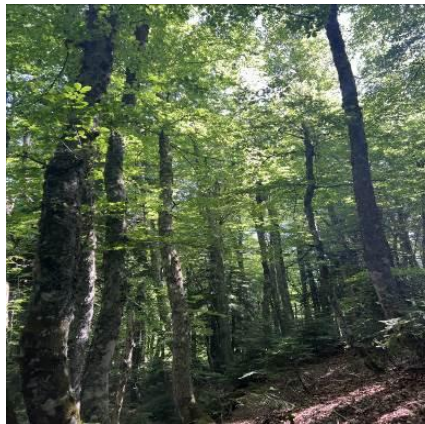
Është futur në këtë ekonomi në mënyrë artificiale në vitet 70-80 duke i mbjellur me fidanë, dominon pisha e zeze (*Pinus nigra*) po ka pjesmarrje. Është lloj përherë i gjelbërt, kanë ndikim të konsiderueshëm në mbrojtje nga erozioni dhe kanë filluar adaptimin me stacionin nganjëherë të shoqëruar me dushqe etj.

Pisha e zeze

- **Ahu** (*Fagus sylvatica* L)

Në ekonominë pyjore Qender Gramoz shtrihet nga 950-2100 m mbi nivelin e detit, me gjendje mesatare kryesisht pyjet e rinj kurse druret e vjeter të mbetur në menyre sporadike ose në grumbuj të konsiderueshëm janë me gjendje vegetative të dobët deri mesatare, kryesisht për dru zjarri. Gjenerata e re e ahut është mesatare deri e mirë. Është kryesisht i thjeshtë por ka dhe perzirje me bredh të maqedonisë, dushqe dhe shumë rrallë në pjesën e poshtme të tyre.

➤ **Shpardhi** (*Quercus fraineto* Ten)

Në këtë ekonomi është i shoqëruar me dushqe të tjerë në disa parcela të saj si lloj i rrallë, mbrojtja dhe shtimi është detyrë e rëndësishme e ndërmarrë edhe nga komuniteti përmes zbatimit të këtij plani mbarështimi.

➤ **Qarri** (*Quercus cerris* L)

Takohet pothuajse në gjithë grumbujt e ekonomisë duke formuar cungishte me dushqet e tjerë dhe me nënpyll të pasur me shkozë, etj.

Është lloj i krahinave jugore me verë të gjatë e dimër të butë. Ka kërkesa të pakta ndaj tokës. Preferon toka të shkrufta. Tek ne takohet deri në lartësinë 900 m mbi nivelin e detit, rrallë herë dhe më lart. Areali i tij është në Ballkan dhe Itali.

➤ **Bungebuta:** (*Quercus petraea* (Matt.) Liebl).

Eshte lloj gjethe rënës, përdoret për lëndë punimi dhe dru zjarri, kullotet nga blektoria kryesisht dhinë, gjendet e përhapur pothuajse në pjesën dërmuese të ekonomisë shumë pak e thjeshtë si cungishte por dhe si pjesëmarrës në shkurret e kësaj ekonomie dhe me llojet e tjere si ahu, pisha e zeze dhe geshtenja, është në shtim këto dekadat e fundit.

➤ **Mëlleza** (*Ostrya carpinifolia* Scop).

Është lloj gjetherënës, përdoret për dru zjarri dhe lëndë e hollë, kullotet, është pjesëmarrës në grupe dhe intim në pjesë të ndryshme të ekonomisë, me vegjetacion të mirë.

➤ **Panja** (*Acer spp.*)

Ndodhet shumë e rrallë në këtë ekonomi, është takuar rrallë në pjesën lindore të ekonomisë dhe në zona të tjera në një moshë të re.

➤ **Shkoza e Zezë** (*Carpinus orientalis*)

Rritet në trajtë shkurreje deri 6 –8 m e lartë me shumë degë të holla. Takohet gjithkund në vendin tonë, po kështu edhe në ekonominë Qendër Gramoz, kryesisht e shoqëruar me dushqe

por dhe me të gjitha llojet e shkurreve të kësaj ekonomie, ku në pjesën më të madhe zhvillohet në praninë e llojeve të tjera. Zhvillohet mirë në klimë mesdhetare kontinentale, paraqitet edhe si lloj gjysëm hijedashës. Llastarizon sa herë që pritët dhe qeveriset si pyll i ulët si forma më e përshtatshme e zhvillimit të saj. Druri i saj digjet mirë dhe prodhon qymyr cilësor, kullotet nga blektoria, kryesisht nga dhinë.

➤ **Dëllinjat** (*Juniperus* spp.)

Janë lloje të përherë gjelbërt, kanë rol të konsiderueshëm anti eroziv, në disa terrene gjenden dhe si bime pioniere dhe të thjeshta sidomos në teritore të eroduara dhe të varfëra. Dominon dëllinja e kuqe (*Juniperus oxycedrus*), por është takuar në mënyrë intime dhe sporadike dhe dëllinja e zezë qoftë në pjesën lindore, jugore dhe jugperëndimore të ekonomisë.

➤ **Lajthija**

➤ **Thana**

➤ Bliri (*Tilia platiphyllos* Scop)

Për lehtësi shpjegimi habitatet e veçanta i grupuam ne:

- Habitatet pyjore dhe shkurre si dhe
- Habitatet ligatinore.

Habitatet pyjore dhe shkurre

Përshkrimi i këtyre habitateve është bërë në pikat e mësipërme. Ato përmbledhin habitatet e pyllit me shkurre, habitate të pyllit të pishës zezë, bredhit maqedonisë si dhe habitate të pyllit të dushqeve.

Reptilët

Reptilët e habitateve pyjore të Ekonomisë Pyjore “Qendër Novosele”

Nr	Emri Latin	Emri Shqip
1	<i>Testudo hermani</i>	Breshka e zakonshme
2	<i>Lacerta viridis</i>	Zhapiku i gjelbër
3	<i>Podarcis muralis</i>	Hardhuca e mureve
4	<i>Podarcis taurica</i>	Hardhuca e barit
5	<i>Elaphe longissima</i>	Bolla e shtëpisë
6	<i>Vipera ammodytes</i>	Nëperka

Shpendët

Grupi i shpendëve është më i gjithëpranishëm në zonat pyjore në çfardo lloj periudhe të vitit.

Llojet e shpendëve të vrojtuar dhe të pritshëm në habitatet pyjore të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz:

Nr	Emri Latin	Emri Shqip	Statusi	Përhapja
1	Buteo buteo	Huta	V	Gjithë teritorin
2	Falco peregrinus	Krahëthati	-	Gjithë teritorin
3	Accipiter gentiles	Gjeraqina	V	Gjithë teritorin
4	Columba palumbus	Gugashi	-	Gjithë teritorin
5	Galeria cristata	Dervishi	-	Toka të hapura
6	Sylvia cantillans	Bilbilthi gushëkuq	R	Gjithë teritorin
7	Oenanthe oenanthe	Bishtebardha e gurit	-	Në zona shkëmbore
8	Turdus merula	Mëllenja	-	kudo
9	Parus lugubris	Trishtili murmë	-	Në dushkaja

Llojet e tjera jepen në tabelën e mëposhtme:

Nr	Emri Latin	Emri Shqip	Perhapja
1	Lepus capensis	Lepuri i murmë	Në gjithë teritorin
2	Erinaceus concolor	Iriqi	Në gjithë teritorin
3	Canis lupus	Ujku	Larg qendrave të banuara
4	Vulpes vulpes	Dhelpra	Në gjithë teritorin

Habitatet ligatinore

Habitatet e ligatinave përfshijnë ato të shtratit të lumit të rrjedhjes së projit kryesor të kufirit ndarës verior të ekonomisë Qendër Gramoz me ekonomitë e tjera, disa rrjedhje ujore të prrenjëve që derdhen në këtë prrua, si dhe habitate të periferisë së rezervuarëve të Rrotit, Butkes dhe Kabashit. Këto janë të dominuar nga lloje të gjinisë së shëlgjeve (*Salix alba*), *Verriu* (*Alnus glutinosa*), *Plepa* (*Platanus orientalis*), *Plep* (*Salix spp.*), etj.

Habitatet ujore janë jetike për tërësinë e kafshëve të ekonomisë pyjore sepse secila prej tyre e ka të domosdoshme përdorimin e përhershëm apo të përkohshëm të rezervave ujore. Pra një përkrahje e gjërë e llojeve që vizitojnë mjediset ujore do të njehësohej me përkrahjen e llojeve të gjithë ekonomisë.

Megjithatë varësia nga një tip habitati ndryshon në funksion të llojit. Disa prej tyre shihen në këto mjedise dhe cilësohen si të lidhur ngushtësisht me mjediset ujore. Ndër më të zakonshmit janë amfibet që nuk jetojnë dot larg mjediseve ujore. Grupet e tjera si reptilët, shpendët apo dhe gjitarët përbëjnë një tjetër komunitet të pranishëm por gjithsesi më të rrallë.

5.7 Prania e vlerave konservuese të larta (VKL)

Prania e Vlerave Konservuese të Larta (VKL) për ekonominë e marrë në studim dhe identifikimi i tyre janë si më poshtë:

- ❖ **VKL1:** Diversiteti i specieve ku përfshihen shpendët
 - Lakuriqi i natës veshgjati i zakonshëm (*Plecotus Austriacus*)
 - Bufi (*Bubo Bubo*)

- Thëllëza e fushës (*Perdix perdix*)
- Qyqja (*Cuculus canorus*)

Bimët e kërcënuara janë:

- Mëlleza (*Ostrya Carpinifolia*)
- Mënishte Shqiptare (*Cystus Albanicus*)

Bimët mjeksore eterovajore e tanifere (BMET)

Një burim tjetër i rëndësishëm të ardhurash për komunitetin që banojnë në territorin e ekonomisë pyjore janë dhe bimët mjeksore. Në ekonominë pyjore gjenden një numur i konsiderueshëm specie të këtyre bimëve. Grumbullimi i tyre bëhet për ato specie që paraqesin leverdinë më të mirë ekonomike dhe se janë të lehta për tu grumbulluar e trajtuar. Bimët grumbullohen edhe për tu tregëtuar edhe për plotësimin e nevojave familjare. Bimët që grumbullohen më shumë nga banorët në këtë ekonomi janë: thundër mushka (*Tussilago farfara*), lule lajthia (*Primula acaulis*), dredhëza (*Fragaria vesca*), Salepi (orchis), listra (*Tymus serpyllum*), bargjaku (*Teucrium chamaedrus*), bari majasëllit (*Teucrium polium*), sherbela (*Salvia officinalis*), trumza (*Satureja montana*), gjuhëusja (*Ononis spinosa*), dëllinjat (*Juniperus spp.*), trendafili i egër (*Rosa canina*) murrizi (*Crataegus spp.*), kulumbria (*Prunus spinosa*), lule njëmijëfletëshi (*Achillea millefolium*), molla e egër (*Malus sylvestris*), caji i malit (*Sideritis roseri*), shtogu i zi (*Sambucus nigra*), Rigoni i kuq (*Origanum vulgare*), bliri (*Tilia sp*) etj

Grumbullimi i tyre bëhet pa respektuar rregullat e mbledhjes. Kjo mënyrë grumbullimi është e dëmshme dhe nuk jep mundësi për një shfrytëzim të qëndrueshëm të kësaj pasurie e cila është një burim i rëndësishëm për shumë ekonomi familjare të zonës.

Nga vërtetimet gjatë punimeve të terrenit dhe nga informacionet e marra në rrugë të ndryshme vërehet se në këtë ekonomi që ka një numër të konsiderueshëm të llojeve me vlera medicinale qoftë në larmishmëri por dhe në prodhimtari kemi dalë në konkluzion që interesi për të grumbulluar këto bimë medicinale është shumë i vogël.

Arsyet për këtë janë:

- komuniteti i kësaj zone nuk ka një ndërgjegjësim për leverdinë ekonomike dhe të ardhurat e konsiderueshme që do të përfitohen nga grumbullimi i tyre,
- nuk ka forca pune të afta për të ushtrua këtë veprimtari,
- nuk ka pika grumbullimi dhe specialistë që të aktivizojnë, vleresojnë dhe ndërgjegjësojnë komunitetin për këtë proces,
- nuk mbështetje nga pushteti qëndror dhe lokal për stimulimin e banorëve që t merren me kultivimin dhe grumbullimin e këtyre bimëve.

Në tabelën e mëposhte po paraqesim llojet e bimëve mjekësore eterovajore që zhvillohen në këtë ekonomi të hasura gjatë vëzhgimit në terren. Në tabelë jepen lloji i bimës me emrin shqip dhe latinisht, organi që nevojitet dhe përdorimi i tyre.

Tabela e llojeve të BMT dhe prodhimeve të dyta, organet që grumbullohen, sasia dhe përdorimi.

Nr	Emri shqip	Emri latinisht	Organet që nevojiten	Përdorimi
1	Dardha e egër	Pyrus comunis	Frutat	E ngrënëshme dhe për uthull
2	Gorrica	Pyrus amigdaniformis	Frutat	Të ngrënëshme në vjeshtë e vonë
3	Thana	Cornus mass	Frutat	Të ngrënëshme, shurup, uthull, raki
4	Murizat	Crataegus spp	Lulet, Frutat	Medicinale, Medicinale
5	Trënadafil i egër	Rosa canina	Frutat	Medicinale, caj
6	Kulumria	Prunus spinossa	Frutat	Medicinale
7	Dëllinja e zeze	Juniperus	Frutat	Medicinale, raki
8	Dëllinja e kuqe	Juniperus	Frutat	Medicinale, raki
9	Arra	Juglans regia	Frutat gjethet	Të ngrënëshme, Medicinale
10	Bliri	Tilia spp	Lulet	Medicinale, caj
11	Ferrmana	Rubus fruticosus	Frutat, gjethet	Medicinale, shurup, raki
12	Gështenja	Castanea sativa	Frutat gjethet	Te ngrënëshme, medicinale
13	Molla e egër	Malus silvestris	Frutat	Medicinale, të ngrënëshme
14	Frashëri	Fraxinus spp	Gjethet Levorja	Medicinale Ngjyrosje
15	Shtogu	Sambucus spp	Lulet	Medicinale
16	Vjezhdulla	Viscum album	Herbat	Medicinale
17	Hithra	Urtika dioica	Rrenjet, gjeth	Medicinale, gatim
18	Lëpjeta	Rumex spp.	Fletet	Medicinale, gatim
19	Agulicja	Primula acaulis	Lulet	Medicinale, dekoracion
20	Lule shqerra	Bellis perenis	Lulet	Medicinale
21	Kokoceli	Centaurea cianus	Herbat	Medicinale
22	Mëllaga	Malva silvestris	Lulet	Medicinale
23	Njemijefletshi	Achillea milefolium	Herbat	Medicinale
24	Lulkuqja	Papaver rhoeas	Lulet	Medicinale
25	Terfili i kuq	Trifolium	Herbat	Medicinale
26	Netulla	Verbascum phomoloides	Lule, Gjethet	Medicinale, fshesë
27	Bari i bletës	Melisa officinalis	Herbat	Medicinale
28	Lule basani	Hypericum perforatum	Herbat	Medicinale
29	Lajthia	Corylus avellana	Frutat	
30	Kulumbria	Prunus spinossa	Frutat	
31	Shpatorja	Iridum paladios	Rrenjet	Medicinale, dekoracion
32	Bari i shpretkës	Verbena officinalis	Herbat	Medicinale
33	Rigoni i bardhë	Origanum vulgare	Herbat	Medicinale, caj
34	Listra	Tymus serpyllum	Herbat	Medicinale
35	Komomili	Matricaria chamomila	Herbat	Medicinale, caj
36	Trumza	Saturea montana	Herbat	Medicinale
37	Manushaqja	Viola odoratum	Lulet	Medicinale, dekoracion
38	Gjethet delli	Plantago spp	Gjethet	Medicinale
39	Menta	Menta.spp	Herbat	Medicinale
40	Bari i majasëllit	Teucrium polium	Herbat	Medicinale
41	Makthi mjeksor	Meliolotus officinalis	Herbat	Medicinale, Aromatike
42	Bar gjaku	Teucrium chamaedrus	Herbat	Medicinale
43	Luleshtrydhja	Fragaria vesca	Frutat	Të ngrënëshme, medicinale
44	Rrodhja	Arctium lapa	Rrenjet	Medicinale
45	Thundërmushka	Tusilago farfara	Gjethet, Lulet	Medicinale
46	Shpendra	Helleborus odoratus	Rrenjet	Medicinale
47	Shtrepëri	Capsella bursa pastoris	Herbat	Medicinale
48	Urthi	Hedera helix	Gjethet	Medicinale, dekoracion
49	Myshqet-Likenet			Medicinale
50	Cikorja	Cichorium intybus	Rrenjet	Medicinale, si kafe
51	Luleshurdha	Taraxacum officinale	Herbat	Medicinale

52	Bishtkali	Ecuisetum arvense	Herbat	Medicinale
53	Bari i patës	Poliganum aviculare	Herbat	Medicinale
54	Agrimonia	Agrimonia eupatoria	Herbat	Medicinale
55	Veronika	Veronica officinalis	Herbat	Medicinale
56	Lule lajthia	Primula acaulis	Lulet	Medicinale, dekoracion
57	Bar gjarpëri	Ceterax officinarium	Gjethet	Medicinale
58	Kerpudhat			Të ngrënshme
59	Gjembi i gomarit	Silyba marianum	Lulet	Medicinale
60	Gramza	Cynodon dactylon	Rizomat	Medicinale
61	Qingëla	Sambucus eubulus	Rrenjet	Medicinale
62	Misri	Zea mays	Mustaqet	Medicinale
63	Akacia	Robinia pseudoacacia	Lulet	Medicinale
64	Fik ujku	Aristolochia clematits	Herbat	Medicinale
65	Fomi mjeksor	Fumaria officinalis	Herbat	Medicinale
66	Gjuhnusja	Ononis spinossa	Lulet	Medicinale
67	Sherbela	Salvia ooficinalis	Herba	Medicinale

5.8. Rreziqet për biodiversitetin dhe efektet mbi planifikimin

Biodiversiteti i kësaj ekonomie është nën presion për përdorim bujqësor e blegtoral, për prodhim të lëndës drusore, dru zjarri etj. Një rrezik i vazhdueshëm për këtë ekonomi mbeten edhe zjarret aksidentale por shpesh edhe të qëllimshme për motive të paqarta përfundi.

Rreziqet kryesore për pyjet e ekonomisë pyjore Qendër Gramoz, përveç prerjeve dhe zjarreve janë edhe kullotja pa kriter, si dhe dëmtuesit dhe sëmundjet e ndryshme.

Gjatë periudhës së hartimit të planit të mbarështimit 2025 në këtë ekonomi kemi konstatuar sëmundje të pyjeve si prsh procesonaria e pishës.

Menaxhimi i burimit të rreziqeve do të jetë i mundur nëpërmjet zbatimit të masave të parashikuara nga plani i mbarështimit.

Për sa u përket prerjeve dhe mbrotjes nga mbikullotja do të bëhet ndalimi i kullotjes për peridha të caktuara, pas kryerjes së punimeve ripërtëritëse ose pyllzimeve artificiale, etj. Ndërsa dëmtuesit dhe sëmundjet do të luftohen në funksion të situatave konkrete.

Faktori kryesor për uljen e rreziqeve dhe menaxhimin sa më të mirë të tyre do të jetë bashkëpunimi midis strukturës përgjegjëse për pyjet në Bashki si këshilluesve të komuniteteve dhe shoqatës së përdoruesve të pyjeve dhe kullotave.

5.9 Mundësitë për aktivitetet didaktike dhe kërkimit shkencor.

Përgjithësisht ekonomia e marrë në studim është e mbrirshme me rrugë auto shtrihet në brendësi dhe periferi të zonave të banuara, që ofron mundësi në mbrirjen e të gjithë parcelave pyjore. Këtu mund të zhvillohen aktivitete didaktiko-shkencore sepse kemi larmi të madhe të specieve bimore dhe shtazore, me vegjetacion të mirë, lloje të vecanta me vlera universale, kemi stadi të ndryshme të zhvillimit të pyjeve ku mund të aplikojmë ndërhyrje të mirëfillta tekniko-silvikulturore dhe të kryejmë vëzhgime shkencore.

6. ANALIZA E PYJEVE DHE KULLOTAVE

6.1 Analiza e të dhënave për Pyjet

Të dhënat e grumbulluara në terren për pyjet dhe kullotat janë përpunuar në programin përkatës dhe kanë dalë rezultatet të cilat pasqyrohen në tabelat përkatëse. Analiza e të dhënave është kryer duke u bazuar në treguesit që rezultojnë nga përpunimi. Tabelat japin të dhëna që kërkohen për pasqyrimin e karakteristikave dhe treguesve të grumbullit pyjor dhe janë si bazë për orinentimin e mbarështuesit në përcaktimin e objektivave afatmesme dhe afatgjata si dhe të ndërhyrjeve në grumbujt pyjor me masa të nevojshme silvikulturaore për 10 vitet e vlefshmërisë së këtij plani mbarështimi.

Analizohen dhe dalin rezultatet për:

- tipet e grumbullit aktual sipas funksioneve/përqindja ndaj totalit të sipërfaqes.
- tipi i grumbullit nga llogaritjet për n/parcelat (trungishte)
- tipi i grumbullit nga llogaritjet për n/parcelat (cungishte)
- tipi të grumbullit nga llogaritjet për n/parcelat sipas llojeve dhe n/parcelat (trungishte)
- tipi të grumbullit nga llogaritjet për n/parcelat sipas llojeve dhe n/parcelat (cungishte)
- tipi të grumbullit nga llogaritjet për n/parcelat sipas llojeve dhe n/parcelat (trungishte - prodhues)
- tipi të grumbullit nga llogaritjet për n/parcelat sipas llojeve dhe n/parcelat (cungishte - prodhues)
- tipi të grumbullit nga llogaritjet për n/parcelat sipas llojeve dhe n/parcelat (trungishte - mbrojtës)
- tipi të grumbullit nga llogaritjet për n/parcelat sipas llojeve dhe n/parcelat (cungishte - mbrojtës)
- të dhënat kryesore sipas n/parcelave
- shpërndarja e sipërfaqes sipas klasave të moshës (trungishte – prodhues - mbrojtës)
- shpërndarja e sipërfaqes dhe vulumit sipas llojeve (trungishte – prodhues – mbrojtës)
- shpërndarjen e sipërfaqes dhe vëllimit sipas klasës së proddhimit (trungishte – prodhues – mbrojtës)
- shpërndarja e sipërfaqes sipas klasave të moshës (cungishte – prodhues - mbrojtës)
- shpërndarja e sipërfaqes dhe vulumit sipas llojeve (cungishte – prodhues – mbrojtës)
- shpërndarjen e sipërfaqes dhe vëllimit sipas klasës së proddhimit (cungishte – prodhues – mbrojtës)
- analiza sivikulturale (trungishte) sipas tipeve të grumbujve dhe klasave të moshëa mbi përdorimin e stacionit, cilësinë e grumbullit dhe gjendjen e përkujdesjes.
- analiza sivikulturale (cungishte) sipas tipeve të grumbujve dhe klasave të moshëa mbi përdorimin e stacionit, cilësinë e grumbullit dhe gjendjen e përkujdesjes.

Të gjithë këto tregues të grumbujve pyjor trajtohen dhe analizohen me hollësi dhe me rezultate konkrete.

6.1.1 Analiza e tipeve të pyjeve

Në ekonominë pyjore Qendër Gramoz, tipet e pyjeve brenda zonës pyjore të ndara sipas kategorive. Në vijim në (Tab. nr 22/6) të rezultateve, jepet analiza e tipeve të pyjeve, për secilën nënparcelë ku përfshihen sipërfaqja, forma e qeverisjes, volumi në m^3/ha dhe vullmë total në m^3

Bashkalidhur analiza per cdo n/ngaster

6.1.2. Shperndarja e siperfaqes dhe volumit sipas formes se qeverisjes.

Tabelat në vijim japin të dhëna mbi shpërndarjen e sipërfaqes dhe volumit sipas formës së qeverisjes. Më të detajuara jepen në:

(Tab. nr 22/1a, 22/1b, 22/2a, 22/2b, 22/3a, 22/3b, 22/4a, 22/4b)

Shpërndarja e sipërfaqes dhe volumit sipas formës së qeverisjes për ekonominë e marrë në studim sipas formës së qeverisjes është e ndarë si më poshtë:

Të dhëna të plota të përpunuara nga programi për çdo nënparcelë sipas përshkrimit parcelar i bashkëlidhen këtij raporti.

6.1.3 Struktura e pyjeve sipas klasave të moshës dhe klasave të prodhimit

Në ekonominë pyjore Qendër Gramoz sipërfaqja e pyjeve gjendet në klasat e moshës nga e dyta deri tek e pesta për trungishtet, e dyta dhe e treta për cungishtet, e dyta për trungishtet e parregullta dhe e katërta për shkurret. Po e njejta gjë mund të thuhet edhe për vullmin e lëndës drusore. Përqëndrimi i siperfaqes dhe volumit është në klasën e tretë dhe të katërt. Ky përqëndrim i sipërfaqes dhe volumit në klasat e ulta të moshës tregon se grumbujt pyjor janë ripërterirë pas shfrytëzimit i cili ka filluar që nga vitet 50 të shekullit të kaluar dhe kulmin e ka patur në vitet 80 - 90.

Në përgjithësi shfrytëzimi i pyjeve në këtë ekonomi është kryer duke zbatuar kriteret silvikulturale të ndërhyrjeve gjë që ka garantuar të ardhmen e pyllit.

Të dhëna specifike të plota për çdo nënparcelë për sipërfaqen dhe vullmin e tyre jepen në (Tab. nr 27-28) që ndodhen bashkëngjitur këtij projekti.

6.1.4 Analiza e përbërjes llojore të grumbujve pyjore

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz ka një sipërfaqe të konsiderueshme pyjore me grumbuj të përbërë nga lloje të ndryshme drurësh pyjore. Llojet drusor kryesor janë, ahu, pisha e zeze, bredhi i maqedonisë, dushqet, rrallë panje, mëllezë, bliri, vërri, krekeza, vadheviceja, shellgje, plep etj, ndërsa nga shkurret janë, shkoza e zezë, lajthia, thana, dëllinje e kuqe dhe e zezë, murrizat, goricat, ferrmana, trëndafili i egër, kulumbria, vodheza, shqeme etj. Prania e shumë specieve bimore në këtë ekonomi flet qartë për larminë e madhe të tyre, gjë e cila është vlerë e shtuar.

Në analizën e përbërjes llojeve një vend të veçantë zë fuqia lëndore e tyre, sipas të cilës lloji kryesor pyjor për shkurret rezulton të jete shkoza e zezë, lajthia e butë ndërsa për trungishtet lloj kryesor janë ahu dhe pisha e zeze, dushqet, për cungishtet janë dushqet.

Të dhëna me të hollësishme lidhur me përbërjen llojore dhe volumin e tyre sipas parcelave dhe nënparcelave jepen në tabelën përkatëse Aneks_2.

6.2. Analiza e të dhënave të kullotave

6.2.1 Gjendja e kullotave

Ekonomia Pyjore Qender Gramoz ka sipërfaqe të konsiderueshme kullotash natyrore prej 1697.6 ha. Kullotat ne kete ekonomi jane shume te rendesishme sepse shtrihen disa fshatra te cilat te gjitha stinet e vitit perqendrojne blektorine ne keto kullota. Konkretisht fshati Gjonc,Prodan,Borove,Kagjinas,Navosele,Zharkanj,etj.. Per sa me siper nevojitet edhe nderhyrje ne permiresim te ketyre kullotave te cilat i kemi propozuar ne masat per 10-vjecarin e ardheshem. Synimi i nderhyrjeve ne kullota konsiston rritjen e cilesise se tyre,ritjen e kapacitetit mbajtes si dhe ritjen e cilesise te qumshit edhe mishit.

➤ **Periudha e përdorimit.**

Sipas periudhës së përdorimit këto kullota konsideron me periudhë përdorimi verore. Përdorues të këtyre kullotave janë familjarë dhe kolektiv në bazë fshati apo grup fshatrash. Pjesa më e madhe e kullotave gjenden në sipërfaqe të mëdha pershembull parcela nr 11/c,75/c,86/d etj..dhe janë të shpërndara në pjesë të ndryshme të ekonomisë, si në pjesën lindore, perendimore,etj. Ndërsa pjesa tjetër me sipërfaqe më të vogla (nga 1 – 50 ha) gjenden të shpërndara nëpër nëparcela të ekonomisë pyjore që bëjnë ndërprerjen e grumbjve pyjor mes tyre.

➤ **Tipi i kullotave.**

Sipas tipit këto kullota konsiderohen kullta/livadhe dhe shumë pak kullota me drure apo shkurre. Ajo cfarë është për tu theksuar është se gjendja e tyre vegjetative ka ardhur duke u përmirësuar vitet e fundit dhe janë shumë të mira.

➤ **Biomasa.**

Sipas shkallës së mbulimit të sipërfaqes me bimësi konstatohen se kjo shkallë mbulimi është mbi 96%. Sipas pjesmarrjes së llojore, graminoret janë me pjesmarrje 40 – 50 % të sipërfaqes, bimët leguminozet 30 – 40% të sipërfaqes, dhe bimë të tjera 10 – 20 % të sipërfaqes. Shkalla e mbulimit me shtresë barishtore arrin mbi 96 % të sipërfaqes. Gjendja vegjetative është shumë e mirë. Përsa i përket biomasës mund të theksojmë se është e shëndetshme dhe me prodhimtari të lartë. Prodhimtaria e biomasës është mesatarisht në 30-40 kv/ha.

Këto kullota përdoren kryesisht për bagëtitë e imta por dhe nga gjedhet dhe njëthundrakët. Theksojmë se në 10 vitet e fundit 100% e sipërfaqes kullimore të kësaj ekonomie pothuajse shfrytëzohet për kullotë, pjesërisht dhe nënkapacitetin kullor që kanë. Aktualisht kullota përdoret për dele dhe për të trasha dhe më pak për dhi. Ashtu sikurse pyjet edhe kullotat janë në përdorim të përbashkët, sipas fshatrave.

Kapaciteti kullor llogaritet në 3.5 dele/ha dhe 1 dhi/ha dhe 1 gjedh/ha.

Koeficienti i ngrënshmërisë varion nga 60 % deri në 80 %, ndërsa mesatarisht arrin në rreth 70 %.

Probleme të kullotjes/dëmtime (mbikullotja, kullotja ilegale, djegia e kullotës etj) nuk janë konstatuar në këtë ekonomi pyjore gjatë vëzhgimeve në terren.

Në lidhje me fenomenin e erozionit në sipërfaqet kullimore nuk kemi konstatuar as erozion, as shembje apo rreshqitje të tokës.

Përsa i përket prezencës së gurëve në sipërfaqe mund të themi se:

- prezencë mesatare e gurëve me shkallë mbulimi mbi 15% është në 0.2 % e sipërfaqes
- prezencë e ulët e gurëve me shkallë mbulimi nën 15 % është në 2 % të sipërfaqes;
- kurse pjesa tjetër ka prezencë shumë të ulët të gurëve.

Kullotja në pyll është një problem pjesërisht shqetësues dhe që lidhet me sigurimin e gjeneratës së re në pyje dhe duhet disiplinuar sa më parë nga personeli pyjor i zonës.

Kullotja racionale dhe çlodhja e saj me sipërfaqe të kufizuara për 1-2 vjet do rriste së tepërmi kapacitetin e tyre në të ardhmen.

6.2.2 Madhesia e sipërfaqes së kullotave dhe vendodhja e tyre

Kullotat përdoren nga popullatat që janë në brendësi dhe në afërsi të ekonomisë. Përdorimi i saj në përgjithësi është kolektiv por ka edhe raste të përdorimit familjar.

Kullotat qoftë këto të mirëfillta dhe në shkurret që kulloten përdoren gjatë periudhës Maj tetor të vitit .

Territoret kullimore në përdorim të fshatrave të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz përbëhen nga një sipërfaqe shumë e vogël livadhe /kullota, kjo për arsye sepse sipërfaqet janë veshur me bimesi pyjore. Vitet e fundit popullsia ka emigruar duke mos i përdorur më për baze ushqimore, si rezultat i kësaj lëvizjeje janë kthyer në sipërfaqe me bimesi pyjore. Blektoria e zonës për kullotje përdor këto sipërfaqe si dhe sipërfaqet me cungishte dhe trungishte.

Për përmirësimin e gjendjes së tyre do të meren masa për një shfrytëzim racional të kullotave dhe luftim të bimëve të helmëta e shkurrëzave si dhe pastrimin e gurëve të lëvizshëm.

personeli pyjor i zonës do të merren masa për ndalimin e kullotës në sipërfaqet e pyllezuar vitet e fundit si dhe mbikullotja veçanrisht në pyjet e dushqeve.

Gjatë këtyre viteve nuk janë kryer punime për përmirësimin e tyre.

Përveç kullotave, blegtoria kullot edhe në pyjet, nga të cilët sigurohet edhe baza ushqimore, për periudhën e dimrit.

Kundrejtimi i përgjithshëm i parcelave kullimore është ai perendimor, verior, lindor dhe verilindor, sic është edhe kundrejtimi i përgjithshëm i ekonomisë pyjore. Rrjedhja ujore dhe disa rezervare që ndihmojnë në plotësimin e nevojave të blektorisë me ujë. Në një pjesë të kullotave është e domodoshme ndertimi i lerave për sigurimin e ujit të blektorisë.

6.2.4 Mbritshmëria

Ekonomia Qendër Gramoz është një nga ekonomitë pyjore me rrjet rrugor pyjor me dendësi po thuaj optimale, por këto rrugë janë shumë të dëmtuara se nuk janë mirëmbajtur që nga viti 1990. Ky rrjet rrugorë ka qenë hapur për shfrytëzimin e grumbujve pyjor. Ky rrjet rrugor i shërben edhe kullotave për mbritshmëri. Rrjeti rrugor pyjor është në gjendje jo të mirë pasi ka dëmtime serjose në një pjesë të konsiderueshme të tij, prandaj nevojat për rehabilitim janë jo të vogla dhe me kosto relativisht të lartë. Lidhur me këtë problem bashkia Kolonje mendoj se ka pak mundësi ndërhyrje me investime përkatëse.

Po kështu, njesia administrative Qender dhe Mollas përshkohen nga rrugë automobilistike, të cilat mundësojnë lidhjen ndërmjet fshatarave dhe ketyre të fundit, me qendren administrative, me njesitë e tjera administrative dhe me qytetin e Kolonjes. Përgjithësisht rrjeti rrugor nuk është në gjendje shumë të mirë, përjashtuar segmente të veçantë që janë rikonstruktuar por janë të pa mjaftueshme për të shërbyr pyjeve dhe kullotave. Ristrukturimi i këtyre rrugëve do të rrisë dhe frekuentimin për rekreacion dhe turizëm jo vetëm të banorëve vendas por dhe të huaj. Shfrytëzimi i masiveve kullimore në sipërfaqe me bimesi pyjore për veprimtari rekreative do të rrisë shumë të ardhurat për banorët, si në rritjen e kërkesës për produkte bio blektorale të vizitorëve dhe mundësi të mëdha punësimi për të drejtëpërdrejtë për të ofruar shërbime. Rol të rëndësishëm do të luaj ngritja e bujtinave fshatra dhe godinave prej druri sezonale në këto teritore gjatë periudhës Maj - Shtator.

6.2.5 Grumbullimi i të dhënave për zonat e djegura në kullota (10 vitet e fundit)

Djegia e sipërfaqeve me bimesi pyjore të cilat përdoren për kullotë nuk aplikohet si praktikë në zonë, ndaj nuk ka të dhëna për zjarret në këto sipërfaqe. Pra zjarret janë të rastësishme dhe për këto nuk ka të dhëna të sakta.

7. REZULTATET E INVENTARIZIMIT TË PYJEVE DHE KULLOTAVE

7.1 Rezultatet e Inventarizimit të Pyjeve

7.1.1. Analiza statistikore e Inventarizimit

Numri i sipërfaqeve provë llogaritet përpara se të fillojë puna në terren dhe tregon numrin e vërtetimeve të nevojshme për të arritur një nivel saktësie të caktuar. Për këtë qëllim sipërfaqja e ekonomisë pyjore ndahet fillimisht sipas formës së qeverisjes dhe më pas secila formë qeverisje ndahet në njësi homogjene sipas: (i) tipit të pyllit ose (ii) klasës së moshës. Llogaritja e numrit të domosdoshëm të sipërfaqeve provë për klasë moshe dhe tip grumbulli llogaritet me anë të formulës:

$$n = \frac{t^2 \cdot S_{\%}^2}{\Delta_{\%}^2}$$

ku: t^2 - parametri i Shpërndarjes Student ($t = 2$; $P < 0.05$)

$S_{\%}$ - koeficienti i variacionit (e.g. 30% për nënshtresën tip pylli/klase moshe)

$\Delta_{\%}$ - gabimi i lejuar (shiko tabelën 1)

Në këtë rast metoda e përdorur për llogaritjen e gabimit bazohet në analizën e variancës duke përdorur diferencën e vërtetimeve në sipërfaqet provë të përhershme dhe të përkohëshme të cilat janë të njëjtat njësi provë në inventarizimin e grumbujve pyjor.

Duke patur parasysh kërkesat e mësipërme del se numri i sipërfaqeve provë të marra për inventarizimin e grumbujve të kësaj ekonomie janë mëse të mjaftueshme.

7.1.2. Volumi dhe rritja në volum e grumbujve pyjor

Një pasqyrë e plotë e të dhënave të karakteristikave të çdo n/parcele jepet në tabelën në formë aneksi të këtij plani, bashkëlidhur këtij relacioni si dhe për lehtësi të përpunimit gjenden edhe në programin e përpunimit të të dhënave, access database. Në këtë tabelë paraqiten në mënyrë të hollësishme të dhënat e n/parcelave si: sipërfaqja, funksioni, qeverisja, kurorëdendësia, lloji drunor, mosha, lartësia zotëruese, diametri mesatar, sipërfaqja bazemetrike, numri i drurëve/ha, vëllimi m³/ha, rritja vijuese, mesatare/ha. Duke patur parasysh të dhënat e mësipërme do të parashikohen objektivat e mbarështimit si dhe masat specifike për çdo n/parcelë. Grumbujt e ekonomisë të cilët janë përcaktuar me funksion mbrojtës+prodhues, do të trajtohen me masa silvikulturale, si prerje me te zgjedhur (kopshtore ne dru te vecante e grupe druresh) në 30-70 % të sipërfaqes duke hequr 10 -20 % të numrit të drurëve, në shkurre e cungishte do te aplikohen prerjet përmirësuese duke hequr 30 % të numrit të drurëve. Përveç këtyre një rëndësi e vecante do ti kushtohet prerjeve sanitare ne grumbujt pyjor te dushkut dhe te pishës së zezë dhe krasitja e degeve te poshteme ne grumbujt ne 1/3 e kurores nga poshte.

(Tab. nr 22/6)

7.1.3 Struktura Vertikale

Grumbujt pyjor të ekonomisë si trugishtet po ashtu edhe ato cungishtet janë kryesisht në masë të konsiderueshme një katësh. Kjo për faktin se prej tyre vazhdimisht janë marrë dru zjarri, duke prerë drurët me dimensione të vogla dhe shkurret, brenda sipërfaqes së parcelës, pa përjashtuar edhe prerjen e durëve të mëdhenj.

Në tipet e grumbujve sipas shkallës së homogjenitetit mbizotrojnë grumbujt johomogjen. Shih tabelat e të dhënave që janë bashkëlidhur raportit.

7.1.4 Cilësia e materialit drusor

Nga të dhënat e sipërfaqeve provë dhe vrojtimet e kryera në terren rezulton se në trugishte mbizotrojnë grumbujt pyjor që kanë cilësi mesatare të materialit drusor dhe një përqindje e vogël deri mesatare, ndërsa në cungishte dhe shkurre mbizotrojnë grumbuj pyjor me cilësi të ulët dhe shumë pak me cilësi mesatare.

Pyjet e ekonomisë pyjore Qendër Gramoz nuk janë trajtuar me prerje nga ana e shërbimit pyjor, për arsye të ndryshme. Ato janë përdorur prej dekadash nga ana e komuniteteve për nevojat e tyre. Kryesisht prej tyre janë marrë drutë e zjarrit, lënda e ndërtimit dhe gjethi për blegtorinë. Aktualisht gjendja e tyre nuk paraqitet në nivelin që duhet të ishte, sepse prerjet nuk janë bërë sipas kritereve teknike.

Pyjet e mbjellë në mënyrë artificiale si pisha e zeze, janë përgjithësisht në gjendje të mirë vegjetative dhe të mbrojtura shumë rrallë kemi konstatuar dëmtime të tyre për lëndë punimi, vërehen shenja të mira të ripërtritjes së tyre që sapo ka filluar. Pyjet e ahut janë me zhvillim shumë të mirë, por nuk janë trajtuar me prerje silvikulturore për të mundësuar zhvillimin normal të tyre dhe të shpejtë. Pyjet cungishte janë në një gjendje pothuajse të mirë, pavarësisht se nuk janë grumbuj homogjen, vërehet shtimi i dushqeve në të gjithë ekonominë si pjesëmarrës në nënparcelat me shkurre dhe sidomos shtimi i shparhit, qarrit, bungebutes dhe llojeve të tjerë në të gjithë territorin e ekonomisë dhe jo vetëm. Nga këta grumbuj pyjor përvec lëndës së punimit dhe druve të zjarrit, janë prodhuar edhe hunj, thupra, bishta veglash, qymyr druri etj.

Përgjithësisht pyjet dhe shkurret nuk janë mbrojtur si duhet nga kullotja dhe nga prerjet pa kriter, duke sjellë pjesërisht dhe degradim të tyre. Lënda e punimit në cungishte e cungishte megjithëse e pakët, është e cilësisë mesatare deri e dobë, tek haloret është mesatare deri e mire. Masat silvikulturore që parashikohet të zbatohen në grumbujt pyjor, do të rrisin cilësinë e lëndës drusore, duke bërë që të dominojë cilësia mesatare deri e mire.

7.1.5 Biomasa dhe Faktorët e Ekspansionit të Biomassës

Sipas përcaktimit të dhënë në Direktivën 2009/28/CE, biomasa është “fraksioni biodegradues i produkteve, mbetjeve dhe mbeturinave me origjinë biologjike nga bujqësia (përfshirë substancat e bimëve dhe kafshëve), pylltaria dhe industrite përkatëse që përfshijnë peshkimin dhe akuakulturën, si dhe fraksioni biodegradues i mbetjeve industriale dhe bashkiake.

Pyjet janë burim shumë i rëndësishëm i prodhimit të biomassës. Së pari, biomasa është energji. Lënda drusore zë rreth 35-40% të energjisë për ngrohje në banesa, kryesisht në zonat

rurale. Biomasa është lëndë e parë, e cila është më e përshtatshme për marrjen e njëkohëshme të energjisë elektrike dhe termike (ngrohje), pra arrihet i ashtuquajti bashkëprodhim (kogjeneration). Së dyti, biomasa na rrethon kudo – në mbetjet drusore të shfrytëzimit të ekonomive pyjore, në bujqësi, në akuakulturë, në zonat ligatinore (kallamishtet), në jetën tonë të përditshme, etj. Një nga përparësitë e saj kryesore është se instalimet për energji termike ose elektrike të biomasës janë kryesisht lokale, shumë afër konsumatorit. Në këtë këndvështrim, ekosistemet pyjore, shkurretat dhe zonat e mbrojtura mund të nxjerrin fitime nga përdorimi i biomasaes, nëse mirëmenaxhohen në mënyrë të integruar dhe të qëndrueshme. Sipas përllogaritjeve për ekonominë e marrë në studim, si biomasë në dispozicion për plotësimin e nevojave energjitike mund të merret vëllimi i materialit drusor që del nga masat silvikulturore të planifikuara për dhjetë vitet që zbatohet ky plan mbarështimi.

7.1.7 Analiza e rolit të ekonomisë pyjore në sekuestrimin e karbonit

Ashtu si në mbarë vendin edhe në ekonominë e marrë në studim pyjet gjithnjë e më shumë po marrin rëndësi të madhe jo vetëm për lëndën drusore dhe për prodhimet jo drusore por edhe për ndikimin e madh të pazëvendësueshëm në sekuestrimi e karbonit, mbrojtjen e biodiversitetit, zhvillimin e ekonomisë dhe turizmit natyror.

Drurët pyjor, të veçuar apo si pyll, kanë një potencial të madh për të rivendosur ekosistemet e degraduara, për të siguruar ushqim, produkte mjeksore dhe mallra të tjera që kontribuojnë në shëndetin e njeriut. Vetëm pyjet mundësojnë shërbime mjedisore si: mbrojtje nga rrezatimi diellor, mbrojtjen e ajrit nga ndotja, mbrojtje nga erërat dhe zhurma. Vetëm mjedisi pyjor arrin të krijojë një mikroklimë të përshtatshme për njerëzit dhe faunen, për mbrojtjen e burimeve ujore dhe të pjellorisë së tokës, për parandalimin e erozionit të tokës dhe zbutjen e ndryshimeve klimatike. Pyjet dhe drurët pyjor në mjediset urbane, konsiderohen sot si mjeti më i mirë për të luftuar stresin e qenieve njerëzore, për të përmirësuar gjendjen psikologjike, për shërim më të shpejtë dhe rritje të kapacitetit mendor.

Nëpërmjet realizimit të procesit të fotosintezës, drurët dhe bimët e tjera të pyllit thithin nga ajri gazin karbonik (CO_2) dhe çlirojnë oksigjen (O_2). Gazi karbonik, gazi kryesor i efektit ‘serrë’, pra i mbingrohjes globale, jo vetëm fiksohet prej druëve të pyllit, por njëherësh ky gaz depozitohet për një periudhë të gjatë kohe në dru. Karboni i sekuestruar nga druri vazhdon të qëndroj atje jo vetëm aq sa druri jeton në pyll por edhe për sa kohë në përdorim mobiljet. Është ky arsyetimi bazë që pyllit i atribuohet vetia e sekuestrimit të karbonit.

Llogaritja e biomasës është realizuar duke marrë në konsideratë parametrat e mëposhtëm referuar²:

1. Dendësia e drurit, bazuar në llojin kryesor (për dushqet është 0.61 dhe për pishën është 0.48)
2. Përmbajtja e karbonit në lëndën e thatë të drurit = 0.5 ose 50% e saj
3. Faktori i ekspansionit të biomasës (BEF) = 1
4. Konvertimi nga C (karbon biomasë) në CO_2 ku raporti është $\text{CO}_2/\text{C} = 44/12 = 3.667$

5. Për cungishtet, raporti ndërmjet biomasës nëntokësore dhe asaj mbitokësore është 0.3 me 0.7 (pra 30% e biomasës gjendet nëntokë dhe 70% e saj mbitoke).
6. Për Trungishtet, raporti ($B_{mbt}/(B_{nt})$) është 0.54 (pra 54% është B_{mbt} dhe 46% është B_{nt}).

Kjo sasi do të ishte për pyjet e rinj afërsisht dy herë më e lartë nëqoftëse grumbujt pyjor të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz do ishin trajtuar me prerje rralluese, prerje që i japin mundësi drurëve për rritje më të madhe dhe të shpejtë.

Ky sekuestrim i kundërvihet mbindotjes së atmosferës me gazin karbonik të çliruar prej gjithë veprimtarive të drejtpërdrejta ose jo të njeriut mbi mjedisin.

Nëpërmjet realizimit të transpiracionit pylli gjithashtu ruan lagështinë dhe freskinë e ajrit. Kurorat e drurëve të pyllit mbajnë mbi vete një masë të konsiderueshme të pluhurit të ajrit, që më pas përcillet në tokë prej ujit të reshjeve. Kurorat e drurëve të pyllit fiksojnë gjithashtu mjaft jone e atome të metaleve të rëndë, që konsiderohen lëndë toksike të rrezikshme për shëndetin e njeriut (përmenden këtu arseniku, kadmiumi, plumbi, etj), si edhe gazra si dioksidi i squfurit, etj.

7.2. Gjendja shëndetsore dhe fitosanitare

Vëzhgimet e kryera në terren tregojnë se kjo ekonomi nuk paraqet probleme shqetësuese për sa i takon gjendjes fitosanitare përjashtuar procesionarët së pishës që duhen marre masa urgjente për luftimin e saj, tek pishat gjate punimeve të terrenit nuk kemi konstatuar shenja të procesionarëve të pishës. Përcaktimi i masave për rehabilitimin e gjendjes (prerja e drurëve me mosha të mëdha) dhe ndërmarrja e veprimeve konkrete në një periudhë sa më të shkurtër kohore do të ndikojnë në shëndetësimin e gjendjes. Kushtet e jetesës për popullatat lokale janë të vështira prandaj edhe dukuria e prerjeve ilegale është e pranishme. Me krijimin e tregut të punës që do të vijë si rezultat edhe i zbatimit të punimeve silvikulturore, në këtë ekonomi do të pakësohet presioni mbi pyjet, pasi njerëzit duke u punësuar do të krijojnë mundësi për të siguruar të ardhura në rrugë ligjore.

Gjithësesi, njohja e njerëzve me ligjin e pyjeve dhe puna për sqarimin e dobive të pyllit në shërbim të njeriut do të jenë vazhdimisht në fokus të personelit pyjor të zonës.

7.2.1 Drurët e tharë

Pyjet e ekonomisë Qendër Gramoz kanë gjendje fitosanitare në përgjithësi të mirë. Ka raste të drurëve të mbytur dhe të nënshtruar sidomos në shkurre në pjesët me dendësi të madhe për efekt të seleksionimit natyral. Propozimi i masave teknike që ndikojnë në përmirësimin e gjendjes shëndetsore të pyjeve është një nga objektivat e planit të mbarështimit të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz.

E rëndësishme është të theksohet se ky fenomen nuk ndikon negativisht në biodiversitetin dhe gjendjen shëndetsore të grumbujve pyjor në përgjithësi.

7.2.2 Dëmtimet e tjera

Shkaqet e tjera të dëmtimit të grumbujve pyjor që duhet të merren parasysh janë:

- rreziku i dëmtimeve masive nga zjarret, prerjet e paligjshme dhe kullotja pa kriter;

- dëmtimet nga insektet dhe sëmundjet e ndryshme;
- dëmtime nga erozioni dhe faktorë të tjerë atmosferike.

Në këtë ekonomi zjarret nuk kanë qenë problem shqetësues sidomos vitet e fundit, pasi zjarret e rëna janë krejt rastësore jo të qëllimshme, gjithashtu dhe kullotja pa kriter nuk është problem në këtë ekonomi pyjore. Prerjet e paligjshme ekzistojnë por në masë shumë të kufizuar. Në grumbujt pyjor të dushqeve nuk janë vrejtur rënie gjethesh në përmasa shqetësuese. Gjithashtu dëme në këto pyje në të kaluarën janë shkaktuar nga hiri i dushkut dhe vemja por këtë vit nuk kemi takuar vatra ose ekzemplare me sëmundje dhe dëmtues. Në pyjet e pishës nuk kemi hasur shenja ose qeska të procesionares së pishës, theksojme se ky dëmtues rrezikon në pishen e zeze. Dëmtimet nga erozioni të grumbujve pyjor janë të papërfillshme, kurse dëmtimet e territorit nga ky fenomen megjithse ka në përmirësim të dukshëm, perseri duhet kujdes dhe nderhyrje për minimizimin deri në eliminim të këtij fenomeni, kjo ekonomi pyjore është një ekonomi me erozion jo shume shqetësues por në të ardhmen janë parashikuar masa me pyllzime dhe sisteme për stabilizimin e këtij fenomeni. Vetëm duke patur parasysh këtë fenomen shqetësues një pjesë e konsiderueshme e grumbujve pyjor të kësaj ekonomie janë përfshirë në statusin funksional mbrojtës dhe mbrojtës me mundësi prodhimi dhe ndërhyrjet nuk do të jenë me prerje rrafsh dhe ricungime por vetëm me prerje me të zgjedhur me celtira dhe me dru të vecantë. Gjithashtu nuk janë evidentuar dëmtime nga orteqet dhe faktorë të tjerë atmosferik. Në punimet propozuara janë parashikuar edhe masat përkatëse teknike.

7.3. Prerjet e paligjshme

7.3.1 Prerjet e paligjshme, gjendja aktuale dhe efektet në procesin e planifikimit

Prerjet ilegale sidomos në periudhën e tranzicionit, kanë qenë të pranishme në përmasa të konsiderueshme në këtë ekonomi pyjore, etj. Prerjet ilegale bëhen për lëndë punimi të hollë dhe dru zjarri me qëllim përfitimi si nga individë të shkëputur ashtu edhe nga firma private. Nga kontakte dhe intervista të zhvilluara me popullata vendore rezulton se nga një veprimtari e tillë e paligjshme siguroheshin rreth 30 – 40 % të të ardhurave vjetore.

Prerjet e paligjshme në pyje janë vrejtur shumë rrallë në cungishte, në trungishte, këto për lëndë dhe dru zjarri, më të rrezikuara këto pyje janë nga prerjet abuzive për prodhim dru zjarri dhe lende punimi. Më shumë të kërkuar nga tregu kanë qenë dushqet dhe ahu për nevoja të ngrohjes e kullotjes. Në vitet e fundit ky fenomen është pakësuar ndjeshëm krahasuar me planin e mëparshëm të menaxhimit ku evidentoheshin prerje ilegale në sipërfaqe të konsiderueshme. Kjo rënie e ndjeshme e prerjeve ilegale ka ardhur për arsye të largimit të popullsisë së zonës, kontrollit më të mirë të territorit dhe ndërgjegjësimit gjithnjë e më të mirë të banorëve të zonës për rëndësinë e pyjeve në cilësinë e jetës në këto zona.

7.3.2 Impakti i prerjeve ilegale në planifikimin dhe mbarështimin e pyjeve

Në këtë zonë pyjet përbëjnë një pasuri natyrore me vlerë dhe interes të veçantë. Për vlerat e larta të biodiversitetit si dhe të faktit që pyjet shërbejnë si një burim i mirë të ardhurash.

Prandaj, është e domosdoshme që të bëhet një punë sqaruese me banorët vendas për pasojat që shkaktojnë prerjet ilegale si dhe për vlerën dhe dobinë që sjell një mbarrësim i qëndrueshëm i resurseve pyjore.

Një situatë e tillë e detyron personelin pyjor të zonës të marrë masa për një zbatim më rigoroz të ligjit të pyjeve dhe për bashkëpunim më të mirë me organet e pushtetit vendor dhe popullatat lokale. Krahas sa më sipër nga organet e pushtetit vendor si dhe instanca më të larta shtetërore duhet të hartohen strategji për luftimin e varfërisë dhe hapjen e fronteve të reja të punës, në mënyrë që të pakësohet presioni mbi pasurinë pyjore dhe të mos jetë vetëm ajo si burim të ardhurash.

7.4 Rezultatet e Inventarizimit të Kullotave

7.4.1 Tipi dhe cilësia e kullotave

Sic e përmendëm dhe me sipër sipërfaqe të mirefillta me kullota janë shpesh të vogla, për kullotje popullata përdor sipërfaqet me bimesi pyjore, sipërfaqet me cungishte dhe etrungshte.

7.4.2 Përdoruesit e kullotave dhe koha

Keto sipërfaqe përdoren nga popullatat që janë në brendësi dhe në afërsi të ekonomisë. Përdorimi i saj në përgjithësi është kolektiv por ka edhe raste të përdorimit familjar.

Përdoren gjatë gjithë vitit vetëm një pjesë e tyre përdoren vetëm gjatë verës. Pyjet e dushkut dhe shkurret që janë në fakt më të mbingarkuar, kulloten pothuajse gjatë gjithë vitit, veçanërisht ato më afër fshatrave. Gjendja e atyre grumbujve që kulloten sidomos nga dhitë mund të konsiderohet jo e mirë.

7.4.3 Llojet e bagetive

Aktualisht këto kullota kullotat përdoren për të gjitha llojet e kafshëve shtëpiake del, lopë dhe një dhundrrakë, kurse kullotat me shkurre dhe pyjet që kulloten dominohet nga kullotja e dhive. Periudha e kullotjes është maj – tetor në këto kullota dhe regjim stallor në periudhën e dimrit deri maj.

7.4.4 Përdorimi aktual dhe kapaciteti mbajtës i kullotave

Në këto sipërfaqe predominon mbulesa barishtore graminace, që zë rreth 30-50 % të sipërfaqes së tyre dhe diferenca lloje të tjera. Prodhimtaria e biomasës është e ulët dhe mesatarisht arrin në 30 - 40 kv/ha.

Përgjithësisht përdorimi aktual i kullotave është nën kapacitetin e tyre kullor. Kjo ka sjellë edhe uljen e prodhimit blektoral dhe të ardhurat për banorët. Kapaciteti kullor llogaritet në 3.6 dele/ha, 1 dhi/ha. 1 lopë/ha, ndërsa në kullotat me shkurre dhe shkurret që kulloten kapaciteti është 3-6 dhi/ha. Koeficienti i ngrënshmërisë varion, në sezonin më të mirë arrin nga 60 % deri në 80 %, ndërsa mesatarisht arrin në rreth 70 %. Një përdorim më racional i

kullotës, përmirësimi i tyre dhe shfrytëzimi i kapacitetit kullosor, do të rrisë prodhimin dhe të ardhurat në të ardhmen.

7.4.5 Infrastruktura aktuale

Në ekonominë pyjore Qendër Gramoz nga informacioni i grumbulluar për kullotat rezulton se nuk ka lera uji për blektorinë në asnjë parcelë apo nënparcelë por për këtë qëllim përdoren projektet, burimet ujore dhe rezervuarët e ndërtuar për vaditje në vitet 70-80.

7.4.6 Problemet mbi kullotjen dhe furnizimin e blegtorisë me bazeëushqimore

Problem i mprehtë për kullotat është mbikullotja në cungishte afër fshatrave. Në territoret kullosore në përdorim të fshatrave të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz përbëhen nga sip me bimesi pyjore. Gjatë këtyre viteve nuk ka pasur mbikullotje, pasi numri i krerëve të blektorisë në këto fshatra është ulur ndjeshëm. Nuk ka pasur nevojë të kryer punime për përmirësimin e tyre. Megjithatë koeficienti i ngrënshmërisë, varion nga 50% deri në 70%.

8. OBJEKTIVAT E MBARËSHTRIMIT TË PYJEVE DHE KULLOTAVE

8.1. Objektivat e përgjithshme për planifikimin afat-gjatë

Pyjet janë një pasuri dhe trashëgimni e çmuar kombëtare, në Nenin 1 të Ligji 57/2020, datë 30.04.2020, “Për pyjet” citohet: *“Qëllimi i këtij ligji është mbrojtja e pyjeve si pasuri me rëndësi të veçantë, për vlerat e mëdha dhe të pazëvendësueshme në mbrojtjen e klimës, të tokës, ruajtjen dhe përmirësimin e potencialeve prodhuese, të ekuilibrave të mjedisit natyror, biodiversitetit, burimeve gjenetike dhe regjimit hidrik si detyrime me interes kombëtar dhe ndërkombëtar.”* Më tej po Ligji 57/2020, datë 30.04.2020. “Për pyjet” e konsideron planin e mbarështimit si dokumentin kryesor të zhvillimit të qëndrueshëm të fondit pyjor. Bazuar sa më sipër si dhe sipas parimeve të mbarështimit të qëndrueshëm e shumë funksional është realizuar optimizimi i nevojave lokale me mundësitë/kapacitetet ekologjike. Gjatë hartimit të PMPK u krye studimi i territorit, marrja e të dhënave, matjet në pyje si dhe takime me grupe interesi me synim:

- Bashkërendimin me aktorët lokale që veprojnë në zonë edhe me dy - tre ekonomi pyjore fqinje për të ndaluar prerjet abuzive e degradimin e pyjeve.
- Përfshirjen dhe angazhimin e aktorëve lokale, grave e grupeve të disavantazuara në hartimin dhe zbatimin e PMPK.
- Mbrojtjen e përmirësimin e mjedisit të përbashkët.
- Reduktimin e varfërisë në zonat rurale.
- Trajnimin profesional të aktorëve në pyje në të gjitha nivelet (punëtorë, teknikë, udhërrëfyes të guidave të natyrës)
- Përdorimin dhe zhvillimin natyral të pyjeve (automatizimi biologjik)

- Rehabilitimin e përmirësimin e sipërfaqeve pyjore për mbrojtjen e ekosistemeve Natyrore, përmirësimin e peisazheve rurale dhe ruajtjen e biodiversitetit.
- Mirëmenaxhimin e qëndrueshëm dhe shumë funksional të pyjeve dhe kullotave.
- Përmirësimin e përdorimit të territorit, të formës së qeverisjes, përmirësim të shkurreve, konvertim të tyre në cungishte dhe cungishteve ekzistuese në trungishte.
- Përdorimin dhe zhvillimin e qëndrueshëm të pyjeve mbi bazën e vlerësimit me kritere bashkëkohore të gjëndjes biologjike dhe ekologjike të tyre në mënyrë që të përcaktohet realisht potenciali i tyre prodhues pa dëmtuar biodiversitetin dhe pa cënuar çështjet e mbrojtjes së mjedisit.
- Përcaktimin e rolit dhe mënyrës së përfshirjes së palëve të interesuara gjatë hartimit dhe zbatimit të këtij plani.

8.2. Objektivat kombëtare për Zhvillimin e Pyjeve dhe Kullotave

Qëllimi dhe objektivat kryesore kombëtare janë:

- Të sigurohet ruajtja dhe mbrojtja e integritetit të burimeve pyjore dhe kullimore si pasuri natyrore të qëndrueshme e në këtë kuadër edhe biodiversitetit pyjor dhe kullor;
- Ekonomia pyjore të kontribuojë në zbutjen e varfërisë në zonat rurale.

Gjithashtu prioritetet e qeverisë Shqiptare në mbështetje të zhvillimit të sektorit të pyjeve synojnë në:

- Një nxitje të menaxhimit të pyjeve dhe kullotave drejt konservimit natyror të tyre, mirëmbajtjes së biodiversitetit dhe zhvillimit të eko-turizmit;
- Rehabilitimin e pyjeve të degraduar për t'i rikthyer në kushte optimale të stacionit pyjor përkatës;
- Ripercaktimin i drejtimeve të punës sipas koncepteve afat-gjatë të zhvillimit për administrimin dhe menaxhimin e pyjeve dhe kullotave;
- Formulimin dhe zbatimin e një Programi Kombëtar të Pyjeve dhe Kullotave
- Krijimin e mundësive përfituese në mbrojtjen, konservimin dhe përmirësimin e burimeve pyjore dhe kullimore edhe përmes programeve qeveritare;
- Vazhdimin e bashkëpunimit teknik dhe financiar me agjensitë ndërkombëtare në sektorin e pyjeve dhe kullotave për të siguruar burime të investimeve;
- Ngritjen e kapaciteteve drejtuese dhe menaxhuese në nivelin e njësisë të qeverisjes vendore dhe partenereve private si dhe zhvillimi i një programi efektiv të ekstensionit pyjor;
- Nxitjen dhe përfitimin e të ardhurave përmes zhvillimit të mundësive rikrijuese dhe turizmit;
- Përcaktimin e roleve dhe funksioneve të gjithë aktorëve në sektorin e pyjeve dhe kullotave dhe identifikimin e lidhjeve me kritike mes tyre;
- Promovimi i funksioneve sociale dhe mbrojtëse të pyjeve

Mbështetur në objektivat kombëtare të zhvillimit të sektorit të pyjeve dhe kullotave Ligji 57/2020, datë 30.04.2020. “Për pyjet” e konsideron planin e mbarështimit si instrumentin

kryesor të zhvillimit të qëndrueshëm të fondit pyjor. Përcaktimi i objektivave në planin e mbarështimit bëhet në përputhje të plotë me interesin e popullatave lokale dhe pa cënuar objektivat rajonale dhe kombëtare për zhvillimin e qëndrueshëm.

8.3. Pajtueshmëria e PMPK me planifikimin rajonal dhe atë në nivel Bashkie

Sipas Planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) të Bashkisë Kolonje parashikohet realizimi i ndërhyrjeve të rëndësishme që do të përmirësojnë dhe mbrojnë peizazhin siç janë ripyllëzimi me lloje endemike që mund të zhvillohen në kushtet e territorit të bashkisë; zgjerimi i zonave të mbrojtura dhe hartimi e miratimi i planeve të menaxhimit për to. Gjithashtu një parameter kritik është ruajtja dhe krijimi aty ku mungojnë të zonave ripariane të lumenjve dhe të liqeneve. Këto zona kanë rol shumëfunksional, sepse kontrollojnë flukset (komponentet ushqyes dhe sedimentet) që përmirësojnë cilësinë e ujit, mbrojnë tokën nga erozioni dhe ndotja, kontribuojnë në mbrojtjen nga përmbytjet, ndihmojnë në përmirësimin e mikroklimës dhe cilësinë e ajrit dhe funksionojnë si një habitat për faunën dhe në përgjithësi si një bio-korridor.

Peisazhi urban do të përmirësohet ndjeshëm përmes zbatimit të PPV dhe konkretisht nëpërmjet rindërtimit, krijimit të hapsirave të lira publike dhe hapsirave të gjelbra dhe mbjelljes së drurëve dekorativ përgjatë rrugëve. Përveç kësaj edhe në sistemin natyror dhe bujqësor propozohen masa që do të kenë si rezultat shtimin e gjelbërimit:

- Ripyllëzimi në zona të veçanta të degraduara /të shpyllëzuara.
- Rehabilitimi i gurorëve joaktive duke mbjellë llojeve bimësh të përshtatshme, në mënyrë që hapësira të jetë në harmoni me peisazhin e saj rrethues dhe në përputhje me vlerat e tij estetike.
- Realizimi i një rripi të gjelbër perimetrik me drurë të lartë dhe përherëblertë, në mënyrë që të ketë izolim vizual nga rrugët më të afërta.

Pikat e nxehta (hot spots) më të rëndësishme për Bashkinë Kolonje janë të lidhura me përmbytjet, zjarret dhe rrëshqitjet e tokës. Masat mbrojtëse për këto fenomene janë të përshkruara qartë në PPV të bashkisë. Por për këto fenomene do të ketë masa të propozuara edhe në planin e menaxhimit të ekonomisë pyjore Qendër Gramoz. Ndër të cilat do të përmendim masat për sensibilizimin e popullsisë lokale lidhur me rëndësinë e pyjeve në cilësinë e jetës së tyre; ndërhyrjet silvikulturore për përmirësimin dhe ripyllëzimin e ngastrave të degraduara dhe dëmtuara nga aktivitetet në kundërshtim me mbrojtjen e mjedisit. Gjithashtu propozimi konkret do të jetë që pyllëzimet dhe ripyllëzimet të projektohen për të krijuar grumbuj pyjore të përzier si më rezistent ndaj fenomeneve të sipërpërmëndura. Nga bashkia do të mbështetet një studim për përpilimin e një hartë me mundësi përditësimi për zonat kritike mjedisore për zjarret, rrëshqitjet dhe përmbytjet.

8.4. Objektivat kryesore të PMPK

Plani i Mbarështimit të Ekonomisë pyjore Qendër Gramoz ka disa objektiva kryesore, të cilat janë:

- marrja në konsideratë e të gjithë faktorëve që lidhen direkt ose indirekt ndërmjet tyre - popullata lokale, administrimi i pyjeve dhe kullotave, ekoturizmi, interesi që ofron

pylli, blektorët etj, pa harruar kufizimin e erozionit, ruajtjen e natyrës dhe stabilitetin e resurseve.

- plotësimi i nevojave të popullatës locale me material drusor, bazë ushqimore për blegtorinë, si dhe përdorimi i prodhimeve jodrusore pyjore vetëm nëpërmjet një zhvillimi të qëndrueshëm të pyjeve dhe kullotave.
- harmonizimi i interesave të komunitetit dhe të pjesmarrësve të tjerë veprues në territorin e kësaj ekonomie në përputhje me mundësinë aktuale dhe potenciale të pyllit.
- grumbullimi i informacionit të shumfishtë, evidentimi i faktorëve sociale dhe ekonomike që ndikojnë në një mbarështrim të qëndrueshëm të pyjeve, Informacionet nuk duhet të përshijnë vetëm ato pjesë që kanë të bëjnë me grumbullin pyjor, por të mundësojë vlerësimin e parametrave ekologjike (klima etj) biologjike (ekosistemet, biotopet, florën - faunën veçanarisht atë të kërcënuar).
- identifikimi i masave që do të merren në të ardhmen dhe harmonizimin e të gjithë faktorëve veprues për përcaktimin e objektivave specifike që janë rezultat logjik i një mbarështrimi bashkëkohor.

8.5. Objektivat specifike të ekonomisë pyjore/NJM

Objektivat specifike të ekonomisë pyjore janë:

- Evidentimi i gjëndjes aktuale në tërë hapësirën e ekonomisë pyjore me anë matjeve direkte në terren.
- Bashkëpunimi që në fazën e hartimit të PMPK me përdoruesit dhe palët e tjera të interesuara.
- Përdorimi dhe zhvillimi i qëndrueshëm i pyjeve mbi bazën e vlerësimit me kritere bashkëkohore të gjëndjes biologjike dhe ekologjike të tyre.
- Organizimi i takimeve për diskutimin e masave që propozohen, dhe detajimin operacional të planit afat mesëm dhe afatgjatë.

8.5.1 Objektivat specifike mbi përdorimin e tokës, funksionin dhe formën e qeverisjes /mbarështrimit

Mbarështrimi aktual nga ai i propozuar për sa i takon përdorimit të territorit, formës së qeverisjes dhe funksioneve ka ndryshime.

Në përdorimin e territorit nuk ka ndryshime në lidhje me madhësinë e sipërfaqes së ekonomisë pyjore në total, krahasuar me vitin 1985. Ndryshime ka në zërat kadastral të formës së përdorimit të territorit si pyje, kullota/livadhe, toka bujqësore, sipërfaqe me bimësi pyjore, inproduktive.

Ndryshime ka lidhur me funksionet që përmbushin grumbujt pyjor, janë shtuar funksioni mbrojtës dhe funksioni mbrojtës me mundësi prodhimi, krahas funksionit prodhues që ishte në planin e vitit 1985.

Të specifikuar këto funksione jepen edhe në tabelën 5.5.1. ku është përcaktuar edhe sipërfaqja për secilin funksion specifik. Ndarja sipas funksioneve të mësipërme ka motive të

karakterit tekniko - shkencor dhe social. Në përputhje me objektivat që do të vendos plani i mbarështimit do të fiksohen edhe masat për përmbushjen e tyre dhe çuarjen e pyjeve drejt zhvillimit të qëndrueshëm.

8.5.2 Objektivat specifike mbi tipet e pyjeve

Objektivi specifik për funksionin mbrojtës dhe mbrojtës + prodhues do të jetë trajtimi me prerje të lejuara silvikulturore përmirësues e sanitare sidomos i grumbujve të pishës së zeze, ahut dhe dushqeve si dhe sigurimi i gjeneratës së re të pyjeve, vjelja e një sasive të konsiderueshme materiali drusor pa cenuar vijueshmërinë e prodhimeve drusore gjatë gjithë ciklit të prodhimit. Mbarështimi i qëndrueshëm i pyjeve të rinj gjer në arritjen e moshës së shfrytëzueshmërisë nëpërmjet ndërhyrjes me punime të ndryshme duke siguruar të ardhura nga pylli me sa më pak pasoja negative në mjedis. Nga ndërhyrjet me rrallime paratregtare do të diferencohen drurët me cilësi më të mirë (drurët e së ardhmes) duke siguruar një gjenerate të re me trung të drejtë e cilindrik dhe kurorë pak a shumë simetrike. Objektivi final do të jetë krijimi i pyjeve me cilësi të mesme për prodhim lëndë punimi dhe dru zjarri.

Tipet e grumbullit si edhe analiza e tyre jepen te (Tab. nr 22-22/6) të rezultateve.

Për çuarjen e grumbujve drejt normalitetit (fondi real drejt fondit normal) janë propozuar masa konkrete në drejtim të harmonizimit të tre komponenteve (Fond – Struktura - Gjëndje) të pyllit, përshtatur funksioneve përkatëse nëpërmjet:

- Rritjes së prodhimtarisë të grumbujve pyjorë (ndërhyrja me trajtime silvikulturore sipas tekinkave dhe intesitetit të nevojshëm në grumbujt sipas fazave të zhvillimit).
- Përdorimit optimal të stacionit.
- Sigurimit të gjeneratës së re në rrugë natyrore me prerje të lejuara dhe përcaktuar sipas fazave.
- Ruajtjes së biodiversitetit, të florës e faunës.
- Mbrojtjes të pyjeve nga zjarret dhe prerjet pa leje.
- Rehabilitimit të infrastrukturës rrugore dhe mirëmbajtjen e saj.
- Krijimit të tregut të punës.
- Përmirësimit të gjëndjes së përkujdesjes për pyjet.

Për hollësi shih pasqyrat “Tipet e vegetacionit potencial sipas funksioneve, përqindja ndaj totalit të sipërfaqes pyjore” tabela 5.1.1.

8.5.3 Objektivat specifike silvikulturore

Në përshtatje të mjedisit lokal dhe karakteristikave të grumbullit do të zbatohet sisteme silvikulturore për realizimin e një përdorimi optimale të pyjeve.

Do të kryhen një sërë punimesh silvikulturore duke filluar që nga pastrimet, rrallimet, prerjet e ndryshme silvikulturore si dhe pyllëzime artificiale e sisteme malore. Me anë të tyre synohet përmirësimi i gjëndjes aktuale duke gërrshetur të gjithë komponentët së bashku (teknike dhe sociale).

Ndërhyrjet silvikulturale do të kryhen në përshtatje me objektivat e planit të mbarështimit, kushtet e stacionit dhe cilësinë e grumbullit.

Objektivat kryesore silvikulturore konsistojnë në :

- shfrytëzimin e pyjeve të pjekur e të tejpjekur.
- përmirësimin e grumbujve me pastrime, rrallime, prerje sanitare.
- sigurimin e ripërtëritjes.
- shëndetësimin e grumbujve.
- mbarështimin dhe ruajtjen e biodiversitetit

Të dhënat për sipërfaqen dhe koston e çdo objektiivi jepen në kapitujt përkatës.

8.5.4 Objektivat specifike për kullotat

Në ekonominë pyjore Qendër Novosele mbikullotja nuk paraqitet si problem pasi kullotat jo vetëm që nuk janë mbishfrytëzuar por nuk përmbushet kapaciteti në kreë. Për këtë arsye në këto kullota nuk është bërë asnjë punim përmirësues dhe investim për infrastrukturën prandaj kërkohet vëmendje e veçantë për to në të ardhmen.

Për të shfrytëzuar këto kullota duhet:

- mbështetja e blektorëve me subvencionime për krerë me qëllim që të rritet interesi për mbarështimin e blektorësisë.
- mbështetja me bazën e nevojshme dhe domosdoshme logjistike për stane, vatha, kontinier qëndrimi në stane, enë të grumbullimit dhe transportit të qumshtit etj.
- mbështetje për tregtimimin e qumshtit dhe prodkteve të tjera blektorale, ku të kenë një treg të garantuar
- ngritja e një zyre bashki për tu ofruar asistencë teknike falas nga bashkia për çdo nevojë për aplikime në portale apo programe mbështetje.
- shërbimin veterinar falas dhe të pranishëm në çdo kohë.

Gjithashtu duhet të përmirësojmë ndjeshëm infrastrukturën në kullota veçanërisht në mbërritshmëri dhe vepra ujëpëruese me qëllim rritjen e kapacitetit mbajtës dhe shmangien e kullotjes së detyruar

8.5.5 Objektivat specifike mbi biodiversitetin

Shtirja e ekonomisë pyjore Qendër Gramoz nga 756 m mbi nivelin e detit deri 2500 m mbi nivelin e detit, ekspozicioni i saj me luginat dhe shpatet, burime ujore, përrenjtë, përroskat e shumta e bëjnë këtë ekonomi mjaft të larmishme nga pikpamja e biodiversitetit.

Detyra jonë është që këtë biodiversitet ta mbrojmë dhe ta shtojmë me synim për ta bërë me atraktive zonën, me drejtim zhvillim agroturizmi dhe turizmit natyror.

Rreziqet për biodiversitetin kanë qënë dhe mbeten shfrytëzimet intensive, prerjet illegale, mbikullotja në afërsi të fshatrave dhe zjarret.

Për përmirësimin e biodiversitetit, që synojmë veçanërisht të llojet dhe varietetet gjenetike.

8.5.6 Objektivat specifike mbi gjëndjen shëndetsore

Vëzhgimet e kryera në terren tregojnë se kjo ekonomi nuk paraqet probleme shqetësuese për sa i takon gjëndjes fitosanitare (ka drurë të vjetër me majë të tharë).

Përcaktimi i masave për rehabilitimin e gjëndjes (prerja e drurëve me mosha të mëdha, heqja e drurëve të thyer, të djegur e të rrëzuar, luftimi i sëmundjeve dhe krasitja e degeve të poshteme të pishave) dhe ndërmarrja e veprimeve konkrete në një priudhë sa më të shkurtër kohore do të ndikojnë në shëndetësimin e gjëndjes. Kushtet e jetesës për popullatat lokale janë të vështira prandaj edhe dukuria e prerjeve ilegale është e pranishme dhe e ndjeshme sa i takon përmasave. Prejet ilegale janë dhe mbeten problem shqetësues për pyjet dhe strukturat përgjegjëse për pyjet në bashki.

Për të frenuar këtë fenomen rekomandohet marrje e përgjegjësisë jo vetëm nga personat përgjegjës direkt për mbrojtjen e pyjeve por edhe nga institucione të tjera të pushtetit qendror dhe lokal. Kjo gjë do të ndihmonte shumë në zbatimin e ligjit për ndalimin e prerjeve me qëllime fitimi, të cilat në pyje shkaktojnë pasoja të pariparueshme. Pra kështu, del me evident zbatim i rigoroz i ligjit, transferimi i përgjegjësisë dhe kompetencave drejt bazës e deri tek përdoruesi i përditshëm. Një gjë e tillë është e parashikuar edhe në strategjinë e zhvillimit të sektorit të pyjeve.

8.5.7 Objektivat specifike mbi faunën

Për mbarështrimin e gjahut objektiv kryesor për periudhën e vlefshmërisë të planit do të jetë krijim i kushteve të përshtatshme për ushqim, riprodhim dhe folezim.

Pasuria faunistike mund të shndërrohet në një bazë për zhvillimin e gjuetisë turistike në ekonomi gjë që është në interes të gjithë komunitetit të zonës.

Nga informacionet e grumbulluara nëpërmjet intervistave të ndryshëm dhe disa vëzhgimeve konstatohet se në territorin e pyjeve dhe kullotave të ekonomisë pyjore gjenden lloje të ndryshëm kafshësh dhe shpendësh të egër. Ndër llojet më të rëndësishëm por që hasen janë: ariu, ujku, derri i eger, dhelpra, lepuri, kaprolli, lunderza, thëllëza e malit, pëllumbi i egër, qukapiku., shkurta, laraska, grifsha, sorra, harabelat, grifsha, qyqja, boce thyesi i pishës, mëllenja e shumë të tjerë. Gjithashtu gjenden Iriqi dhe breshka. Prania e tyre tregon për një biodiversitet të kënaqshëm. Zhvillimi i popullatave të faunës së egër ka ndikim pozitiv mbi ekosistemet pyjore dhe mbi mbarështrimin e pyjeve. Aktualisht situata me pyjet ka filluar të përmirësohet e për pasojë edhe fauna e egër nuk është shumë e kërcënuar. Megjithatë është e nevojshme të merren masa. për një kontroll më të mirë të gjuetisë.

Kryerja e një inventari të gjahut mbi kritere tekniko-shkencore do të ndihmonte së tepërmi në monitorimin e popullatave dhe përcaktimin e gjëndjes së tyre. Me një informacion të tillë mund të merren masa të plota për mbarështrimin shkencor të gjahut. Ndalimi i gjuetisë pa leje dhe me mjete të ndaluara gjuetie është një objektiv që kërkon seriozitet dhe këmbëngulje gjer në realizimin e tij të plotë.

8.5.8 Objektivat specifike për pyjet me funksion mbrojtës+ prodhues

Objektivi specifik për funksionin mbrojtës + prodhues do të jetë shfrytëzimi rracional si dhe sigurimi i gjeneratës së re të pyjeve, vjelja e një sasive të konsiderueshme materiali drusor pa cënuar vijueshmërinë e prodhimeve drusore gjatë gjithë ciklit të prodhimit. Mbarështrimi i pyjeve të rinj gjer në arrijtjen e moshës së shfrytëzueshmërisë nëpërmjet ndërhyrjes me punime silvikulturore duke siguruar të ardhura nga pylli me sa më pak pasoja negative në mjedis. Nga ndërhyrjet me pastrime rrallime do të diferencohen drurët me cilësi më të mirë (drurët e së ardhmes). Objektivi final do të jetë grumbuj pyjore të përmirësuar nga të cilët do të sigurohet lëndë punimi dhe dru zjarri në vazhdimësi.

Për sigurimin e druve të zjarrit duhet të shfrytëzohen parcelat e përcaktuara për trajtime me prerje përmirësuese e sanitare dhe materiali drusor që do të rezultojë nga prerjet e ndryshme silvikulturore. Do të përcaktohen detyrimisht parcela të veçanta për prodhimin e druve të zjarrit për banorët e zones, përveç druve të zjarrit të rezultuara nga ndërhyrjet silvikulturore apo drurët e dëmtuar nga faktorët atmosferike.

Potencialisht kjo ekonomi ka bimë mjekësore, eterovajore e tanifere që janë një potencial për sigurimin e të ardhurave të banorëve.

Për këtë do të respektohen të gjitha kriteret teknike mbi mënyrën e grumbullimit të tyre me qëllim të sigurohet vazhdimësi prodhimi. Mund të përmëndim frutat e bimëve të ndryshme, mollë e eger, dardhe e eger, qershi e eger, dëllinja e kuqe dhe e zezë, trëndafili i egër, murrizi, etj.

8.5.9 Objektivat specifike për pyjet me funksion mbrojtës

Për 10 vjeçarin e vlefshmërisë së planit, objektivat specifike për funksionin mbrojtës do të konsistojnë në fuqizimin e funksionit mbrojtës të pyjeve duke mos lejuar prerje e kullotje si dhe duke organizuar një punë të pa ndërprerë propagandistike për ndërgjegjësimin e popullatës lokale për efektet mbrojtëse të pyllit ndaj tokës, klimës, ujrave dhe infrastrukturës. Kjo do të bëjë që mbrojtjen e pyjeve me këtë funksion ta marrin në dorë vetë banorët vendas, gjë që do të garantojë zbatimin e këtij objekti. Aktualisht në këtë ekonomi nuk kemi propozuar pyje me funksion mbrojtës, por në të ardhmen në sajë të trajtimit dhe ecurisë së zhvillimit të biodiversitetit të kësaj ekonomie mund të parashikohen dhe pyje me funksion mbrojtës.

8.5.10 Objektivat specifike për pyjet me funksion rekreacioni

Për realizimin e objektivave të vendosura për pyjet me funksion rekreacioni duhet në fillim të krijojmë mundësinë e zhvillimit të aktiviteteve turistike rekreative dhe çlodhëse për njerëzit. Kjo gjë arrihet duke bërë prezent të mirat dhe produktet që ofrojnë pyjet e ekonomisë Qendër Gramoz tek operatorët turistik që kërkojnë të zhvillojnë të tilla aktivitete. Në këtë ekonomi nuk ka indicje për një funksion të tillë por mbetet e hapur mundësia që grumbuj pyjor të vecantë në të ardhmen mund të trajtohen si të tilla.

8.5.11 Objektivat specifike për pyjet me funksion konservues

Duhet të theksojmë se funksioni konservues i pyjeve është një objektiv që kërkon në radhë të parë grumbuj pyjor që të plotësojnë kriteret teknike dhe stacionale për një funksion të tillë, duhet një personel pyjor me kualifikim të lartë profesional pasi dhe puna që kryejnë është punë me të tillë nivel.

Kërkohet korrektësi në zbatimin e ligjit për përdorimin e territorit. Po ashtu, edhe për këtë funksion specifik nuk ka grumbuj pyjor të propozuar. Ndoshta në mbarështrimin pasardhës do të mundësohen funksione specifike pasi do të kemi gjëndje dhe kushte me të favorshme për një gjë të tillë ku si të tillë në të ardhmen mund të trajtohen grumbuj të vecante të pishës zezë, bredhit maqedonisë, të dushqeve, ndoshta dhe të disa specie si bliri, vadhvicja, vidhi apo shkurreve si shkoza, mëlleza etj.

Ne grumbujt pyjor të kësaj ekonomie nuk kemi akoma grumbuj pyjor që të trajtohen me funksion konservues por në një të ardhme të afert si të tilla mund të parashikohen një pjesë e grumbujve të pishës të zeze, bredhit, ah dhe dushqe.

9. MASAT E PLANIFIKUARA NË KUADËR TË MBARËSHTIMIT TË PYJEVE DHE KULLOTAVE

9.1. Prerja vjetore e lejuar/mundësia vjetore e shfrytëzimit

Të gjitha produktet pyjore që do të vilen në periudhën 10-vjeçare janë ato që do të rezultojnë prej trajtimit silvikulturor të pyjeve (përmirësime, rrallime, prerje sanitare e kopshtore në trugishte e cungishte dhe prerjet me celtira në shkurre).

Materiali që rezulton nga këto ndërhyrje përcakton mundësinë vjetore të prerjeve të lejuara silvikulturale (apo sic mund të quhet mundësi shfrytëzimi).

(Tab. nr 40) e rezultateve të dalës nga llogaritja.

9.2. Prerja vjetore silvikulturore

Në ndërhyrjet silvikulturore janë parashikuar të kryhen, prerje fitosanitare, kopshtore në dru të vëcantë, rrallime, pastrime, clirime , në trugishte e cungishte dhe prerje me celtira në shkurre dhe pjesërisht në cungishte.

Gjatë këtij 10 vjeçari janë parashikuar ndërhyrje gati në çdo parcelë pyjore, kjo për faktin që të vihet dorë në këta grumbuj me qëllim rritjen e prodhimtarisë së tyre në të ardhmen. Në këtë ekonomi pyjore në trugishte dhe cungishte do të ndërhyhet me parimin e qëndrueshmërisë së pyjeve, prandaj masat do të jenë prerje fitosanitare dhe kopshtore me drurë të vecuar (jo në kuptimin që grumbujt janë të sëmurë por në sensin e heqjes me intensitet 15-30 %. duke hequr drurët që rrëzon ose thyen era, drurët e shtrëmbër etj), Në grumbujt cungishte që kanë shkurre poshtë është parashikuar heqja në një masë të arsyeshme e shkurreve me qëllim favorizimin e dushqeve, frashërit etj. Qëllimi është që në të ardhmen një pjesë e shkurreve të kthehen me cungishte, duke favorizuar dushqet me të gjitha mënyrat.(Tab. Nr 40/a-44) e rezultateve të dalës nga llogaritjet.

9.3. Planifikimi vjetor i masave

9.3. 1 Masat ne Pyje

Prerjet silvikulturale për ekonominë pyjore Qendër Gramoz përfshijnë sasinë e volumit të materialit drusor që do të rezultojë nga masat e marra si trajtime silvikulturore për çdo vit brenda planifikimit dhjetë vjeçar. Në këtë ekonomi pyjore është parashikuar të ndërhyhet me prerje shfrytzuese në grumbujt pyjor që kanë arritur kushtet për ndërhyrje. Masat silvikulturore janë si më poshtë vijon:

Planifikimi vjetor i ndërhyrjeve – Pyje

Trungishte

Parcela	Siperfaqja ha	Metoda nderhyrjes
37a,41a,47a,45a	95	sanitare
Totali	95	

Cungishte

Parcela	Siperfaqja ha	Metoda nderhyrjes
13a,1b,37b,37c,37d,44a,4a,5a,6b.	130.4	sanitare
Totali	130.4	

Pyllëzimet

Parcela	Sip.ha	Lloji qe do te mbillet
Jane parcela me bimesi pyjore dhe dis ate erodura. (sipas skedave)	149	Pyllëzime
Shuma	149	

(Tab. nr 40a) ne rezultatet e dala

9.3.3 Masat në infrastrukture dhe në zonat e degraduara, rekreacionale dhe didaktike

Masat në infrastrukturë janë kryesoret rikonstruksioni dhe mirëmbajtja e rrugëve auto që përshkojnë këtë ekonomi pyjore dhe kryesisht grumbujt pyjor. Në zonat e degraduara do të merren masa për evitimin e degradimit të mëtejshëm dhe rehabilitimit me pyllëzime e sistemime malore.

9.4. Masat afat-gjata

9.4.1. Masat silvikulturale në trungishte

Masa për favorizimin/stimulimin e rigjenerimit natyror në sipërfaqet me bimësi pyjore me kurordendësi nën 30%.

Përsa i përket ekonomisë pyjore Qendër Gramoz kemi një sipërfaqe të vogël me bimësi pyjore prej 162.4 ha. Këto nënparcela kanë qënë kryesisht nënparcela që në mbareshtimin e vitit 1985 janë quajtur si joproduktive ose djerr, aktualisht këto terrene janë veshur me bimësi të ndryshme pyjore nga 10-30% të sipërfaqes së tyre ndaj tani janë propozuar si të tilla. Në këto nënparcela për mbrojtjen e territorit dhe luftimin e fenomenit të erozionit do të ndërhyhet me pyllëzime me pishë të zeze, dushqë dhe me sisteme malore. Janë parashikuar 149 ha pyllëzime për 10 vjet.

Trajtime silvikulturore:

Trajtimet silvikulturore në këtë ekonomi do të jenë përmiresime, etj..

9.4.2. Masat silvikulturore në cungishte

- a. Cungishtet shtrihen në 887.6 ha sipërfaqe dhe janë në gjendje të mirë dhe mesatare. Në cungishte do të kryhen prerje me celtira, me të zgjedhur, kryesisht me ndërhyrje nga poshte në 70-80% të sipërfaqes së parcelave, duke hequr 30% të numrit të drurëve.

9.4.3. Masat silvikulturore në shkurre

Në pyjet me shkurre janë parashikuar të kryhen ndërhyrje me prerje sanitare, këto celtira do të jenë të vogla dhe të mëdha në përshtatje me terrenin dhe strukturën e llojeve, me këtë mënyrë do të ndërhyhet në 60 deri 80% të sipërfaqes së nënparcelave duke hequr 20-40% të materialit drusor ose numrit të drurëve, do hiqen drurët e mbytur, të shtrembër, të nënshtruar, kryesisht me prerje nga poshtë por do të ketë dhe raste që do të përdoren prerjet nga lart duke hequr drurët ozurpues, të vjetër, të dëmtuar me synim kryesor përmirësimin e strukturës vertikale dhe horizontale të grumbullit. Do të synohet që të ruhen llojet e dushqeve, frashërit, mëllezës, panjës dhe llojeve medicinale.

9.4.4. Pyllëzimi, ripyllëzimi

Pyllëzimi dhe ripyllëzimi janë masa që u përcaktuan gjatë vërtetimit në terren. Informacioni mbi planifikimin e pyllëzimeve ose ripyllëzimeve duhet të përfshijë llojin pyjor dhe skemat e mbjelljes. Për mendimin tonë llogaritja e kostos dhe shpenzimeve është e pa përdorshme sepse vit pas viti ndryshon paga minimale dhe për pasoj kostoja dhe shpenzimet. Nga ana tjetër është një marrje e kompetencave profesionale të projektuesit të pyllëzimeve. Gjithsesi, të dhënat jepen në *tab.*

Nr	Procesi i punës	Metoda e mbjellies	Skema e mbjellies	Shpenzime ne leke
				Per ha
1	Pyllëzime me pishë te zeze,	Me gropa me fidane	2 m x 2 m	780 000

9.4.6. Gjendja dhe masat në infrastrukturën e ekonomisë pyjore

Ekonomia pyjore Qendër Gramoz është e përshkruar pothuajse në të gjithë sipërfaqen e saj me rrjet rrugor me dendësi të mirë por me gjendje teknike të dobët.

Në përgjithësi gjendja e rrugëve është disi e mirë. Gjithashtu, ndonje demtim i mundeshem janë evidente sidomos për shkak të mungesës për një kohë të gjatë, të fondeve të nevojshme për riparimin dhe mirëmbajtjen e tyre.

Megjithatë, për sa u përket rrugëve pyjore, ato nuk i plotësojnë tërësisht kërkesat teknike, sepse nuk kanë gjërësinë e duhur, mungojnë bankinat, kanalet dhe tombinot si dhe në jo pak raste kanë pjerrësi shumë të mëdha. Në këtë ekonomi nuk parashikohen të kryhen punime rehabilitimi për rrugët pyjore, pavarësisht se kanë nevojë, por do të kryhen sistemime malore për stabilizimin e terrenit siç janë ndërtimi i pritave malore, gardheve teke dhe çifte, pasi e kanë të nevojshme këtë ndërhyrje.

9.4.7. Masat specifike për aktivitetet rekreacionale dhe didaktike

Në pyjet me funksion rekreativ qe parashikohen ne te ardhmen do te jenë hapja dhe marketimi i shtigjeve, kjo per nje akses me te sigurt te vizitoreve ne ngastrat ku jane parashikur. Në zonat e degraduara do të merren masa për evitimin e degradimit të mëtejshëm dhe rehabilitimit me pyllëzime.

10. VLERËSIMI EKONOMIK

10.1. Vlerësimi i efekteve të masave të planifikuara në pyje dhe kullota

Masat e propozuara dhe zbatimi i tyre në harkun kohor të këtij plani mbarështimi do të jenë garanci për rritjen cilësore dhe sasiore të grumbujve pyjore sidomos për grumbujt e rinj të pyjeve trungishte dhe cungishte, të cilat detyrimisht kërkojnë kujdes të vazhdueshëm dhe punime silvikulturore për kalim në një stad të ri të zhvillimit të tyre. Në pyjet trungishte e cungishte do të ndërhyet me operacione, që garantojnë vlerësimin racional të lëndës drusore dhe ripërtëritjen natyrore të grumbujve pyjor. Për të garantuar një trajtim në përputhje me kërkesat e mbrojtjes së mjedisit pyjor dhe zhvillimit të qëndrueshëm do të përdoren teknika pune miqësore me mjedisin. Gjithashtu për të rritur nivelin dhe cilësinë e shërbimit ndaj pyjeve nga plani i mbarështimit janë propozuar punime rehabilituese të infrastrukturës

rrugore, gjithmonë duke zbatuar metoda rehabilituese me ndikime minimale negative në mjedis.

Rëndësi të veçantë do i kushtohet disiplinimit të rrjedhjeve ujore në skrapata dhe në shtratin e rrugës me qëllim që rehabilitimi të jetë sa më efikas, sidomos në mbrojtjen nga erozioni. Punimet do të kryhen me mekanizma që ndikojnë sa më pak në mjedis, kurse skarpatet parashikohet të mbillen në të dy krahët me farë bari në mënyrë që të mos u krijojnë mundësi fillimit të dukurive të erozionit.

Nga kryerja e punimeve silvikulturore dhe nga punimet për përmiresimin e infrastrukturës do të prodhohet e transportohet material drusor, do lehtësohet lëvizja e mjeteve të transportit dhe e njerëzve, do ju ofrohet pyjeve shërbim cilësor në kohë, do të zbukurohet pejsazhi dhe në aspektin social, do të krijohet mundësi punësimi e lëvizjeje komode për popullatën lokale.

Mirëmbajtja e rrugëve ekzistuese dhe kryerja e punimeve silvikulturore do të jenë faktor garante, sidomos për mbrojtjen e pyjeve nga zjarret dhe faktore nxitës të rritjes së frekuencimit të pyjeve nga turistët të cilët do të ndikojnë në një zhvillim të qëndrueshm në të gjitha aspektet.

10.2 Planifikimi i të ardhurave/përfitimeve

Në ekonominë pyjore Qendër Gramoz do të kryhen aktivitete të ndryshme të cilat sigurojnë të ardhura direkte dhe indirekte apo edhe të mira.

Të ardhurat kryesisht do të sigurohen nga shitja e lëndës drusore (lëndë punimi dhe dru zjarri), nga tarifat e grumbullimit të bimeve mjeksore etj.

Llogaritja e të ardhurave është kryer duke ju referuar tarifave në fuqi dhe cmimet e përafërta, për çdo produkt të realizuar nga pylli. Vëllimi i lëndës drusore që do të shitet, do të jetë ai që është planifikuar sipas operacioneve të trajtimit të grumbujve pyjor.

Të ardhurat

Tabela 10.2.1.

Emërtimi	Njësia matjes	Sasia	Çmimi për njësi (lek)	Vlera (lek)
Materiali drusor i perfituar nga prerjet e lejuara per 1 vjet	m3	310	4000	1 240 000
Bimë mjekësore	kv	60	30000	1 800 000
TOTALI				3 040 000

Të ardhurat në ekonominë pyjore Qendër Gramoz per 1 vit llogariten të jenë në total 3 040 000 leke/vit.

10.3 Planifikimi i kostove/shpenzimeve

Vlera totale e kostos së punimeve përmbledh të gjitha shpenzimet e punimeve të parashikuara gjatë dhjetë viteve në harkun kohor të zbatimit të këtij Plani Mbarështimi sipas urgjencës së parashikuar në kapitujt e mësipërm.

Shpenzime

Tabela 10.3.1

Emertimi	Njesia matjes	Sasia	Çmimi per njesi (lek)	Vlera (lek)
Pyllëzime	ha	14.9	780000	11 622 000
Permiresime	ha	130	70000	9 100 000
TOTALI				20 722 000

Shpenzimet në ekonominë pyjore Qendër Gramoz llogariten të jenë në total 20 722 000 lek per 1 vit.

Shenim : ne te ardhurat nuk jane llogaritur sipërfaqet e dhena me qera per qellime te ndryshme ne fondin pyjor te kesaj ekonomie.

Nga sa më sipër rezulton se nga aktivitetet e planifikuara, shërbimi pyjor do të sigurojë të ardhura per nje periudhe 10 vjecare prej 30 040 000 leke. Natyrisht vlera e të ardhurave presupozohet të jetë më e madhe se sa ajo e përlllogaritur nëse këtu përfshihen edhe përfitimet mjedisore, si nga sekuestrimi i karbonit nga të mbjellat, vreshtat, foragjeret, pemët frutore, sipërfaqet me bimësi pyjore, drurët dekorativ nëpër kopshte private, sipërfaqet ujore dhe prrojet me bimësine e tyre. Ka akoma më shumë rezerva në sasinë e grumbullimit të bimëve mjeksore, gjuetia dhe peshkimi e të tjera për komunitetin e zonës por edhe më gjërë.

Pyjet e kesaj ekonomie jane ne pergjithesi pyje te reja dhe do te kene nje zhvillim te larte ne volum, sasia e frutave te geshtenjes dhe bimeve medicinale do te kete rritje te konsiderueshme, keshtu qe te ardhurat do te kene nje rritje me 20-30% me shume se ato te planifikuara dhe te llogaritura bazuar ne parametrat aktual.

Mundësitë për shtimin e të ardhurave nga aktivitetet në pyje janë të mëdha pasi bashkia si menaxhuese e pyjeve dhe kullotave duhet që të gjejë mënyrat për nxjerrjen në treg të produkteve pyjore sepse kështu për lëndën e punimit të ardhurat dyfishohen, për lëndën e hollë trefishohen, për bimët mjekësore mund të 2 fishohen dhe për drutë e zjarrit dhjetëfishohen. Pra bashkia duhet të krijojë ndërmarrjen e vet për kryerjen e punimeve ose të shesë punën tek kompanitë private dhe jo të shese produktin lëndë në këmbë.

11.LIDHJA MIDIS PLANIT TË MBARËSHTIMIT TË PYJEVE E KULLOTAVE DHE SISP

Lidhja midis PMPK dhe SISP përshkruhet në Udhëzues sipas ecurisë kronologjike të rrjedhes së punës në hartimin e planit.

12. PROCESI I VALIDIMIT TË PMPK NE SISP

Kur plani i mbarështimit është gati, konsulenti duhet të paraqesë PMPK për miratim dhe pranim. Miratimi i planit të ri të mbarështimit dhe futja në SISP konsiston në këto procese :

- korigjimi i të dhënave gjeo-hapsinore
- plotësimi dhe korigjimi i informacionit të përgjithshëm të attributeve

Kryesisht, funksionalitetet edituese duhet të garantojnë korrektësinë e të dhënave të futura në mënyrë që të shmangen gabimet sa më shumë të jetë e mundur. Gjatë përgatitjes së planit të mbarështimit të pyjeve dhe kullotave mund të ketë mangësi në lidhjen logjike midis të dhënave për shkak të lënies jashtë të informacionit. Për shembull, në hartimin e planit të ri të mbarështimit, hapi i parë është plotësimi i bazës së të dhënave mbi gjëndjen e pyjeve dhe më pas të përcaktohen objektivat dhe ndërhyrjet në bazën e të dhënave të planit të mbarështimit. Hartuesi i planit të mbarështimit duhet të përcaktoj objektivat dhe ndërhyrjet për secilën nënparcelë pyjore dhe kjo duhet bërë një e nga një. Sistemi informacionit paraqet listën e nënparcelave pa objektivat e përcaktuara.

13. MIRATIMI I PLANIT TË MBARËSHIMIT TË PYJEVE DHE KULLOTAVE

Kërkesat bazë për miratimin e planit të mbarështimit janë:

- Kur të përfundojë hartimi i planit të mbarështimit, një përmbledhje ekzekutive duhet të përgatitet duke nxjerrë në pah karakteristikat e tij si: objektivat e planit, treguesit e fondit pyjor dhe kullor, mundësinë vjetore të shfrytëzimit, ndërhyrjet silvikulturore dhe efektiviteti ekonomik i zbatimit të planit të mbarështimit si dhe pjesëmarrja e komunitetit lokal në hartimin e tij.

- Veçoritë kryesore të planit të mbarështimit duhet të shpjegohen dhe diskutohen me stafin e shërbimit pyjor të bashkisë dhe me aktorët e tjerë nëpërmjet një prezantimi në poërpint.
- Plani dërgohet në Ministrinë e Turizimit dhe Mjedisit për miratim i shoqëruar me letrën mbështetëse të hartuar nga Drejtoria e Pyjeve e Bashkisë.
- Një komision ngrihet nga ministria (1përfaqses nga MTM.1 përfaqses nga AKP dhe 1 përfaqses nga FSHP/UBT), për të kryer kontrollin cilësor të planit të mbarështimit dhe për të siguruar që cilësia e planit është e mirë dhe se plani është hartuar në përputhje me rregulloret, udhëzuesin si dhe respekton të drejtat e palëve të treta. Miratimi final i planit të mbarështimit për pyjet publike dhe private bëhet nga Ministri i MTM pas vlerësimit pozitiv të komisionit.

14. MONITORIMI I ZBATIMIT TË PMPK

SISP bën të mundur monitorimin vjetor të ndërhyrjeve që kryhen në përputhje me planin e mbarështimit si dhe rastet e ngjarjeve ekstreme si psh: zjarret në pyje, rrëshqitjet, përmbytjet, që ndikojnë në gjëndjen e territorit dhe menaxhimin e planit. Monitorimi i zbatimit të PMPK do të bëhet sipas procedurës së pritshme të futjes së informacionit në SISP për çdo ndërhyrje

duke futur këto të dhëna: (i) tipi i masave; (ii) sipërfaqja ku është kryer ndërhyrja (si psh: gjatësia e rrjetit të ri rrugor); (iii) kostoja e ndërhyrjeve; (iv) kontraktori; (v) punësimi i grave dhe burrave (mundësia për të ndarë dhe për të menaxhuar ndërhyrjet e parashikuara në planin e mbarështimit duke respektuar pjesmarrjen gjinore sipas ligjit 9970/2008) duke siguruar edhe një informacion më të përditesuar. Në SISP do të futen të gjitha ngjarjet që do të ndodhin në territorin e ekonomisë pyjore si: zjarret në pyje, problemet fitosanitare, rrëshqitjet etj.

15. RISHIKIMI PERIODIK I ZBATIMIT TË PLANIT TË MBARËSHIMIT

Megjithëse progresi në zbatimin e aktiviteteve specifike është një nga problemet kyç në rastin e një plani mbarështimi. ky i fundit duhet të rishikohet në mënyrë të rregullt çdo vit si pjesë e procesit të ruajtjes dhe kontrollit mbi qeverisjen e pyjeve. Është e dobishme të kryhet periodikisht një rishikim tërësor i planit të mbarështimit gjatë periudhës së vlefshmërisë së tij. Tendenca afat-shkurtër në progresin e zbatimit të planit të mbarështimit mund të kryhet pas një periudhe 2- 3 ose më shumë vitesh në varësi të subjektit dhe këto tendenca duhet të pasqyrohen gjatë zbatimit të planit të mbarështimit.

16. RISHIKIMI AFAT-MESËM I PLANIT TË MBARËSHIMIT

Rishikimi i planit të mbarështimit ka për qëllim adaptimin me kushtet e reja. të krijuara gjatë zbatimit të tij. Për këtë arsye, hartimi i planit të ri të mbarështimit, përfaqëson një rishikim të situatës në ekonominë pyjore për të cilën ai hartohet.

Rishikimi në fund të periudhës 10 vjeçare, përmban një analizë të rezultateve të kësaj periudhe pas zbatimit të planit të mbarështimit që lidhen me:

- evidentimin dhe pasqyrimin e ndryshimeve për sa i perket përhapjes së vegjetacionit pyjor brënda dhe jashtë ngastrave, pra korigjimeve të nevojshme nëse vërehen ndryshime kufijsh.
- evidentimin dhe pasqyrimin e ndryshimeve strukturore dhe fazave të zhvillimit të grumbujve.
- evidentimin dhe pasqyrimin e gjëndjes fitosanitare të grumbujve.
- evidentimin dhe pasqyrimin e infrastrukturës rrugore të shtuar.
- përcaktimin e objektivave të rinj për periudhën pasardhëse.

17. RISHIKIMI FINAL I PLANIT TË MBARËSHIMIT

Rishikimet brënda periudhës 10-vjeçare bëhet në intervale të ndryshme për të verifikuar:

- zbatimin e planit të shfrytëzimeve.
- parametrat dendrometike të grumbujve në sipërfaqe provë të përherëshme.
- zbatimin e planeve të punimeve përmirësuese dhe punimeve të tjera.

- reflektimin e ndryshimeve të ndodhura në fondin pyjor.

Në fund të periudhës së vlefshmërisë së planit të mbarështimit, kryesisht në vitin e fundit një rishikim tërësor i aktiviteteve të planit duhet të kryhet. Rishikimi final i planit të mbarështimit duhet të kryhet në të njëjtën mënyrë si rishikimi afat-mesëm por duke përfshirë të gjithë periudhën kohore të vlefshmërisë së planit të mbarështimit. Duhet të analizohet efektiviteti dhe performanca e planit të mbarështimit kundrejt objektivave të tij, plani i ndërhyrjeve në fillim dhe sa është zbatuar ai dhe cili ka qënë buxheti. Rishikimi final i planit do të krijojë një bazë shumë të mirë për planin tjetër të mbarështimit që duhet të hartohet për ekonominë pyjore.

18. PËRGATITJA E HARTAVE

Hyrje

Nisur nga rëndësia që hartat tematike kanë në procesin e planifikimit është e nevojshme që të përcaktohen: – tematika e hartave në përshtatje me kushtet e reja të territorit – elementët grafike standard, ngjyrat dhe emërtesat – dixhitalizimi i hartave dhe integrimi i tyre në sistemin GIS. SISP menaxhon direkt hartat dhe elementët e dhënë më poshtë (vijat, ngjyrat, emërtimet etj) mund të jenë standard i sistemit të informacionit për përgatitjen e hartave. Përpara se sistemi të jetë operacional, përgatitja e hartave duhet të realizohet në sistemin GIS duke respektuar standartet e mëposhtme. Hartat mund të ndërtohen nëpërmjet GIS duke përdorur sistemin e ri zyrtar KRGJSH 2010 kompatibël me sistemin koordinativ UTM. Hartat mund të ndërtohen në shkallët 1:25 000 ose 1:10 000 në rastin kur sipërfaqja është e vogël. Hartat dhe ortofotot që janë të disponueshme në faqen e ASIG (ëëë.asig.gov.al) mund të përdoren direkt edhe nga SISP. Hartat më të rëndësishme për planin e mbarështimit janë:

- Harta e Ekonomisë pyjore
- Harta e funksioneve të pyjeve
- Harta e tipeve të pyjeve, shkurreve dhe kullotave
- Harta e rrjetit rrugor, infrastrukturës dhe zonave të degraduara
- Harta e ndërhyrjeve, punimeve që do kryhen.

Harta e ekonomisë pyjore

Është harta bazë tematike e cila përcakton kufijtë e ekonomisë pyjore dhe ndarjen e saj në parcela dhe nënparcela. Kufijtë e ekonomisë pyjore, ndarja në parcela dhe nënparcela do jenë të njëjtë me ato ekzistues. Në çdo rast parcela identifikohet me numër, ndërsa nënparcela me shkronjë. Disa të dhëna që duhet të merren parasysh: – Ngjyra (e zezë) dhe trashësia e vijave për parcelat dhe nënparcelat është e njëjtë me atë të Udhëzuesit të 2001 (0.5 dhe 0.25 mm). – Numri i parcelës duhet të shkruhet vetëm 1 herë në qendër të parcelës dhe trashësia e numrit është 0.5 mm dhe lartësia e tij 8 mm. – Shkronja e nënparcelës duhet të shkruhet vetëm 1 herë në qendër të nënparcelës ku trashësia e numrit është 0.5 mm dhe lartësia e tij 5 mm. Shkalla e hartës mund të jetë 1:10 000 ose 1:25 000, por për parcelat në pronësi private mund të përdoret edhe shkalla 1:2500 e cila kërkohet nga zyra e regjistrimit të pasurive të

paluajtshme për regjistrimin e pronës. Harta e ekonomisë pyjore duhet të përmbajë këto informacione: – rrjetin e sipërfaqeve provë të përhershme dhe të përkohshme – pronësia me teksturë grafike të limituar për pronësinë private për të bërë dallimin nga pronësia publike (pa ngjyrë ose teksturë) – zonat e mbrojtura në rast se janë prezente në brëndësi të ekonomisë pyjore, por edhe në rast të kufijve të ekonomive fqinje (duhet informacion për të patur sinergji) – rrugët kryesore, duke u kufizuar tek rrugët me akses kryesor – rrjedhjet ujore dhe trupat ujore (liqenet, rezervuaret).

Harta e funksioneve

Kjo hartë përcakton funksionet kryesore të pyjeve dhe kullotave të ekonomisë pyjore. Klasifikimi i përdorur është i njëjtë me atë të IKP 2018 dhe do përdoret edhe në përshkrimin parcellar dhe nënparcellar. Është një hartë e re e cila lidhet me funksionet e pyjeve dhe kullotave në nivel parcele dhe nënparcele dhe është lehtësisht e realizueshme nëpërmjet sistemeve dixhitale.

Harta e tipeve të pyjeve dhe kullotave

Kjo hartë përshkruan tipet e pyjeve dhe kullotave në lidhje me qëllimet e PMPK. Harta e propozuar lidhet me speciet kryesore dhe ndahet në 4 zona duke iu referuar: vegjetacionit mesdhetar, pyjeve mezofile dhe termofile dhe pyjeve të zonës alpine. Kjo ndarje integrohet edhe me tipet e tjera të përdorimit të territorit si: kullota, livadhe, sipërfaqe inproduktive, sipërfaqe të zhveshura, sipërfaqe shkëmbore dhe zonat e prekura nga zjarret. Kodet e tipeve të pyjeve janë bazuar në klasifikimin e Udhëzuesit të vitit 2001 dhe është bërë integrimi me kodet e reja të përcaktuara me kriteret e ngjashme. Për zgjedhjen e ngjyrave baza fillestare është Harta e Pyjeve në shkallën 1: 25.000 në nivel kombëtar duke shtuar disa elemente të sugjeruar nga stafet e shërbimit pyjor bashkiak. Në përgjithësi pyjet e dushqeve do shënohen me ngjyrë kafe, pyjet fletore me ngjyrë të gjelbër, halorët me ngjyrë të kuqe/vjollce, shkurret me ngjyrë bojëqielli/blu. Për të lehtësuar interpretimin e tipeve të pyjeve është mirë që të futet një etiketë me një kod specifik për secilin tip pylli sipas legjendës së mëposhtme. Është e mundur që të lexohen tipet edhe kur printimi bëhet bardhë e zi. Harta është organizuar në bazë të specieve dominante. Kur kemi një pyll të përzierë është e mundur të përdoret i njëjti standard vetëm duke bërë modifikimin e ngjyrës që mbush zonën. Në rast se kemi 1 specie dominante mbushja me ngjyrë do jetë e plotë dhe në këtë rast do përbëhet vetëm nga 1 ngjyrë dhe emërtesë/etiketë (psh: pyje të dominuar nga Bunga (*Quercus petraea* Mill)-do të jetë e kafentë me emërtimin përkatës). Në rast se kemi 2 specie duhet të përdorni një teksturë me vija vertikale me 2 gjërësi të ndryshme (vijat më të gjëra për llojin dominant dhe ato më të ngushta për llojet e tjera). duke përdorur të njëjtat ngjyra dhe emërtesa si në tabelën e mëposhtme. Për të lehtësuar leximin e bazës topografike është mirë që të përdorim komandën "transparence" për të reduktuar intensitetin e ngjyrave (reduktohet rreth 50%).

Harta e rrjetit rrugor, infrastrukturës dhe zonave të degraduara

Është një hartë e re e cila synon të përcaktojë rrjetin për mbritshmerinë me rrugë të ekonomisë pyjore, praninë e strukturave mbështetëse për aktivitetet e ndryshme për menaxhimin shumëfunksional të pyjeve, praninë e sipërfaqeve të degraduara dhe masat për parandalimin e degradimit. Ajo ndahet në seksionet e mëposhtme: - Rrugët pyjore dhe shtigjet - Infrastrukturat (për funksionet sociale dhe rekreacionale, punimet pyjore, kullotat, masat për parandalimin e zjarreve, problemet në rrjedhjet ujore, shpatet etj.) - Sipërfaqet e degraduara në shpatë për shkak të aktivitetit human (gurore, vënd- gjermime minerale etj) Elementë të hartës janë përcaktuar në formën e simboleve, vijave me dimensione të ndryshme për secilin nga specifikimet e lartpërmendura.

Për të ndihmuar leximin e hartës bazë topografike është më mirë që të përdoret komanda "transparence" për të reduktuar intensitetin e ngjyrave (rreth 50%) për mbushjen e sipërfaqeve.

Harta e ndërhyrjeve

Është një hartë shumë e rëndësishme pasi përmbledh të gjitha masat që do zbatohen në ekonominë pyjore gjatë 10 viteve (ose më shumë) të ardhshëm. Kjo hartë duhet të jetë e ndarë në këto seksione: - asnjë ndërhyrje: zonat pyjore pa ndërhyrje duhet të jenë pa ngjyrë ose simbole - trajtimet silvikulturore që tregojnë ndërhyrjet kryesore në plantacionet e reja, trungishte, cungishte, punimet e kujdesimit (prerjet fitosanitare), rehabilitimi i pyjeve të dëmtuar etj. - rrugët pyjore dhe strukturat (rrugët e reja, mirembajtja, struktura dhe impiantet për prodhimin e lëndës së punimit) - ndërhyrjet për parandalimin e zjarreve në pyje (pikat e furnizimit me ujë, korridoret etj.) - ndërhyrjet për rehabilitimin e tokave dhe rrjedhjeve ujore (punimet në shpatë, përgjatë rrjedhjeve ujore dhe rrugëve auto) - ndërhyrjet rekreacionale (shtigjet e reja dhe mirëmbajtja e tyre, fasilitetet për rekreacion/qëllime didaktike, barakat, baret etj) - masat në shkurre dhe kullota (përmirsimi i sipërfaqeve me bimësi barishtore, strukturat e reja dhe mirëmbajtja e tyre). Ndërhyrjet do të raportohen me ngjyra dhe fushë me një transparence deri 50% , derisa të jetë e mundur që të shikohet tematika e hartës në sfond.